Laabaau jiida iyi Luku í kɔ

Ide Sinte

1-4 Baakɔɔm Teofilu, ilu bɛɛrɛ nla, ǹ wa n ceɛ fɔɔ.
Í sĩaam si n kɔɛ tiau ihẽ wa n sõɛ dee dee mii iyi í
ce si anini nwa. Inɛ ŋa iyi à yɔɔ hai sinte, nɔ à baa
à jɛ woo ce icɛi ideu, aŋai à sõ wa. Iyi inɛ ŋa à gbɔɔ,
inɛ nkpɔ nkpɔi í ce kookaai ku ba a kɔɔ dee dee. Nɔ
í sĩaam si amu mɔ n kɔɛ wa ku ba i mà kam kam
iyi ide ŋa iyi à kɔɛ siu ntɔi, domi ǹ wũa ideu fei hai
sinteɛ.

Amaleka gɔ wa fɔ idei kubíi Zãa woo dasi inyi

5 Si waati iyi Herodu í jɛ ilaalui Zudee, woo weei
Ilaaõ gɔ í wa bɛ à ya kpoo Zakari. Si wuai woo weei
Ilaaõ ŋa iyi í jɛ ti Abiai í wa. Aboɛi à ya kpe Elizabɛti.
Si dimii Arõɔ iyi í jɛ woo wee nla sintei Ilaaõui í wa.
6 Aŋa minji fei à jɛ dee dee si wajui Ilaaõ nɔ à waa
jirima woodai Lafẽɛ do ideɛ fei mam mam.
7 Amma a kù nɛ ama domi Elizabɛti gbɛndai, nɔ
aŋa minji fei à gbo tã.
8 Ajɔ nŋu gɔ, Zakari wa ce icɛi kuweeɛ si wajui
Ilaaõ domi si wuaɛi kuweeu í to si.
9 Wee, à ya ta kpasai ku ba a mà inɛ iyi á lɔ si
kpasẽi Ilaaõ koo jo tulare. Ŋɔi ajɔ nŋu bɛ, kpasau í
so Zakari, ŋɔi í jɔ̀ í lɔ inɔ ileu koo jo tulareu.
10 Nɔ zamaau fei wa ce kutɔɔ waduude si waati iyi
wa jo tulareu.
11 Ŋɔi amalekai Ilaaõ gɔ í naa siɛ, wa leekĩ si awɔ
njɛi bi ku jo tulareu.
12 Iyi Zakari í yɔɔ ŋɔi zigiɛ í da, nɔ njo í muu hee í
caa.

13 Amma amalekau í sɔ̃ɔ í ni, maà jɔ̀ njo ku muɛ,
Zakari. Ilaaɔ̃ í gbɔ kutɔɔɛ. Elizabɛti aboɛ á bíɛ ama
inɛmɔkɔ nɔ i sɔɔ Zãa.
14 Aa nɛ inɔ didɔ̃ nla nla nɔ inɛ nkpɔ á wɛɛ do inɔ
didɔ̃ na kubiɛ,
15 si na iyi í jɔ̀ inɛ nlai á jɛ si wajui Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ. Kaa mɔ
vɛ̃ɛ, hee má jɛ atɛ̃ kulele mmu gɔ. Nɔ á kɔ̃ò Hundei
Ilaaɔ̃ hai inɔi iyeɛ.
16 Á jɔ̀ inɛi Izirɛli nkpɔ ku kpaasi idɔ nɔ a nyi wa
bi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ nŋa.
17 Nŋui á cuaa Ilaaɔ̃ nɔ ku yɛ bɛi Elii walii nlai
takou. Gbugbãɛ mɔ á yɛi bɛi ti Elii. Á jɔ̀ baa do ama
nŋa ŋa a gbɔsi njɛ, nɔ á jɔ̀ hai gbɔ ide ŋa mɔ a ce
lasabu bɛi inɛ dee dee ŋa.

18 Amma Zakari í sɔ̃ amalekau í ni, amu wee ǹ gbo
tã nɔ abom mɔ í ce inɛ ngbo. To, bɛirei an ce n mà
iyi ideu á ce.
19 Ŋɔi amalekau í jɛaa í ni, amui Gabiɛli. Amui ǹ
ya n wa bi Ilaaɔ̃ n maa n ceaa icɛ. Nŋui í bɛm wa n
na n baɛ ide ku fɔ nɔ n sisiɛ laabaau jiidau ihɛ̃.
20 Amma i kù dasi idem nɔu naanɛ baa do iyi á na
ku ce bii waatiɛ í to. Na nŋu, aa dekǐ, i kaa yɔkɔ i fɔ
ide má í gbe ajɔ iyi ideu í cei.

21 Wee inɛ ŋa à waa degbe Zakari, nɔ à biti do iyi
wa kpɛ inɔ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ bɛ.
22 Iyi í fita wa, kù yɔkɔ ku ba ŋa ide ku fɔ má, ŋɔi
à mà iyi í ce kuyɛ gɔi si inɔ ileu bɛ. Wa ba ŋa ide ku
fɔ do awɔ ku nyisi iyi ntɔi, amma kù yɔkɔ ku fɔ ide
do gɛlɛ.

23 Si anyii kuyɛu, Zakari í mɔsi icɛɛ má hee í koo í
to ajɔ iyi icɛɛ í kpa iri inɔ kpasɛ̃ bɛ. Ŋɔi í nyi ideɛ.

24 Si anyiɛ, Elizabɛti aboɛ í ba asĩ, nɔ wa singa araɛ
zakai cukpa miu, í ni *,
25 cɔ mii iyi Ilaaɔ̃ í ceem. Í cɔm do iju jiida nɔ í
nyaam anyɔ si wajui amanɛ ŋa.

Amaleka wa fɔ idei kubíi Jesu

26 Iyi asĩi Elizabɛti í ba cukpa mɛɛfa, ŋɔi Ilaaɔ̃ í bɛ
amaleka Gabiɛli Nazarɛti si ilɛi Galilee.
27 Í bɔɔi bi mudɛ̃ɛ gɔ iyi kù mà mɔkɔ, amma à mua
awaasũ gɔ iyi à ya kpe Zozɛfu, si dimii ilaalu Davidi.
Irii mudɛ̃ɛui í jɛ Maari.
28 Amalekau í lɔ bi tɛɛ í sɔ̃ɔ í ni, ṅ wa n ceɛ fɔɔ, awɔ
iyi Ilaaɔ̃ í cea didɔ̃. Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í wɛɛ do awɔ.
29 Ŋɔi Maari í biti do ideu nɔ wa bee araɛ ide wa
ni, yoomai í jɛ yaasei fɔɔu ihɛ̃.
30 Ŋɔi amalekau í sɔ̃ɔ í ni, maà jɔ̀ njo ku muɛ
Maari. Ilaaɔ̃ í ceeɛ didɔ̃.
31 Aa ba asĩ i bí ama inɛmɔkɔ nɔ i sɔɔ Jesu.
32 Á na ku jɛ inɛ nla. Amai Ilaaɔ̃i aa ya kpoo, nŋu
iyi kù nɛ saa. Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ á coo ilaalu, á náa bommai
Davidi balaɛ.
33 Nŋui á jɛ bomma si dimii Zakɔbu do ajɔ fei.
Bommaɛ kaa nɛ kɔɔ †.
34 Ŋɔi Maari í bee amalekau í ni, bɛirei á ce ku ce,
si bɛi n kù mà mɔkɔ.
35 Ŋɔi amalekau í jɛaa í ni, Hundei Ilaaɔ̃i á naa siɛ,
nɔ gbugbãɛ ku biiɛ bɛi jĩjĩ. Nŋui í jɔ̀ aa kpe ama kumá
iyi aa na i biu Amai Ilaaɔ̃.

---

* **1:24** wa singa araɛ Ara ku singaɛu kù jɛ na anyɔ. Á yɔkɔ ku jɛ wa bi ku maa wɛɛ nŋu akã ku ba ku saabu Ilaaɔ̃. † **1:33** Zakɔbu Zakɔbui à ya kpe Izirɛli má. Bii à ni á jɛ bomma si dimii Zakɔbu, si dimii inɛi Izirɛli ŋa feii à waa fãa.

36 Elizabɛti nyaanzeɛu mɔ iyi à ya maa kpe
gbɛndau, do si agboɛu fei, í nɛ asɩ̃i ama inɛmɔkɔ. Í
wɛɛ si cukpa mɛɛfasiaɛ nsɛi.
37 Maari, jɔ̀ i mà iyi nkãma kù wɛɛ iyi Ilaaɔ̃ í
mɔngɔ.
38 Ŋɔi Maari í ni, amu woo ce icɛi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛi. Fei
ndɛɛ ku ceem bɛi ì sɔ̃m nɔu. Ŋɔi amalekau í nɛ.

Maari í bɔ Elizabɛti ku cɔ

39 Si anyii nŋu, ŋɔi Maari í dede do saasa í dasi
kpãa wa nɛ ikpa geete ŋa, í bɔ ilu gɔ si ilɛi Zudee.
40 Iyi í to bɛ ŋɔi í lɔ kpasɛ̃i Zakari nɔ í ce Elizabɛti
fɔɔ.
41 Waati iyi Elizabɛti í gbɔ fɔɔi Maariu, ŋɔi amau í
yaga si inɔɛ, nɔ Elizabɛti í kɔ̃ò Hundei Ilaaɔ̃.
42 Nɔ í dɔ̃ anu hee lele í ni, Ilaaɔ̃ í weeɛ í re inaabo
fei, nɔ kuweeu á sɔ si ama iyi aa na i bíu.
43 Yooi ṅ jɛ hee iyei Lafɛ̃ɛm í naa bi tom.
44 Waati iyi ṅ gbɔ fɔɔɛu bɛ, ama iyi í wa inɔm í yaga
do inɔ didɔ̃.
45 Ilu inɔ didɔ̃i awɔ iyi ì dasi naanɛ iyi mii iyi Ilaaɔ̃
í sɔ̃ɛ á na ku ce.

Iri ku kɔ̃i Maari

46 Nɔ Maari í ni,
Idɔm wa saabu Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ.
47 Nɔ ṅ wɛɛò inɔ didɔ̃ na irii Ilaaɔ̃ Woo faabam,
48 Si na iyi í jɔ̀ í kãsim iju jiidaɛ, amu woo ce icɛɛ iyi
n kù jɛ ngəgɔ.
Nɔ hai nsɛi inɛi andunya ŋa fei aa maa ni amuu ilu
inɔ didɔ̃i,
49 Domi Ilaaɔ̃, ilu gbugbã fei í ceem mii nla nla.
Iriɛ í má.
50 Í ya ce araarei inɛ ŋa iyi à waa jirimaɛ hee do ajɔ
fei.

51 Í ce icɛ gbugbã ŋa do gbugbãi awɔɛ
Nɔ í fangaa inɛ ŋa iyi lasabui idɔ nŋa í nɛ faao.
52 Í kɛkɛ ilaalu ŋa si batai bomma nŋa ŋa,
Nɔ í so ilu are ŋa lele.
53 Í jɔ̀ inɛ ŋa iyi ari wa kpa à jɛ mii jiida ŋa à yo,
Amma í lele ilu fia ŋa awɔ ngbɛ.
54-55 Í sobi inɛi Izirɛli woo ce icɛɛ ŋa,
Í ce araare nŋa hee do ajɔ fei
Bɛi í tako í sɔ̃ Aburahamu do tɔkuɛ ŋa
Aŋa iyi à jɛ bala nwa ŋa.
56 Iri iyi Maari í kɔ̃u mbɛ. Si anyiɛ nɔ í buba bi Elizabɛti bɛ zakai cukpa mɛɛta, í bɛi í nyi ideɛ.

Kubíi Zãa woo dasi inyiu

57 Awaati í to bii Elizabɛti á bí amaɛ, nɔ í bí ama inɛmɔkɔ.
58 Kpaasiɛ ŋa do nyaanzeɛ ŋa à gbɔ iyi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í ce araareɛ ntɔ ntɔ, nɔ aŋaò ŋa à wɛɛò inɔ didɔ̃ ajɔ.
59 Si ajɔ mɛɛjɔsia à naa ku dasi amau bango, nɔ à waa bi à kpoo Zakari, irii baaɛu.
60 Amma iyeɛ í so ide í ni, aawo, Zãai aa kpoo.
61 Ŋɔi à sɔ̃ɔ à ni, si nyaanzeɛ inɛ kãma kù nɛ dimii iriu bɛ.
62 Nɔ à bee baaɛ do awɔ ku ba a mà bɛi í bi a kpe amau.
63 Ŋɔi Zakari í tɔɔ mii gɔ si bii á kɔ si, nɔ í kɔ í ni, Zãai í jɛ iriɛ. Nɔ aŋa fei à biti.
64 Ŋɔi gbakã Zakari í yɔkɔ í fɔ ide do gɛlɛɛ, nɔ í lɔsi ide ku fɔ wa saabuò Ilaaɔ̃.
65 Ŋɔi njo í mu hee do inɛ ŋa iyi à wa amɛɛ amɛɛ fei. Nɔ si ilɛɛkoi geetei Zudee ŋa fei inɛ ŋa à wasi ku ce faajii ideu.

66 Inɛ ŋa iyi à gbɔ ideu fei à ya maa muui si idɔ nŋa
nɔ a maa ni, debɛi, bɛirei amau ihɛ̃ á na ku jɛ.
Mii ŋa iyi í ceu ihɛ̃ fei wa nyisi iyi gbugbãi Ilaaɔ̃ í
wɛɛ do nŋu.

Iri ku kɔ̃i Zakari

67 Ŋɔi Zakari baai amau í kɔ̃ò Hundei Ilaaɔ̃, nɔ í ce
walii í ni,
68 Saabui í jɛ ti Ilaaɔ̃ Lafɛ̃ɛi inɛi Izirɛli ŋa
Si na iyi í jɔ̀ í naa bi inɛɛ ŋa í na í ya ŋa.
69 Nɔ í naa nwa Woo faaba ilu gbugbã wa si nyaanzei
ilaalu Davidi amaacɛɛu,
70 Si bɛi í jɔ̀ walii kumáɛ ŋau à fɔ wo hai ku kpɛ.
71 Nŋui á faaba wa hai si awɔi mbɛɛ nwa ŋa,
Do hai bi inɛ ŋa iyi à cé wa fei.
72 Bɛɛbɛi í nyisi bala nwa ŋa araareɛ,
Nɔ wa yeò gigii akabuu kumáɛ.
73 Akabuuui í jɛ kuwã iyi í cea Aburahamu bala
nwa,
74 Í ni nŋu á nya wa hai si awɔi mbɛɛ nwa ŋa,
Nɔ nŋu ku jɔ̀ ka cea nŋu icɛ do wɔɔkɔ.
75 Nɔ icɛ iyi aa ka ceau ku jɛ do idɔ kumá nɔ ka jɛ dee
dee si wajuɛ do ajɔ fei si kuwɛɛ nwa.
76 Nɔ awɔ amam, aa kpeɛ waliii Ilaaɔ̃, nŋu iyi kù nɛ
saa,
Domi aa cuaa Lafɛ̃ɛ i maa teesea kpãa,
77 Nɔ aa jɔ̀ inɛɛ ŋa a mà iyi aŋa aa ba faaba waati iyi
Ilaaɔ̃ á nya dulum du ŋa.
78 Ntɔ ntɔ, araarei Ilaaɔ̃ Lafɛ̃ɛ nwa í lá si wa.
Na saabui araareɛui í jɔ̀ inya kumá í naa si wa hai
lele bɛi nunui daakɔ,
79 Ku ba ku má inya si inɛ ŋa iyi à waa buba si ilu
kuku do si jĩjĩi iku
Ku maa nɛò awa fei si kpãai laakai akã.

80 Iri iyi Zakari í kɔ̃u mbɛ. Si anyii nŋu amau wa
la, nɔ bisiɛ wa kɔ̃ɔsi nɔ í koo í wa gbabua hee í koo
í tóò ajɔ iyi í nyisi araɛ bantuma si wajui inɛi Izirɛli
ŋa.

2

Kubíi Jesu
(Cɔ Matie 1:18-25)

1 Waati bɛɛbɛ, ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe
Ogusitu í na wooda í ni a ce inɛ ŋa kuka si ilɛɛ fei.
2 Kuka sinteu ihɛ̃ à cooi si waati iyi Kiriniusi wa
jɛ ilu ilɛ si ilɛi Siri.
3 Nɔ inɛ fei í nɛ si iluɛ koo na iriɛ a kɔɔ si tia.
4 Ŋɔi Zozɛfu mɔ í nɛ hai Nazarɛti si ilɛi Galilee, í
bɔ ilɛi Zudee si ilui Davidi iyi à ya kpe Betelehɛmu,
domi nŋu mɔ nyaanzei Davidii wa jɛ.
5 Í bɔ ku na iriɛ, nŋu do Maari aboɛ iyi í nɛ asĩ *.
6 Si waati iyi à wa bɛ, ajɔ í na í to bii á bí amaɛ.
7 Nɔ í bí ama sinteɛ, ama inɛmɔkɔ. Í biiɛ do acɔ nɔ
í tɔɔ si bi ku jɛi angudã ŋa, si na iyi í jɔ̀ inya kù wɛɛ
bii inɛ njoo ŋa aa sɔ.

Amaleka gɔ ŋa à naa bi woo degbe ŋa

8 Woo degbe gɔ ŋa à wa inɔ sako bɛ, à waa degbe
angudã ŋa idũ.
9 Ŋɔi amalekai Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ gɔ í faata si ŋa wa, nɔ
inya kumá nla gɔ í kaako ŋa. Inya kumáu amboei
Lafɛ̃ɛui. Ŋɔi njo í mu ŋa jiida.
10 Amma amalekau í sõ ŋa í ni, i maà jɔ̀ njo ku mu
ŋɛ. Laabaau jiidai ṅ naa ku sisi nŋɛ, iyi á jɛa inɛ fei
inɔ didõ nla nla.

---

* **2:5** Maari aboɛ à ni Maari í jɛ aboɛ si na iyi í jɔ̀ aŋaòi à wɛɛ, amma aŋaò a kù tɔtɔɔ sɛ̃ɛ hee í koo í bíò Jesu.

11 Laabaauu wee. Nnyi, si ilui Davidi, à bí nŋɛ
Woo faaba. Nŋui í jɛ Lafɛ̃ɛ, inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau.
12 Yaase bɛi aa màau ŋa wee. Aa yɛ ama kpɔtɔɔ gɔ
bɛ à biiɛ do acɔ, wa sũ si bi ku jɛi angudã ŋa.
13 Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi gbakã amaleka mmu gɔ ŋa
à naa bi tɛɛ aŋa nkpɔ nkpɔ nɔ à saabu Ilaaɔ̃ à waa ni,
14 ka jɔ̀ irii Ilaaɔ̃ ku nɛ amboe hee lele. Nɔ laakai
ku sũ ku wa si ilɛ si inɛ ŋa iyi Ilaaɔ̃ í bi.

Woo degbe ŋau à bɔ Betelehɛmu

15 Ŋɔi amaleka ŋau à jɔ̀ ŋa à nyi lele. Si anyii nŋu,
woo degbe ŋau à sabuu njɛ à waa ni, debɛi, ka bɔ
Betelehɛmu, kaa cɔ mii iyi í ce, iyi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í jɔ̀ à mà.
16 Nɔ à ce saasa à sɛi à koo. Ŋɔi à to nɔ à yɛ Maari do
Zozɛfu, do ama kpɔtɔɔu bii wa sũ si bi ku jɛi angudã
ŋa.
17 Iyi à yɔɔ, à waa sisi mii iyi amalekau í sɔ̃ ŋa si
gãmɛi amau.
18 Nɔ inɛ ŋa iyi à gbɔ idei woo degbe ŋau fei ideu
í ya mu ŋa bitii.
19 Amma Maari njɛ wa mu fei ndɛɛ si idɔɛ, nɔ wa
lasabu si do laakai.
20 Ŋɔi woo degbe ŋau à sinda à waa nɛ. Nɔ à waa
nyisi amboei Ilaaɔ̃, à waa saabuɛ na irii mii iyi à gbɔ
do iyi à yɛ fei, domi fei ndɛɛ í cei si bɛi amalekau í
sisi nŋa.

À bɔò Jesu kpasɛ̃i Ilaaɔ̃

21 Si ajɔ mɛɛjɔsia ŋɔi à sɔɔ Jesu, iri iyi amalekau í
ni a kpoo hai waati iyi iyeɛ kù nɛ asĩu. Ajɔ nŋu bɛ
mɔi aa dasiɛ bango.
22-23 Mii iyi Moizi í kɔ si woodaɛ wee. Í ni, ama
inɛmɔkɔ iyi à bí sinte fei aa nyaa ikãi ku jɛ ti Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ.
Na ŋɔi í jɔ̀ iyi waati í to si bii aa ce kuwee Maari ku

bɛi ku má si ayawo iyi í ceu Zozɛfu do Maari à so amau à bɔò Zeruzalɛmu ku ba a nyisi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ
24 nɔ a ce kuwee. Kuweeu do kufe minji wala do ankasiidi minjii à ya cooò si bɛi à kɔɔ si woodai Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ.
25 Wee mɔkɔ gɔ í wa Zeruzalɛmu bɛ à ya kpoo Simeɔ̃. Mɔkɔu í jɛ inɛ dee dee nɔ í mà bɛɛrɛi Ilaaɔ̃. Wa degbe inɛ iyi á na ku tũ idɔi inɛi Izirɛli ŋa nɔ Hundei Ilaaɔ̃ í wɛɛ do nŋu.
26 Hundei Ilaaɔ̃u í sɔ̃ɔ wo í ni á yɛ inɛ iyi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í cicau ku bɛi ku ku.
27 Ŋɔi Hundeu í tale siɛ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ ku bɔ. Iyi iyeò baai Jesu ŋa à lɔòɛ bɛ ku ba a cea bɛi wooda í fɔ,
28 ŋɔi Simeɔ̃ í gbaa í muu si awɔɛ í saabu Ilaaɔ̃ wa ni,
29 Lafɛ̃ɛ, nsɛi jɔ̀ amu woo ce icɛɛ n jɔ̀ andunya do laakai ku sũ si bɛi ì sɔ̃m wo,
30 Domi ijum í yɛ faabaɛ,
31 Iyi ì ce sɔɔluɛ si wajui dimi fei.
32 Nŋui í jɛ inya kumá iyi á nyisi dimi mmu ŋa kpãaɛ. Nɔ nŋui í jɛ amboei inɛɛ ŋa, inɛi Izirɛli ŋa.

Walii iyi Simeɔ̃ í ce

33 Ide iyi Simeɔ̃ wa fɔ si gãmɛi amau í mu iyeò baaɛ fei biti.
34 Simeɔ̃ í wee nŋa nɔ í sɔ̃ Maari iyei Jesuu í ni, Ilaaɔ̃ í cica amau ihɛ̃i ku kɛkɛ inɛ nkpɔ nɔ ku dede inɛ nkpɔ mɔ si inɔi inɛi Izirɛli ŋa. Nŋui Ilaaɔ̃ í bɛ wa ku jɛ bɛi nyinda, amma inɛ ŋa aa kɔ siɛ.
35 Nɔ lasabui idɔi inɛ nkpɔ kú fita gbugbãa. Awɔ takaɛ, inɔ ku fɔ á gũɛ ajɔ akã si idɔɛ bɛi taakuba.

Ana walii inaabo

36 Inaabo walii gɔ mɔ í wa bɛ à ya kpoo Ana, amai
Fanuɛli si dimii Azɛɛ ŋa. Abou í gbo ntɔ ntɔ. Í ce
muau zakai adɔ̃ mɛɛje mɔkɔɛ kù bɛi kù na kù wɛɛ,
37 nɔ í buba jaaɔ̃ adɔ̃ nkpɔ nkpɔ. Nsɛi abou í nɛ adɔ̃
cinɛ do mɛɛ, nɔ ci ya fita hai bantumai kpasɛ̃i Ilaaɔ̃.
Dasã do idũ fei, í ya maa cea Ilaaɔ̃ icɛi do anu kudĩ
do kutɔɔ.
38 Waati bɛɛbɛ nŋu mɔ í sɛkɛɛ si ŋa wa, wa saabu
Ilaaɔ̃, nɔ í lɔsi idei amau ku sisia inɛ ŋa iyi à waa
degbe inɛ iyi á na ku faaba inɛi Zeruzalɛmu ŋa fei.
39 Waati iyi iyeò baai Jesu ŋa à tã mii ŋa iyi
woodai Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í ni a ceu fei, ŋɔi à nyi Nazarɛti ilu
nŋa si ilɛi Galilee.
40 Nɔ amau wa la, gbugbãɛ wa kɔ̃ɔsi nɔ í kɔ̃ò bisi.
Nɔ didɔ̃i Ilaaɔ̃ í wɛɛa.

Jesu í bɔ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ si waati iyi í nɛ adɔ̃ maateeji

41 Adɔ̃ fei iyeò baai Jesu ŋa à ya bɔ jingaui Iku ku
kuai Zeruzalɛmu.
42 Si waati iyi Jesu í nɛ adɔ̃ maateeji ŋɔi à bɔ
jingauu si bɛi à nɛ dɔ̃ɔnɛɛ.
43 Iyi jingauu í tã à waa nɛ, ŋɔi Jesu í gbe
Zeruzalɛmu bɛ, amma baaɛ ŋa a kù mà.
44 A waa tamaa bɛi í wa si inɔ nŋai. Wee à nɛi zakai
ajɔ akã, ŋɔi à dɛdɛɛ si inɔi nyaanze nŋa ŋa do kpaasi
nŋa ŋa.
45 Amma a kù yɔɔ, nɔ à sinda à nyi ikpa
Zeruzalɛmu à waa dɛdɛɛ.
46 Si ajɔ mɛɛtasia ŋɔi à yɔɔ bantumai kpasɛ̃i Ilaaɔ̃.
Wa buba si aninii woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa, wa gbɔ
ide nŋa nɔ wa bee ŋa ide.
47 Inɛ ŋa iyi à waa gbɔ ideɛ fei à bitiò bisiɛ do si bɛi
wa jɛ nŋa ide.

48 Iyi baaɛ ŋau à yɔɔ bɛ, ŋɔi aŋa mɔ à biti, nɔ iyeɛ í
ni, amam, na mii í ce ì ce nwa bɛɛbɛ. Amu do baaɛ
wee, à wasi ku dɛdɛɛ do inɔ ku fɔ nla nla.
49 Ŋɔi í bee ŋa í ni, na mii í ce ì waa dɛdɛɛm ŋa. I
kù mà ŋa iyi wũai Baam nii ǹ nɛ n ce?
50 Amma ide iyi wa sõ ŋau a kù gbɔ yaaseɛ.
51 Ŋɔi í too ŋa à nɛ Nazarɛti nɔ wa gbɔ ide nŋa.
Wee iyeu wa mu ide ŋau ihẽ fei si idɔɛ.
52 Jesu í lá wa koo nɔ bisiɛ mɔ wa kɔ̃si nɔ wa dõa
Ilaaõ si hee do amanɛ ŋa fei.

3

Waazoi Zãa woo dasi inyi
(Cɔ Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Zãa 1:19-28)

1 Iyi ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Tibɛɛ í ce adõ
maatũ si bommaɛ, waati bɛɛbɛ Pɔnsu Pilatii wa jɛ
ilu ilɛi Zudee, nɔ Herodu mɔ wa jɛ inɛ ngbo si ilɛi
Galilee, nɔ Filipu ifɔɛu mɔ wa jɛ inɛ ngbo si ilɛi Iture
do Takoniti, nɔ Lisania mɔ wa jɛ inɛ ngbo si ilɛi
Abilɛni.
2 Ani do Kaifu ŋa mɔ à waa jɛ woo wee nlai Ilaaõ.
Waati bɛɛbɛi Ilaaõ í sõ Zãa amai Zakari ide si gbabua.
3 Nɔ Zãa í bɔ si ilu ŋa iyi à wa kɔkɔi idoi Zuudẽɛ fei
wa waazo nŋa wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaõ ku kpa
idei dulum du ŋɛ nɔ a dasi ŋɛ inyi.
4 Bɛɛbɛi ide iyi walii Ezai í kɔ si tiaɛu í ce. Í ni,
Imui inɛ gɔ wa dõ anu si gbabua wa ni,
I teese kpãai Lafẽɛ ku tɛ ŋa.
5 Nɔ aa dĩ lɔɔma ŋau fei.
Nɔ geete do iri kuta fei á munga anu,
Nɔ kpãa ku ka ŋa fei aa tɛ,
Kpãa iyi í sãmi fei á sĩa.

6 Inɛ fei á yɛ bɛ́i Ilaaɔ̃ wa faaba wa.

7 Zamaa nkpɔ nkpɔi wa koo bi Zãa ku dasi ŋa inyi.
Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, iŋɛ inɛ buu ŋa bɛi njo wukuku, yooi í
sɔ̃ ŋɛ í ni i saa idɔɔkɔ̃i kiitii Ilaaɔ̃ iyi á na ku naau.
8 Na nŋu, i ce kookoosu jiida i nyisiò iyi ì kpaasi
idɔ ŋa, nɔ i maà tamaa mà aa ba faaba ŋa si na iyi í
jɔ̀ ì ya maa ni iŋɛ ì jɛ dimii Aburahamu ŋa. Ǹ wa n
sɔ̃ ŋɛ, Ilaaɔ̃ á yɔkɔ ku so kuta ŋau ihɛ̃ ku ce ŋa dimii
Aburahamu ŋa.
9 Wee dagba wa kã si ɟ̌ii tã mɔm a daò icuɛ. Na nŋu,
ɟ̌ii iyi kù waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina.

10 Ŋɔi zamaau í beeɛ wa ni, debɛi, bɛirei aa ka ce.
11 Nɔ í jɛ nŋa í ni, inɛ iyi í nɛ ibɔ minji ku so akã ku
mua kpaasiɛ iyi kù nɛ, nɔ inɛ mɔ iyi í nɛ ijɛ ku kpɔ̃ɔ
do kpaasiɛ.
12 Woo gba fiai lɛmpoo gɔ ŋa mɔ à naa a dasi aŋa
mɔ inyi, ŋɔi à beeɛ à ni, Mɛɛtu, bɛirei aa ka ce.
13 Ŋɔi í sɔ̃ ŋa í ni, i maà gba ku lɔ zaka bɛi à da nŋɛ.
14 Ŋɔi sooge gɔ ŋa mɔ à beeɛ à ni, awa mɔ ni, bɛirei
aa ka ce. Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, i maà ya gba fiai inɛ gɔ do
gbugbã ŋa, nɔ i maà ya má inɛ gɔ ide, nɔ i maà ya
donda iyi à waa sã nŋɛ.

15 Inɛ ŋau à waa cɔ kpãai inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau nɔ à
waa lasabu si idɔ nŋa mà Zãai í jɛ inɛɛu.
16 Nɔ Zãa í sɔ̃ aŋa fei í ni, inyii amu ǹ wa n dasi ŋɛ,
amma inɛ gɔ wa naa iyi í rem do gbugbã. N kù to n
fũ baa ikũi baataɛ. Nŋui á da nŋɛ si Hundei Ilaaɔ̃ do
ina.
17 Wa mu kaale ku fɛ bileeɛ si awɔ, nɔ ku kpã
bileeu bii à kpokpoɛ, nɔ ku ko yɔyɔɔu ku dasi aka,
sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

18 Do faaji nkpɔ gɔ ŋa mɔi Zãa wa ceaò inɛ ŋa
waazoi laabaau jiidau.
19 Amma hai tako ilaalu Herodu í so Heriodiasi,
aboi ifɔɛ, í jɛ aboɛ, ŋɔi Zãa í gbagba siɛ na ideu do na
daa laalɔ ŋa iyi í ce fei wo.
20 Si antai laalɔ ŋa iyi Herodu wa ce, do ankãanyi
í na í jɔ̀ à mu Zãa à dasiɛ piisɔ̃ɔ má.

Inyi ku dasii Jesu
(Cɔ Matie 3:13-17; Maaku 1:9-11)

21 Zãa í wasi inɛ nkpɔ nkpɔ ku dasi inyi si waati
iyi a kù dasiɛ piisɔ̃ɔ, ŋɔi Jesu mɔ í naa bi tɛɛ, nɔ í dasi
Jesu mɔ inyi. Ŋɔi Jesu wa ce kutɔɔ nɔ lelei Aɔ̃ í cĩ,
22 nɔ Hundei Ilaaɔ̃ í de siɛ wa hai lele do ara gɔ bɛi
ankasiidi. Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, awɔu
amam nii, ǹ biɛ jiida jiida. Siɛi inɔ didɔ̃m fei í ya wa.

Balai Jesu ŋa
(Cɔ Matie 1:1-17)

23 Jesu í to adɔ̃ kuntaa í bɛi í sinti icɛɛ. Inɛ ŋa à ya
maa cɔɔi bɛi amai Zozɛfu *. Balai Zozɛfu † ŋa wee
24 Heli do Matati do Levi do Mɛliki do Zanai
Zozɛfu,
25 do Matatia do Amɔsu do Naumu do Esili do
Nagai,
26 do Maatu do Matatia do Semɛni do Zozɛki do
Zoda,
27 do Zoanani do Reza do Zorobabɛli do Salatɛli
do Neri,
28 do Mɛliki do Adi do Kosamu do Elimadamu do
Ɛɛ,

---

* **3:23** à ya maa cɔɔi bɛi amai Zozɛfu Ntɔ ntɔ Zozɛfu kù tɔtɔɔ sɛ̃ɛ do Maari à bɛi à bí Jesu. Ilaaɔ̃i í jɛ baaɛ. † **3:23** balai Zozɛfu Tengi ihẽ idei balai Maarii à waa fɔ. Bii à ni balai Zozɛfu, na iyi aŋaò Maari à so njɛi.

29 do Zozue do Eliezɛɛ do Zorimu do Matati do
Levi,
30 do Simeɔ̃ do Zuda do Zozɛfu do Zonamui do
Eliakimu,
31 do Melea do Mɛna do Matata do Natãa do
Davidi,
32 do Izai do Obɛdi do Boazi do Salumɔ do Nasɔ̃ɔ,
33 do Aminadabu do Adimi do Aani do Esiromu
do Perɛzi do Zuda,
34 do Zakɔbu do Izaaki do Aburahamu do Tera do
Nakɔɔ,
35 do Seruku do Ragau do Falɛki do Ebɛɛ do Sala,
36 do Kainamu do Aafasadi do Sɛmu do Nowee do
Lamɛki,
37 do Matusala do Enɔku do Zeredi do Maleleli do
Kainamu,
38 do Enɔsi do Sɛti do Adamu do Ilaaɔ̃.

4

Seetam í lɛlɛ Jesu
(Cɔ Matie 4:1-11; Maaku 1:12-13)

1 Jesu í kɔ̃ò Hundei Ilaaɔ̃ nɔ í baa hai idoi Zuudɛ̃ɛ.
Nɔ Hundeu í bɔòɛ si gbabua.
2 Nɔ Seetam í lɛlɛɛ bɛ zakai ajɔ ciiji. Nɔ si ajɔu bɛ
fei kù jɛ nkãma. Iyi baai nŋu í lɔ, ŋɔi ari wa kpaa.
3 Nɔ Seetam í sɔ̃ɔ í ni, bii awɔu Amai Ilaaɔ̃i do ntɔ,
jɔ̀ kutau ihɛ̃ ku kpɔò pɛ̃ɛ.
4 Nɔ Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni, amanɛ ci
ya wɛɛ na ijɛ nŋu akã.
5 Nɔ Seetam í bɔòɛ hee antai iri kuta gɔ, í nyisiɛ
bommai andunya fei si iju kãmɛɛ.
6 Nɔ í sɔ̃ɔ í ni, amboei bomma ŋau fei an muuɛ nɔ
an jɔ̀ i nɛ yiiko si ŋa. Inɛ iyi ṅ bi, lafɛ̃ɛi an mua, si na
iyi í jɔ̀ à nam nii.

7 Na nŋu, bii ì naa ì gulɛ si wajum, fei ndɛɛ á jɛ tɛɛ.
8 Nɔ Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni, Aɔ̃ Lafɛ̃ɛɛi
aa gulɛa, nɔ nŋu akãi aa tɔɔ.
9 Nɔ Seetam í gbãa í bɔòɛ Zeruzalɛmu nɔ í gũòɛ
hee si antai ile lelei kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ nɔ í sɔ̃ɔ í ni, bii awɔu
amai Ilaaɔ̃i, fo i dinga ilɛ,
10 domi kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni, Ilaaɔ̃ á na amalekaɛ
ŋa wooda na iriɛ a maa degbeɛ,
11 nɔ a maa muɛ si awɔ ku ba i maà ti i koosɛ si
kuta.
12 Ŋɔi Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ̃ í ni, maà ti i
sii Aɔ̃ Lafɛ̃ɛɛ.
13 Iyi Seetam í lɛlɛɛ si bisiɛ ŋau bɛ fei í tã, ŋɔi í jɔ̀ɔ
titã í nɛ hee waati mmu gɔ má.

Jesu í sinti icɛɛ Galilee
(Cɔ Matie 4:12-17; Maaku 1:14-15)

14 Nɔ Jesu í nyi ikpa ilɛi Galilee do gbugbãi Hun-
dei Ilaaɔ̃, nɔ iriɛ í fangaa si ilɛu fei.
15 Wa kɔ ŋa si cioi idei Ilaaɔ̃ ile bii Zuifu ŋa à ya ce
kutɔtɔɔ nŋa ŋa, nɔ inɛ fei wa saabuɛ.

À kɔsi Jesu Nazarɛti bɛ
(Cɔ Matie 13:53-68; Maaku 6:1-6)

16 Nɔ Jesu í bɔ Nazarɛti ilu bii í jɛ amau. Ŋɔi si ajɔi
kusĩmi í bɔ ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔu si bɛi í
nɛ dɔɔnɛɛ. Ŋɔi í dede ku cio tia.
17 Ŋɔi à náa tia iyi Ezai waliiu í kɔ. Si bɛi wa fũu
ŋɔi í kã si kukɔ gɔ iyi wa ni,
18 Hundei Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í wa sim.
Í cicaam n sisiaò ilu are ŋa laabaau jiidau.
Í bɛm n koo n sõ inɛi piisõɔ ŋa n ni aa jɔ̀ ŋa a nɛ
Nɔ n sõ fɛɛju ŋa n ni aa yɛ ilu má,

Nɔ n jɔ̀ inɛ ŋa iyi inɛ ŋa à waa taa gbugbã a nɛ ara
nŋa.
19 Nɔ n sisia inɛ ŋa n ni awaatii didɔ̃i Lafɛ̃ɛ í to wa.
20 Ŋɔi Jesu í ka tiau má í sindoa woo ce icɛu nɔ í
buba. Ŋɔi inɛ ŋa iyi à tɔtɔɔ bɛ fei à kãsiɛ iju.
21 Ŋɔi í sinti ideɛ ku sɔ̃ ŋa í ni, nnyii kukɔi idei
Ilaaɔ̃ iyi ì gbɔ nsɛiu ŋa í kɔ̃.
22 Ŋɔi aŋa fei à waa jɛaa sɛɛda jiida, nɔ biti í mu ŋa
do ide didɔ̃ iyi wa fita hai si gɛlɛɛu. À ni, kù jɛ amai
Zozɛfuu mbɛ ya.
23 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, kù nɛ sika aa kpaam mɔndau
ihɛ̃ í ni ŋa, awɔ lokotoro, faaba araɛ. Ce iluɛ ihɛ̃ mii
ŋa iyi à gbɔ ì ce Kapɛranumu fei.
24 Amma an sɔ̃ ŋɛ, walii kãma kù wɛɛ iyi í ya nɛ
bɛɛrɛ si ilui nŋu takaɛ.
25 Ì mà sãa sãa ŋa iyi ari nla gɔ í ce si ilɛu fei si
waatii Elii walii nlau. Ijì kù rɔ si afei adɔ̃ mɛɛta do
cukpa mɛɛfa, ma irei. Waati bɛɛbɛ inaabo jaaɔ̃ nkpɔi
í wa si ilɛi Izirɛli.
26 Do nŋu fei, Ilaaɔ̃ kù bɛ Elii walii nlau bi kãma
nŋa bii kù jɛ bi jãaɔ̃ gɔ í wa Sarɛputa si ilɛi Sidɔ̃ɔ *.
27 Nɔ dintɛ nkpɔ mɔi í wɛɛ wo si ilɛi Izirɛli si waatii
Elizee waliiu. Do nŋu fei, kù jɔ̀ gɔgɔ nŋa gɔ ku ba iri,
bii kù jɛ Naama inɛi ilɛi Siriu.
28 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi idɔi inɛ ŋa iyi à wa ile
bii à ya ce kutɔtɔɔu bɛ fei í kɔ̃.
29 Ŋɔi à dede à leleɛ hai inɔ iluu à bɔòɛ hee si antai
iri kuta si bii à ma ilu nŋa ku ba a taleɛ wa ilɛ.
30 Amma í lɔ anini nŋa bɛ í nɛɛ.

---

* **4:26** Sarɛputa si ilɛi Sidɔ̃ɔ Sarɛputa do Sidɔ̃ɔ fei irii ilu ŋai, amma bii à waa fɔ idei ilu ŋa iyi à wa kɔkɔi Sidɔ̃ɔ, si ilɛi Sidɔ̃ɔi à ya ni à wa.

Jesu í lele inɛi inɔɔkoi inɛ gɔ
(Cɔ Maaku 1:21-18)

31 Nɔ Jesu í bɔ Kapɛranumu, ilui Galilee gɔ nɔ wa
kɔ inɛ ŋa si cioi idei Ilaaɔ̃ si ajɔi kusĩmi.
32 Wa kɔ ŋa si cio do yiiko. Nŋui í jɔ̀ ideu í tosi ŋa.
33 Wee mɔkɔ gɔ í wa ile bii Zuifu ŋa à ya ce
kutɔtɔɔu bɛ í nɛ inɛi inɔɔko, ŋɔi í dɔ̃ anu hee lele í
ni,
34 mii í wa si gãmɛi awaɛ ŋa awɔ Jesu inɛi Nazarɛti.
Ì naa ku kpa wai? Ǹ mà inɛ iyi ì jɛ. Awɔi ì jɛ inɛ kumá
iyi Ilaaɔ̃ í bɛ wa.
35 Ŋɔi Jesu í la siɛ í ni, coko, fita hai si mɔkɔu. Ŋɔi
inɛi inɔɔkou í ta mɔkɔu ilɛ si anini nŋa, nɔ í fita siɛ,
kù mɛɛ.
36 Ŋɔi aŋa fei à biti, à bee njɛ aŋa duusɔ̃ɔ à waa ni,
ide dimi yoomai ihɛ̃. Mɔkɔu wee wa sɔ̃ inɛi inɔɔko
ŋa ide do yiiko do gbugbã nɔ à waa fita.
37 Ŋɔi iriɛ í fangaa si ilɛɛkoi iluu fei.

Jesu í jɔ̀ bɔ̃ɔ nkpɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:14-17; Maaku 1:29-34)

38 Ŋɔi Jesu í fita hai ile bii à ya ce kutɔtɔɔu, nɔ í bɔ
kpasɛ̃i Simɔɔ. Wee iyei aboi Simɔɔu wa ce bɔ̃ɔi ara
gbãa ntɔ ntɔ. Ŋɔi à tɔɔɛ ku jɔ̀ ku ba iri.
39 Ŋɔi í kɔmba si abou í la si ara gbãau nɔ í nya. Nɔ
abou í dede gbakã í yaaɛ ŋa.
40 Alɛi ajɔ nŋu iyi inunu í lɔ, ŋɔi inɛ ŋa iyi inɛ nŋa
ŋa à waa ce bɔ̃ɔ dimi ikã ikã fei à wasi ku naaò ŋa
wa bi tɛɛ. Nɔ í lesi aŋa fei awɔ í jɔ̀ à ba iri.
41 Inɛi inɔɔko ŋa mɔ à fita hai si inɛ nkpɔ, à dɔ̃ò anu
à waa ni, awɔi ì jɛ Amai Ilaaɔ̃. Amma Jesu í la si ŋa
nɔ wa ganji ŋa ide ku fɔ domi à mà iyi nŋuu inɛ iyi
Ilaaɔ̃ í cicai.

Jesu wa waazo ilɛi Zudee
(Cɔ Maaku 1:35-39)

42 Iyi iju í má ŋɔi Jesu í fita hai inɔ ilu í bɔ gbabua.
Ŋɔi zamaa nkpɔ nkpɔ gɔ wa dɛdɛɛ. Iyi à to bi tɛɛ ŋɔi
à tɔɔɛ suuru ku maà nɛ ku jɔ̀ aŋa.
43 Amma í sɔ̃ ŋa í ni, kù nɛ bɛi an ce iyi n kù waazo
laabaau jiidai bommai Ilaaɔ̃ si ilu mmu ŋa má, domi
na nŋui à bɛm wa.
44 Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í koo í dabii wa ce waazo ile
bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔ ŋa ilɛi Zudee.

5

Jesu wa kpe mɔcɔ sinteɛ ŋa
(Cɔ Matie 4:18-22; Maaku 1:16-20)

1 Ajɔ nŋu gɔ Jesu wa leeḱi kɔkɔi tenku iyi à ya kpe
Genesarɛti, nɔ zamaa nla gɔ wa manteɛ ku ba a gbɔ
idei Ilaaɔ̃.
2 Nɔ í yɛ akɔi inyi minji itḭi tenkuu bɛ. Amma
sɔɔkɔ ŋau à fita à waa wiɛ taao nŋa ŋa.
3 Nɔ Jesu í lɔ inɔ akɔi inyiu akã. Akɔi inyi iyi í lɔ
siu inɛ nŋu ti Simɔɔi. Nɔ í kpe Simɔɔ í tɔɔɛ í ni ku na
ku sɛkɛɛò akɔu hai itḭi inyiu keeke. Ŋɔi í buba si inɔi
akɔu, wa kɔ zamaau si cio.
4 Iyi í fɔ ideɛ í tã nɔ í sɔ̃ Simɔɔ í ni, bɔò akɔu si bua,
nɔ i le taao nŋɛ ŋa si inyiu i mu cɛ̃ɛ ŋa.
5 Ŋɔi Simɔɔ í sɔ̃ɔ í ni, Mɛɛtu, à ce icɛ do idũ fei a kù
mu ngɔgɔ. Amma si bɛi awɔi ì fɔ, an dasi taao ŋau
inɔ inyi.
6 Ŋɔi à dasi taao nŋa ŋau inɔ inyi. Iyi à dasi ŋɔi à
mu cɛ̃ɛ bututu hee taao nŋa ŋau à waa bi a ga.
7 Nɔ à kpe kpaasi nŋa ŋa iyi à wa si akɔ minjisiau
do awɔ a naa a sobi ŋa. Iyi aŋa mɔ à naa nɔ akɔ
minjiu fei í kɔ̃ do cɛ̃ɛ hee wa bi ku mi.

8 Iyi Simɔɔ Piɛɛ í yɛ mii nɔu í ce bɛɛbɛ ŋɔi í koo í
gulɛ si wajui Jesu í ni, Lafẽɛ, tɛkɛɛ hai bi tom, domi
amuu ilu dulum nii.
9 Í fɔ bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ njo í muu, nŋu do kpaasiɛ
ŋau fei na cẽɛ nkpɔ nkpɔ iyi à muu.
10 Bɛɛbɛ mɔi njo í mu kpaasi minjiɛ ŋa, Zaaki do
Zãa amai Zebedee ŋau. Amma Jesu í sõ Simɔɔ í ni,
maà jɔ̀ njo ku muɛ. Bɛbɛi inɛ ŋa iyi aa toom ŋai aa
ya maa dɛdɛ.
11 Ŋɔi à bɔò akɔi inyiu ice nɔ à jɔ̀ fei ndɛɛ à waa too
Jesu.

Jesu í jɔ̀ dintɛ gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:1-4; Maaku 1:40-45)

12 Si anyii nŋu Jesu í wa si ilu gɔ bɛ, nɔ mɔkɔ gɔ í
naa bi tɛɛ. Mɔkɔu wa ce bõɔi dintɛ jiida. Iyi í yɛ Jesu
ŋɔi í naa í sɛɛbata si wajuɛ í tɔɔɛ suuru í ni, Lafẽɛ, bii
ì bi, aa yɔkɔ i jɔ̀ n ba iri n jɛ inɛ iyi í má.
13 Ŋɔi Jesu í yɔ awɔɛ í luu nɔ í ni, ǹ bi. Ba iri nɔ i jɛ
inɛ kumá. Bɛ gbakã bõɔi dintɛu í nya.
14 Ŋɔi Jesu í sõɔ í ni ku maà sõ inɛ kãma ideu bɛ,
amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔ̃u. Nɔ í ni ku
ce kuwee iyi Moizi í jilɛu. Kuweeu bɛi á nyisi inɛ ŋa
iyi ì jɛ inɛ iyi í má bɛbɛi.
15 Do nŋu fei, iriɛ í fangaa wa kõɔsi, nɔ zamaa nkpɔ
nkpɔ í ya maa tɔtɔɔ bi tɛɛ ku ba a gbɔ ideɛ nɔ ku ba a
ba iri si bõɔ nŋa ŋa.
16 Amma Jesu í ya bɔ gbabuai nŋu akã koo ce
kutɔɔ.

Jesu í jɔ̀ wɛɛgɛ gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 9:1-8; Maaku 2:1-12)

17 Ajɔ nŋu gɔ Jesu wa kɔ inɛ ŋa si cio. Wee Farisi
do woo kɔ inɛ ŋa si wooda gɔ ŋa à waa buba bɛ. À

naai hai Zeruzalɛmu do hai ilu ŋa iyi à wa ilɛi Zudee do ilɛi Galilee fei. Nɔ inɛ ŋa à waa yɛ gbugbãi Lafɛ̃ɛ Jesu waati iyi í jɔ̀ bɔ̃ɔ ŋa à waa ba iriu.

18 Ŋɔi inɛ gɔ ŋa mɔ à naa bɛ à waa so wɛɛgɛ gɔ wa si makɛɛ. Nɔ à waa dɛdɛ bɛi aa ce a lɔòɛ ile a koo a jilɔɔ si wajui Jesu.

19 Amma a kù ba do bii aa lɔòɛ na irii zamaau, ŋɔi à koo à gũ antai ileu, à luu nɔ à kitaaɛ do makɛɛu si aninii zamaau si wajui Jesu.

20 Iyi Jesu í yɛ naanɛ nŋa ŋɔi í sɔ̃ wɛɛgɛu í ni, mɔkɔɔyi, ǹ kpa idei dulum dɛɛ.

21 Woo kɔ inɛ ŋa si wooda do Farisi ŋa à wasi ku bee ara nŋa ide à waa ni, yooi inɛɛu ihɛ̃ í jɛ iyi wa bu Ilaaɔ̃. Yooi á yɔkɔ ku kpa idei dulum dii inɛ gɔ bii kù jɛ Ilaaɔ̃ nŋu akã.

22 Amma Jesu í mà lasabui idɔ nŋa, ŋɔi í bee ŋa í ni, na mii í jɔ̀ ì waa ce dimii lasabu bɛɛbɛ si idɔ nŋɛ ŋa.

23 Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ̃ inɛ gɔ ku ni ǹ kpa idei dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku nɛ.

24 Amma ǹ bi i mà ŋa iyi amu Amai Amanɛ ǹ nɛ gbugbã n kpa idei dulum dii inɛ ŋa si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi í sɔ̃ wɛɛgɛu í ni, dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛ̃.

25 Ŋɔi gbakã wɛɛgɛu í dede si waju nŋa, í so makɛɛ iyi wa sũ siu, nɔ wa nɛ kpasɛ̃ wa saabuò Ilaaɔ̃.

26 Ŋɔi aŋa fei à biti à waa saabu Ilaaɔ̃. Njo í bɛi wa mu ŋa à waa ni, à yɛ mii maamaake nnyi.

Jesu í kpe Levi
(Cɔ Matie 9:9-13; Maaku 2:13-17)

27 Si anyii nŋu, Jesu í fita wa nɛ si inɔ ilu. Nɔ í yɛ
woo gba fiai lɛmpoo gɔ à ya kpoo Levi, wa buba ile
bi ku ce icɛɛ, nɔ Jesu í sɔ̃ɔ í ni, toom wa.
28 Ŋɔi Levi í dede, í jɔ̀ mii ndɛɛ fei í tooɛ.
29 Si anyiɛ, í cea Jesu jingau nla gɔ si kpasɛ̃ɛ. Woo
gba fiai lɛmpoo bututu do inɛ gɔ ŋa mɔ à waa ba ŋa
ku jɛ.
30 Wee Farisi gɔ ŋa à wa bɛ do Farisi mmu gɔ ŋa iyi
à jɛ woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa. Aŋai à waa gbagba si
mɔcɔi Jesu ŋau à waa ni, na mii í ce ì jɛ ì waa mɔ ŋa
do woo gba fiai lɛmpoo do inɛ laalɔ ŋa.
31 Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ ŋɔi í jɛ nŋa í ni, ilu baani ŋa
a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ bɔ̃ɔ ŋa.
32 Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ŋa,
amma ilu dulum ŋai ǹ naa ku kpe a kpaasi idɔ nŋa.

Jesu wa fɔ idei anu ku dĩ
(Cɔ Matie 9:14-17; Maaku 2:18-22)

33 Ŋɔi inɛ ŋau à bee Jesu má à ni, bɛirei í ce mɔcɔi
Zãa woo dasi inyiu do ti Farisi ŋa à ya dĩ anu a maa
ceò kutɔɔ, nɔ wee mɔcɔɛ ŋa a ci ya dĩ anu. À ya maa
jɛi nɔ a maa mɔ.
34 Ŋɔi Jesu í bee ŋa í ni, aa yɔkɔ i jɔ̀ kpaasii mɔkɔ
titõ ŋa à dĩ anu si waati iyi mɔkɔ titõu í wa inɔ nŋa?
35 Amma ajɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titõu hai si inɔ
nŋa. Waati bɛɛbɛi aa dĩ anu.
36 Ŋɔi í kpa nŋa mɔnda gɔ í ni, a ci ya ga ibɔ titõ a
sɔò ibɔ ngbo. Bii ì ce bɛɛbɛ, ì bɛjɛ ibɔ titõu mbɛ nɔ
jaaɛ titõu á wɛɛi ikã kaa ce si ibɔ ngbou.
37 Inɛ gɔ ci ya nɔ kù dasi vɛ̃ɛ titõ iyi wa gba si bɔgɔ
bata ngbo ŋa. Bii í ce bɛɛbɛ, vɛ̃ɛu á jɔ̀ bɔgɔ ŋau ku ga,
vɛ̃ɛu ku nikã nɔ bɔgɔ ŋau ku bɛjɛ.
38 Amma à ya dasi vɛ̃ɛ titõi si bɔgɔ titõ ŋa.

39 Nɔ inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á mɔ vɛ̃ɛ nwo nɔ ku bi vɛ̃ɛ
titɔ̃ má, domi á ni nwou í ceɑ nŋu.

6

Jesu wɑ fɔ idei ajɔi kusĩmi
(Cɔ Mɑtie 12:1-8; Mɑɑku 2:23-28)

1 Si ajɔi kusĩmi gɔ Jesu wɑ too kɔɔi ilɛ gɔ, ŋɔi mɔcɔɛ
ŋɑ à wɔ ɑmɑɑjɛ iyi à gbɛ̃ si ilɛu à nunu ijuɛ si ɑwɔ à
wɑɑ ŋɔ.
2 Ŋɔi Fɑrisi gɔ ŋɑ à bee ŋɑ à ni, nɑ mii í jɔ̀ ì wɑɑ ce
mii iyi ɑ kù nɛ kpɑ̃ɑi ku ce si ajɔi kusĩmi.
3 Ŋɔi Jesu í bee ŋɑ í ni, i kù cio mii iyi Dɑvidi í ce,
nŋu do inɛɛ ŋɑ, si wɑɑti iyi ɑri wɑ kpɑ ŋɑu?
4 Í lɔ kpɑsɛ̃i Ilɑɑɔ̃ nɔ í so pɛ̃ɛ iyi à jilɛɑ Ilɑɑɔ̃ í jɛ, nŋu
do inɛɛ ŋɑ. Wee à gɑnji inɛ fei ku jɛ pɛ̃ɛu bɛ bii kù jɛ
woo weei Ilɑɑɔ̃ ŋɑ ɑŋɑ ɑkã.
5 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋɑ má í ni, ɑmu Amɑi Amɑnɛ, ɑmui
ǹ jɛ inɛ ngboi ajɔi kusĩmi.

Inɛ iyi ɑwɔ ɑkɑ̃ɛ í ku
(Cɔ Mɑtie 12:9-14; Mɑɑku 3:1-6)

6 Si ajɔi kusĩmi mmu gɔ, Jesu í lɔ ile bii Zuifu ŋɑ à
yɑ ce kutɔtɔɔu nɔ í wɑsi ku ceɑ inɛ ŋɑ cioi idei Ilɑɑɔ̃.
Wee mɔkɔ gɔ í wɑ bɛ, ɑwɔ njɛɛ í ku í gbɛ.
7 Woo kɔ inɛ ŋɑ si woodɑ do Fɑrisi ŋɑ à kɑ̃si Jesu
iju, à wɑɑ cɔ mà á jɔ̀ inɛɛu ku bɑ iri si ajɔi kusĩmi. À
wɑɑ cɔɔ domi à wɑɑ bi ɑ yɛ tɑɑleɛi.
8 Ammɑ Jesu í mà lɑsɑbu nŋɑ, ŋɔi í sɔ̃ mɔkɔ iyi
ɑwɔɛ í kuu í ni, dede i leekĩ si ɑnini nŋɑ bɛ. Nɔ í
dede í leekĩ.
9 Nɔ Jesu í ni, ǹ wɑ n bee ŋɛi, si ajɔi kusĩmi, í sĩɑ
ɑmɑnɛ ku ce jiidɑ de mà lɑɑlɔ, ku fɑɑbɑ ɑmɑnɛ de,
mà ku kpɑɑ.

10 Ŋɔi í cɔ aŋa fei í kaako ŋa, nɔ í sɔ̃ mɔkɔu í ni, tɛ
awɔɛ. Iyi í tɛ awɔu ŋɔi í baa dee dee.
11 Ŋɔi idɔ nŋa í kɔ̃, nɔ à waa busi njɛ bɛi aa cea Jesu.

Jesu í cica woo bɛ maateeji ŋau
(Cɔ Matie 10:1-4; Maaku 3:13-19)

12 Waati bɛɛbɛ Jesu í koo í gũ iri kuta gɔ ku ce
kutɔɔ. Nɔ idũu fei í wasi ku ce kutɔɔ.
13 Iyi iju í má í tɔtɔɔ mɔcɔɛ ŋa nɔ í cica amanɛ
maateeji si inɔ nŋa, í sɔ ŋa woo bɛ ŋa.
14 Iri nŋa wee, Simɔɔ iyi í sɔ Piɛɛ, do Anderee ifɔɛ,
do Zaaki do Zãa do Filipu do Baatelemi
15 do Matie do Tomaa do Zaaki amai Alifee, do
Simɔɔ inɛi igbɛi Zelɔtu *,
16 do Zudasi amai Zaaki, do Zudasi Isikariɔti iyi á
na ku zambaɛu.

Didɔ̃ do ijuukpã
(Cɔ Matie 4:23-25; 5:1-12)

17 Waati iyi Jesu í cica woo bɛ maateeji ŋau í tã ŋɔi
aŋaò ŋa à kita wa à waa leekĩ si ilɛ ku munga anu gɔ.
Tengi bɛi mɔcɔ nkpɔɛ ŋau à wa do zamaa nla gɔ. Inɛ
ŋau à naai hai ilɛi Zudee fei do Zeruzalɛmu ilu nlaɛ,
do hai Tii do Sidɔ̃ɔ, ilu ŋa iyi à wa ikpa bi inyi dũdũ.
18 À naa bi tɛɛi ku ba a gbɔ ideɛ nɔ a ba iri si bɔ̃ɔ
nŋa. Inɛ ŋa iyi inɛi inɔɔko ŋa à sinda iri nŋa à ba iri.
19 Ŋɔi inɛ ŋau fei à waa dɛ ku luu, domi gbugbã
nla nla í ya fita siɛ nɔ ku jɔ̀ aŋa fei a ba iri.
20 Ŋɔi Jesu í cɔ mɔcɔɛ ŋau í ni,
Ilu inɔ didɔ̃ ŋai iŋɛ ilu are ŋa, domi iŋɛi ì jɛ inɛi
bommai Ilaaɔ̃ ŋa.

---

* **6:15** igbɛi Zelɔtu inɛi igbɛi Zelɔtu ŋai à waa jabu ku ba Zuifu ŋa a nɛ ara nŋa hai si awɔi inɛi Romu ŋa.

21 Ilu inɔ didõ ŋai iŋɛ iyi ari wa kpa si nsɛi domi Ilaaõ
á jɔ̀ i yo ŋa.
Ilu inɔ didõ ŋai iŋɛ iyi ì waa kpata si nsɛi, domi aa
na i nyaanyi ŋa.
22 Iŋɛ ilu inɔ didõ ŋai bii inɛ ŋa à cé ŋɛ, nɔ à lele ŋɛ
hai inɔ nŋa, nɔ à waa bu ŋɛ, nɔ à waa sɔ ŋɛ iri laalɔ
na irii amu Amai Amanɛ.
23 Ajɔ nŋu, i jɔ̀ inɔ nŋɛ ku dõ, i fo i dingaa do inɔ
didõ, domi riba iyi à jilɛ nŋɛ lelei Aõ í la. Inɛ ŋau bɛ,
bɛɛbɛi mɔi bala nŋa ŋa à cea walii ŋau wo.
24 Amma inɔ kufɔi á jɛ ti iŋɛ ilu fia ŋa, domi ì ba inɔ
nŋɛ í tũ tã ŋa.
25 Inɔ kufɔi á jɛ ti iŋɛ iyi ì wa si ayo si nsɛi, domi ari
á na ku kpa ŋɛ.
Inɔ kufɔi á jɛ ti iŋɛ iyi ì waa nyaanyi si nsɛi, domi aa
na i kpata i maa cã kpokpo ŋa.
26 Iŋɛ ilu inɔ kufɔ ŋai bii inɛ fei wa saabu ŋɛ domi
bɛɛbɛi bala nŋɛ ŋa à cea walii ilu ibo ŋau wo.

I bi mbɛɛ nŋɛ ŋa
(Cɔ Matie 5:38-48; 7:12a)

27 Amma iŋɛ iyi ì sotĩ ì waa gbɔ idem ŋa, ǹ wa n sõ
ŋɛi, i ya bi mbɛɛ nŋɛ ŋa, nɔ inɛ ŋa iyi à cé ŋɛ i ya ce
nŋa jiida ŋa.
28 I weea inɛ ŋa iyi à waa ce ikpe ŋɛ, nɔ i ya cea inɛ
ŋa iyi à waa ce nŋɛ laalɔ kutɔɔ ŋa.
29 Bii inɛ gɔ í sambalaɛ, toa kɛkɛlɛ akãɛ má. Inɛ iyi
í gba ibɔ kumbooɛ, maà ti i kɔ ku so danzigiɛ má.
30 Bii inɛ gɔ í tɔɔɛ mii gɔ, muaa. Bii inɛ gɔ í so mii
ndɛɛ gɔi, maà ti i beeɛ má.
31 Dimi iyi ì bi inɛ ŋa a ce nŋɛ, iŋɛ mɔ i ce nŋa dimi
nŋu.

32 Bii inɛ ŋa iyi à bi ŋɛ aŋa akãi iŋɛ mɔ ì bi ŋa, saabu
yoomai ì nɛ ŋa. Baa woo ce laalɔ ŋa taka nŋa à ya bi
kpaasi nŋa ŋa.
33 Bii inɛ ŋa iyi à waa ce nŋɛ jiida, aŋai iŋɛ mɔ ì
waa sãa gbese, saabu yoomai ì nɛ ŋa. Baa woo ce
laalɔ ŋa taka nŋa à ya ce bɛɛbɛ.
34 Bii ì waa wɛ̃a inɛ ŋa ngɔgɔ na iyi í jɔ̀ ì waa tamaa
aa na a sã nŋɛ, to, saabu yoomai ì nɛ ŋa. Baa woo ce
laalɔ ŋa taka nŋa à ya wɛ̃a njɛ nɔ a sã.
35 Amma i bi mbɛɛ nŋɛ ŋa, i ce nŋa jiida ŋa, i ya
wɛ̃ nŋa i maà cɔ kpãai ku sã ŋa. Bii ì waa ce bɛɛbɛ
ŋa, riba nŋɛ á la nɔ aa jɛ amai Ilaaɔ̃ ŋa, nŋu iyi kù nɛ
saa, domi nŋu takaɛ wa nyisi amanɛ gudulu ŋa do
amanɛ laalɔ ŋa didɔ̃ɛ.
36 I jɔ̀ i nɛ araarei inɛ ŋa bɛi Baa nŋɛ mɔ í nɛ.

Maà kiiti kpaasiɛ
(Cɔ Matie 7:1-5)

37 Jesu í sɔ̃ ŋa má í ni, i maà ya kiiti inɛ ŋa, nɔ Ilaaɔ̃
mɔ kaa kiiti ŋɛ. I maà ya yɛ taalei inɛ ŋa nɔ Ilaaɔ̃ mɔ
kaa yɛ taale nŋɛ. I ya kpa idei kurarai njɛ ŋa nɔ Ilaaɔ̃
mɔ á kpa idei kurarai iŋɛ mɔ.
38 I ya mua njɛ ŋa nɔ Ilaaɔ̃ mɔ á mu nŋɛ. Si gũa nla
nlai á ce nŋɛ amua. Á yagaɛ ku kitigbaɛ ku kɔ̃ hee
andɛɛ, nɔ ku cuu nŋɛ si bɔgɔ. Ntɔ ntɔ gũa iyi ì wãaò
kpaasi ŋa, nŋui Ilaaɔ̃ mɔ á wã nŋɛ do.
39 Nɔ í kpa nŋa mɔnda gɔ í ni, fɛɛju á yɔkɔ ku mua
fɛɛju akpa? Bii fɛɛju ŋa à waa mua njɛ akpa aŋa
minji fei a kaa dasi isa?
40 Woo kɔkɔ icɛ ci ya re inɛ ngboɛ. Amma inɛ fei,
waati iyi í mà mii iyi inɛ ngboɛ í nyisiɛ, nŋu mɔ í ya
yɛi bɛi inɛ ngbou.

41 Na mii í ce ì waa yɛ fɔfɔ keeke iyi í wa si ijui
kpaasiɛ nɔ i kù yɛ j̃ii ite iyi í wa si titɛɛ.
42 Bɛirei aa ce i ni, kpaasi, jɔ̀ n nyaɛ fɔfɔ si ijuɛ,
nɔ awɔ i kù waa yɛ j̃ii ite iyi í wa si titɛɛ. Awɔ ilu
muafitii, jɔ̀ i tako i nya j̃ii ite iyi í wa si ijuɛu titã
ku ba i yɛ ilu sãa sãa, i bɛi i nya fɔfɔ iyi í wa si ijui
kpaasiɛ.

À ya mà j̃iii hai si isoɛ
(Cɔ Matie 7:16-20; 12:33-35)

43 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ ŋa má í ni, j̃ii jiida kaa so iso laalɔ.
Bɛɛbɛ mɔi j̃ii laalɔ kaa so iso jiida.
44 Ntɔ ntɔ j̃ii fei hai si isoɛi à ya màa. A ci ya ka figi
si agũ, bɛɛbɛ mɔi a ci ya ka rezɛ̃ɛ si agũ fũfũ, mà irei.
45 Amanɛ jiida í ya nya jiida wai hai si mii jiida iyi
wa singa si idɔɛ. Amanɛ laalɔ mɔ í ya nya laalɔ wai
hai si mii laalɔ iyi wa singa si idɔɛ, domi mii iyi wa
kɔ̃ si idɔi amanɛ, nŋui gɛlɛɛ í ya fɔ.

Woo ma ile minji gɔ ŋa
(Cɔ Matie 7:24-27)

46 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa má í ni, na mii í ce ì ya maa kpem
Lafɛ̃ɛ, Lafɛ̃ɛ, nɔ i ci ya ceò ide iyi ǹ sɔ̃ ŋɛ icɛ ŋa.
47 Inɛ iyi í naa bi tom fei nɔ wa gbɔ idem nɔ wa
jirimaɛ, an nyisi ŋɛ inɛ iyi lafɛ̃ɛ í jɔ.
48 Í jɔ mɔkɔ gɔ iyi wa ma ile. Mɔkɔu í tu isa titã í j̃i
hee í koo í kãsi kuta í bɛi í nyɔ icui ileu. Si anyiɛ ŋɔi
ij̃i í na í rɔ nɔ ido í kɔ̃ wa nikã, wa cã ileu, amma kù
yɔkɔ ku kɛkɛɛ domi kumaɛ í s̃ia.
49 Amma inɛ iyi í gbɔ idem nɔ kù waa jirimaɛ, í yɛi
bɛi mɔkɔ gɔ iyi í ma ile nɔ kù nyɔ icuɛ do kuta. Ŋɔi
ido í na í kɔ̃ í nikã wa cã ileu nɔ gbakã í cuku í lɛgɛ
fei.

7

Jesu í jɔ̀ amaacɛi sooge inɛ ngbo gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:5-13)

1 Iyi Jesu í sɔ̃ ŋa ideu fei í tã, ŋɔi í bɔ Kapɛranumu.
2 Wee inɛ ngboi sooge gɔ í wa bɛ. Soogeu í nɛ
amaacɛɛ, nɔ í buui jiida jiida. Amaacɛui wa ce bɔ̃ɔ
hee wa bi ku ku.
3 Ŋɔi soogeu í gbɔ baaui Jesu, nɔ í bɛ inɛ ngboi
Zuifu gɔ ŋa bi tɛɛ a koo a tɔɔɛ ku na ku faaba amaacɛi
nŋu.
4 Ŋɔi inɛ ŋau à koo. Iyi à to bi Jesu, ŋɔi à tɔɔɛ suuru
ntɔ ntɔ à ni mɔkɔu í to i sobiɛ
5 domi í bi dimi nwa. Nŋui í nɔ í ma nwa ile bii à
ya ka ce kutɔtɔɔu bɛ.
6 Nɔ aŋaò Jesu ŋa à dasi kpãa à waa nɛ. Iyi à maai
kpasɛ̃u ŋɔi soogeu í bɛ kpaasiɛ gɔ ŋa a koo a sɔ̃ɔ a ni,
Lafɛ̃ɛ, soogeu njɛ í ni i maà taabi araɛ, domi nŋu kù
to i lɔ wa kpasɛ̃i nŋu.
7 Na nŋui í ce mɔm í yɔɔ iyi nŋu kù to nŋu ku naa bi
tɛɛ do araɛ. Amma í ni i fɔ ide nŋu akã wa, amaacɛi
nŋu á ba iri.
8 Nɔ í ni baa nŋu takai nŋu, idei inɛ ngboi nŋu ŋai
nŋu wa gbɔ, nɔ nŋu mɔ í nɛ sooge ŋa iyi wa gbã. Bii
nŋu í sõ inɛ akã nŋu í ni ku bɔ ihõ, í ya kooi. Bii nŋu í
nɔ í kpe inɛ gɔ nŋa í ya naai. Nɔ bii nŋu í sõ amaacɛi
nŋu gɔ nŋu í ni ku ce iyi ihɛ̃ í ya cooi.
9 Iyi Jesu í gbɔ ideu í biti, nɔ í sinda í sõ zamaa iyi
wa tooɛu í ni, ǹ wa n sõ ŋɛ, baa si inɔi inɛi Izirɛli ŋa
fei n kù yɛ inɛ iyi í yɔkɔ í dasim naanɛ nla nla bɛi
inɛɛu ihɛ̃.
10 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi ama abɛ ŋau à nyi
kpasɛ̃, nɔ à ba amaacɛu í ba baani.

Jesu í jɨ̀ amai jaaɔ̃ gɔ iyi í ku

11 Si anyiɛ ŋɔi Jesu í bɔ ilu gɔ iyi à ya kpe Nayini.
Mɔcɔɛ ŋa do zamaa nla gɔ wa tooɛ.
12 Waati iyi í maai si gamboi bindii iluu, í yɛ à so
ikui ama awaasũ gɔ à waa bɔ ku suu. Ama awaasũu
nŋu akãi iyeɛ í bí nɔ iyeu jaaɔ̃i. Inɛi inɔ ilu nkpɔ
nkpɔi wa too fitii abou.
13 Iyi Lafɛ̃ɛ í yɛ abou ŋɔi araare í muu, nɔ í sɔ̃ɔ í ni,
maà kpata.
14 Ŋɔi í sɛkɛɛ si ŋa í lu kpakoi ikuu nɔ inɛ ŋa iyi à
waa soou à leekɨ̀. Nɔ Jesu í ni, awɔ awaasũ, ǹ wa n
sɔ̃ɛ, dede.
15 Nɔ awaasũ iyi í kúu í dede í buba wa fɔ ide. Nɔ
Jesu í sindoa iyeɛ.
16 Ŋɔi njo í mu aŋa fei, nɔ à saabu Ilaaɔ̃ à waa ni,
walii ilu gbugbãi í naa si wa. Nɔ à wa ni má, Ilaaɔ̃ í
naa bi inɛɛ ŋa ku ba ku sobi ŋa.
17 Ŋɔi ideu í fangaa si ilɛi Zudee do si ilɛɛkoɛ ŋa
fei.

Inɛ ŋa iyi Zãa woo dasi inyi í bɛ
(Cɔ Matie 11:2-19)

18 Ŋɔi mɔcɔi Zãa ŋa à koo à baa ile piisɔ̃ɔ bɛ à sisiaa
mii ŋau bɛ fei. Nɔ í kpe amanɛ minji si inɔ nŋa,
19 í bɛ ŋa bi Lafɛ̃ɛ a beeɛ a ni, awɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̃
á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ.
20 Iyi à to wa bi Jesu, ŋɔi à sɔ̃ɔ à ni, Zãa woo dasi
inyiui í bɛ wa ka naa ka beeɛ ka ni, awɔi ì jɛ inɛ iyi
Ilaaɔ̃ á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ.
21 Wee si waati nŋu bɛi, Jesu í jɔ̀ bɔ̃ɔ nkpɔ do kɔ̃̀ɔ
ŋa à waa ba iri, nɔ wa lele inɛi inɔɔko ŋa hai si inɛ gɔ
ŋa, nɔ í jɔ̀ fɛɛju nkpɔ í yɛ ilu má.

22 Nɔ í jɛa ama abɛ ŋau í ni, i koo i sisia Zãa mii iyi
ì yɛ do iyi ì gbɔ ŋa. Fɛɛju ŋa à waa yɛ ilu, woo sukutɛ
ŋa à waa nɛ dee dee, dintɛ ŋa à ba iri à jɛ inɛ kumá,
dekĩ ŋa à waa gbɔ ide, iku ŋa à jĩ, nɔ à waa waazoa
ilu are ŋa laabaau jiidau.
23 Ilu inɔ didɔ̃i inɛ iyi kaa nyiò anyi si naanɛ ku
dasiɛ na irim.
24 Iyi ama abɛi Zãa ŋau à gbɔ bɛi Jesu í fɔ, ŋɔi à
sinda à nɛ. Waati iyi à waa nɛ, ŋɔi Jesu í lɔsi ku sisia
zamaau idei Zãa í ni, mii ì bɔ ku cɔ gbabuau ŋa. Fɔfɔ
iyi fufu wa yaya? Aawo.
25 To, mii ì bɔ ku cɔ ŋa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi jaaɛ
jiidau? Aawo, inɛ ŋa iyi à waa dasi jaaɛi fia nkpɔ nɔ
à wa si inɔi amani nla nla, aŋai à ya wa kabai ilaalu
ŋa.
26 To, mii ì bɔ ku cɔ ŋa. Mà waliii ì bɔ ku cɔ ŋa. Oo,
ntɔ ntɔ an sõ ŋɛ, inɛɛu bɛ í re baa walii.
27 Zãai kukɔi idei Ilaaõ wa fãa tengi bii í ni, Ilaaõ í
ni,
Wee, ṅ bɛ woo sisi idem wa si wajuɛ iyi á teeseɛ
kpãaɛ.
28 An sõ ŋɛ, si inɔi inɛ ŋa iyi inaabo ŋa à bí fei, kãma
nŋa kù wɛɛ iyi í re Zãa. Amma do nŋu fei, baa inɛ
iyi í kere í re si bommai Ilaaõ í roo.
29 Nɔ Jesu í ni má, inɛ ŋa iyi à gbɔ idei Zãa fei hee
do woo gba fiai lɛmpoo ŋa fei à jɔ̀ Zãa í dasi ŋa inyi
nɔ nŋu bɛ wa nyisi iyi à mà iyi Ilaaõ í jɛ dee dee.
30 Amma Farisi ŋa do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa
a kù jɛ Zãa ku dasi ŋa inyi. Bɛɛbɛ mɔi à kɔsi mii iyi
Ilaaõ í dasi idɔ ku ce nŋa.
31 Ŋɔi Jesu í ni, yooi an wãò inɛi nsɛi ŋau ihẽ. Yooi
à jɔ.

32 À jɔ amu ŋa iyi à waa buba bantuma, à sɔ̃ njɛ à
waa ni, à fã nŋɛ yee nɔ i kù jojo ŋa, nɔ à kɔ̃ nŋɛ irii
iku ŋa nɔ i kù kpata ŋa.
33 Ǹ ni bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ waati iyi Zãa woo dasi
inyi í naa, í ya dĩ anu, ci ya mɔ vɛ̃ɛ, nɔ ì ni í nɛ inɛi
inɔɔko ŋa.
34 Nɔ iyi amu Amai Amanɛ ǹ naa, ǹ ya n jɛ nɔ n
maa n mɔ, nɔ í ni ŋa ǹ bi ijɛ nɔ ǹ jɛ woo mɔ atɛ̃ nɔ ǹ
jɛ kpaasii woo gba fiai lɛmpoo ŋa do ilu dulum ŋa.
35 Do nŋu fei, à yɛ iyi bisii Ilaaɔ̃ í jɛ dee dee na icɛ
ŋa iyi wa ce.

Jesu wa jɛ kpasɛ̃i Farisi gɔ

36 Farisi gɔ í kpe Jesu ku jɛ bi tɛɛ ajɔ nŋu gɔ. Nɔ
Jesu í lɔ ileɛ í buba wa jɛ.
37 Wee, abo à ta icu gɔ í wa si iluu bɛ. Iyi í gbɔ à
ni Jesu wa jɛ kpasɛ̃i Farisiu, ŋɔi í naaò tulare wa si
ama caka ku sĩa gɔ iyi à ce do abatii.
38 Abou í naa í wai do anyii Jesu bi isɛɛ ŋa. Wa
kpata nɔ cikãajuɛ ŋa wa tontoo si isɛɛ hee í cɔɔ, nɔ
wa gbãa do ntoi iriɛ ŋa, wa cɔ̃ɔcɔ̃ɔɛ, í fã siɛ tulareu.
39 Farisi iyi í kpe Jesu ku jɛu, iyi í yɔɔ, ŋɔi í fɔ si
idɔɛ í ni, mɔkɔu ihɛ̃, bii waliii, á mà dimii inaabo iyi
wa luu ihɛ̃ domi woo ta icui.
40 Nɔ Jesu í ni, Simɔɔ, ǹ nɛ ide gɔ iyi an sɔ̃ɛ. Nɔ í ni,
fɔ, Mɛɛtu.
41 Ŋɔi Jesu í ni, mɔkɔ gɔ í wɛɛ iyi amanɛ minji wa
mu gbeseɛ. Inɛ akã wa mu kpɛkɛlɛ cĩɔ miu, inɛ akã
mɔ ciitaa.
42 Nɔ wee a kù nɛ mii iyi aa sãaò, nɔ í cea aŋa minji
fei suuru. To, si aŋa minjiu, yoo nŋai á bi mɔkɔu ku
re.
43 Nɔ Simɔɔ í jɛaa í ni, ǹ tamaa inɛ iyi gbeseɛ í reui.
Ŋɔi Jesu í sɔ̃ɔ í ni, ntɔi ì fɔ.

44 Iyi í ni bɛɛbɛ í tã, ŋɔi í sinda si inaabou nɔ í sõ
Simɔɔ í ni, ì yɛ abou ihẽ? Iyi ǹ lɔ wa kpasẽɛ i kù
muum inyi n wiɛ kutɛm, amma abou ihẽ í cɔ̀ kutɛm
do cikãajuɛ ŋa, nɔ í gbãa do ntoi iriɛ ŋa.
45 I kù cem fɔɔ do kucɔ̃ɔcɔ̃ɔ amma abou ihẽ, hai
waati iyi ǹ lɔ wa, kù jɔ̀ kutɛm ku cɔ̃ɔcɔ̃ɔ.
46 Nɔ i kù jɔsi irim ikpo, amma abou ihẽ, í fãsi isɛm
tulare.
47 Na ŋɔi í jɔ̀ ǹ wa n sõɛ kubi nlai abou ihẽ wa nyisi
iyi Ilaaõ í kpa idei dulum dɛɛ, baa do iyi í kpɔ fei.
Amma inɛ iyi à cea suuru keeke, kubiɛ mɔ keekei.
48 Ŋɔi í sõ abou í ni, à kpa idei dulum dɛɛ.
49 Inɛ ŋa iyi à waa jɛ aŋaò ŋau, à bee njɛ ide à waa
ni, dimii amanɛ yoomai ihẽ iyi á yɔkɔ ku kpa idei
dulum dii amanɛ ŋa.
50 Nɔ Jesu í sõ abou í ni, naanɛɛi í faabaɛ. Koo nɛ
do laakai ku sũ.

8

Inaabo ŋa iyi à waa too Jesu

1 Si anyii nŋu, Jesu í dabii dabii si wangaa ŋa do si
ilɛɛko ŋa, wa waazo wa sisi laabaau jiidai bommai
Ilaaõ. Nɔ mɔcɔ maateeji ŋau à suu
2 do inaabo nkpɔ gɔ ŋa. Si inɔi inaabo ŋau, gɔgɔ ŋa
à waa ce bõɔ wo, gɔgɔ ŋa mɔ à nɛ inɛi inɔɔko ŋa wo,
nɔ Jesu í jɔ̀ aŋa fei à ba iri. Inaabo ŋau wee. Maari
iyi à ya kpe inɛi Madala, nŋui Jesu í lelea inɛi inɔɔko
mɛɛje ŋau,
3 do Zoana aboi Cuza, woo mu amanii ilaalu
Herodu, do Suzani do inaabo nkpɔ gɔ ŋa ma. Abo
ŋau à waa sobi ŋa do amani nŋa.

Məndai woo gbɛ̃
(Cɔ Matie 13:1-9; Maaku 4:1-9)

4 Hai ilu fei inɛ ŋa à wasi ku naa bi Jesu. Si bɛi
zamaa í tətəə ŋəi í kpa nŋa məndа.
5 Si məndau í ni, məkɔ gɔ í fita wa fã dimi. Si bɛi
wa fã dimiu, ŋəi gəgə ŋa à cuku si kpãa, nɔ inɛ ŋa à
nɛ̀ si nɔ yɛi ŋa à jɔɔ.
6 Nɔ gəgə ŋa mə à cuku si ilɛ iyi í nɛ kuta. Iyi í fita
gbakã, í gbɛi, domi mandi kù wa si.
7 Gəgə ŋa mə à cuku si inə agũ ŋa. Ŋəi agũ ŋau do
dimi jiidau à fita ajə, ŋəi agũ ŋau à dede à la à bii
dimi jiidau.
8 Gəgə ŋa mə à cuku si ilɛ jiida, nə à fita à la à so iso
cĩə cĩə.
Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã, nɔ í la hee lele í ni, inɛ iyi í
nɛ itĩ iyi á gbəò ide, ku gbɔ.

Mii í jò Jesu í ya maa kpa mənda
(Cɔ Matie 13:10-17; Maaku 4:10-12)

9 Nə məcɔɛ ŋa à beeɛ yaasei məndau.
10 Ŋəi í jɛ nŋa í ni, iŋɛi Ilaaõ í jò ì mà asiii bommaɛ,
amma inɛ ŋa iyi à gbe à waa sõ ŋai do mənda ŋa ku
ba
Baa bii à waa cɔ a maà yɔɔ.
Nə bii à waa gbə a kaa mà yaaseɛ.

Yaasei məndai woo gbɛ̃
(Cɔ Matie 13:18-23; Maaku 4:13-20)

11 Yaasei məndau wee. Dimiu, idei Ilaaõi.
12 Inɛ gə ŋa à yɛi bɛi kpãa tengi bii dimiu í cuku.
Aŋai à gbə ideu, amma Seetam í naa í nyaa hai si idə
nŋa ku ba a maà dasi naanɛ a ba faaba.
13 Inɛ gə ŋa mə à yɛi bɛi ilɛ kuta. Aŋai à gbə ideu nə
à gbaa do inə didõ. Amma a kù jò kù ce icã si idə nŋa.

Naanɛ ku dasi nŋa í kpɛ keeke amma iyi wahala í naa, à nyiò anyi.
14 Inɛ gɔ ŋa mɔ à yɛi bɛi inya iyi í nɛ agũ ŋau. Aŋai à gbɔ ideu, amma si bɛi à waa nɛ, inɔ ku fɔ do amani do didɔ̃i andunya ŋai à bii ideu à kpaa, nɔ iso nŋa ŋa kù jĩa.
15 Inɛ gɔ ŋa mɔ à yɛi bɛi ilɛ jiida u. Aŋai à gbɔ ideu nɔ à jilɔɔ si idɔ jiida hai nɛ muafiti, nɔ à waa temua hee wa so iso.

Məndai fitila
(Cɔ Maaku 4:21-25)

16 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa ma í ni, inɛ gɔ ci ya ma fitila ku biiɛ do caka, walakɔ ku dasi abɛ daai. Amma à ya kɔaɛi lele ku ba inɛ ŋa iyi à waa lɔ wa fei a yɛ inya kumá.
17 Si bɛɛbɛ mii iyi wa manji fei á boli, nɔ mii iyi à ce si asii fei á na ku fita gbugbãa.
18 Na nŋu, i ce laakai ŋa do yaase bɛi ì waa gbɔò ide ŋa, domi inɛ iyi í nɛ, nŋui à ya kõɔa si. Inɛ mɔ iyi kù nɛ, andi iyi wa tamaa siu má à ya gbaai.

Iyei Jesu do ifɔɛ ŋa
(Cɔ Matie 12:46-50; Maaku 3:31-35)

19 Iyei Jesu do ifɔɛ ŋa à naa bi tɛɛ, amma a kù ba a kù to siɛ na zamaau.
20 Nɔ inɛ ŋa à sõɔ à ni, iyeɛ do ifɔɛ ŋa à waa leekĩ waduude à waa bi ku yɛɛ.
21 Amma í jɛ nŋa í ni, inɛ ŋa iyi à waa gbɔ idei Ilaaõ nɔ à waa jirimaɛ, aŋai à jɛ iyem walakɔ ifɔm ŋa.

Jesu í leekĩ fufu si tenku
(Cɔ Matie 8:23-27; Maaku 4:35-41)

22 Ajɔ nŋu gɔ Jesu í lɔ akɔi inyi nŋu do mɔcɔɛ ŋa,
nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, ka kua tenkuu ka bɔ ice ikpa ihɔ̃. Nɔ à
nɛ.
23 Si bɛi à waa nɛu, Jesu í sĩ njoo. Ŋɔi fufu nla gɔ í
dede si tenkuu, nɔ inyi wa kɔ̃ akɔu. À wa si mbirisi.
24 Ŋɔi à sɛkɛɛ si Jesu à jũu à ni, Mɛɛtu, Mɛɛtu, à waa
bɔ nfe ku ce.
Ŋɔi Jesu í ji̇̃ nɔ í la si fufuu do kucãi inyiu. Nɔ à dɛ̀
à coko sɔ̃m sɔ̃m.
25 Nɔ í bee mɔcɔɛ ŋa í ni, hee iwoi naanɛ iyi ì dasim
í wa.
Nɔ njo í mu ŋa à biti, à bee njɛ à waa ni, dimii
amanɛ yoomai ihɛ̃, iyi wa ba fufu do inyi ide ku fɔ
nɔ à waa gbɔ ideɛ.

Jesu í jɔ̀ inɛ gɔ iyi í nɛ inɛi inɔɔko í ba iri
(Cɔ Matie 8:28-34; Maaku 5:1-20)

26 Nɔ Jesu do mɔcɔɛ ŋau à to ice ikpa ihɔ̃, si ilɛi inɛi
Zerazee ŋa iyi í wa do wajui ilɛi Galilee.
27-29 Ŋɔi à fita hai inɔi akɔi inyiu. Iyi à kita ilɛ ŋɔi
Jesu í yɛ mɔkɔ gɔ wa naa ku kòo. Mɔkɔu inɛi ilu bɛi.
Wee í bɛi í nɛ inɛi inɔɔko ŋa. Waati kãma fei à ya
maa dede siɛi. Ŋɔi inɛ ŋa à ya dũu do sesee nɔ à di̇̃
isɛɛu do isɔ ku ba a nɔɔ. Amma í ya da kudi̇̃ ŋaui
fei nɔ inɛi inɔɔkoɛ ŋau à bɔɔ̀ɛ hee si gbabua ŋa. Hai
kukpɛ basĩi í ya maa wɛɛ, ci ya buba kpasɛ̃. Bi ku si
iku ŋai í ya wa.
Iyi mɔkɔu í yɛ Jesu ŋɔi í koo í cuku si wajuɛ í
dɔ̃ anu hee lele wa ni, mii í wa aninii awaɛ, Jesu
awɔ Amai Ilaaɔ̃. Ilaaɔ̃ í re fei nɔ ǹ wa n tɔɔɛi, maà
wahalam. Wa dɔ̃ bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ Jesu í ni inɛi
inɔɔko ŋau a fita siɛ.
30 Nɔ Jesu í beeɛ í ni, irei iriɛ. Nɔ í jɛaa í ni, Zamaa.
Í ni bɛɛbɛi si na iyi í jɔ̀ inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔi í nɛ.

31 Nɔ inɛi inɔɔkoɛ ŋau à waa tɔɔ Jesu suuru ntɔ ntɔ
ku maà dasi aŋa si isa nla hai nɛ kɔɔu.
32 Wee, kuusɔɔ gaa nla gɔ ŋa à wa bɛ à waa jɛ si iri
kuta gɔ. Nɔ inɛi inɔɔko ŋau à tɔɔ Jesu ku jɔ̀ aŋa a koo
a mu kuusɔɔ ŋau ku ba aŋa a maa wa bɛ. Nɔ í yɔɔda
nŋa.
33 Nɔ inɛi inɔɔko ŋau à fita hai si mɔkɔu, à koo à
mu kuusɔɔ ŋau. Nɔ kuusɔɔ gaa ŋau à sɛi hai antai iri
kutau à dasi tenku nɔ inyiu í jɛ ŋa.
34 Ŋɔi woo degbe kuusɔɔ ŋau à yɛ mii iyi í ce, nɔ
à sa à koo à waa sisi laabaaui ideu si ilu nlau do si
ilɛɛko ŋa.
35 Nɔ inɛ ŋa à fita à bɔ̀ ku cɔ mii iyi í ceu. Iyi à to
bi Jesu, ŋɔi à yɛ mɔkɔ iyi inɛi inɔɔko ŋa à fita siɛu.
Mɔkɔu í baa si laakaɛ má, nɔ wa buba kɔkɔi Jesu í
dasi j̈ĩnɛ ŋa. Ŋɔi njo í mu ŋa.
36 Inɛ ŋa iyi ideu í ce iju nŋa à waa sisia inɛ ŋa bɛi
inɛɛu í ce í ba iri.
37 Ŋɔi inɛi ilɛi Zerazee ŋa fei à tɔɔ Jesu suuru à ni
ku nɛ hai bɛ, domi njo í mu ŋa ntɔ ntɔ. Nɔ Jesu í lɔ
akɔi inyiu wa bi ku nɛ.
38 Ŋɔi mɔkɔ iyi inɛi inɔɔko ŋa à fita siɛu wa tɔɔ Jesu
ku jɔ̀ nŋu ku tooɛ. Amma Jesu í ni ku sinda ku
39 nyi ideɛ, koo sisi mii iyi Ilaaɔ̃ í ceaa fei. Nɔ inɛɛu
í nɛ í koo í wasi ku sisi mii iyi Jesu í cea nŋu fei si
iluu fei.

Ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibɔi Jesu (Cɔ Matie 9:18-26; Maaku 5:21-43)

40 Iyi Jesu í baa hai ilɛi Zerazee nɔ zamaa í wasi ku
coo fɔɔ, domi aŋa fei à waa degbeɛi.
41 Ŋɔi inɛ gɔ í naa bi tɛɛ. Lafɛ̃ɛi à ya kpe Zairusi. Inɛ
ngboi ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔi. Iyi í yɛ Jesu,
ŋɔi í sɛɛbata si wajuɛ nɔ í tɔɔɛ ku naa kpasɛ̃i nŋu.

42 Wa tɔɔ Jesu ku naa kpasɛ̃ɛi si na iyi í jɔ̀ ama
inaabo akã̀ lege legeɛ iyi í nɛ adɔ̃ maateeji, wa bi ku
ku. Ŋɔi Jesu wa koo.

Iyi wa koo, nɔ zamaa nla nla wa manteɛ.
43 Wee abo gɔ mɔ í wa bɛ iyi wa ce bɔ̃ɔi awɔ ku mu
hai adɔ̃ maateeji. Nɔ í jɛ fiaɛ fei bi lokotoro ŋa, nɔ
kã̀ma nŋa kù yɔkɔ kù faabaɛ.
44 Ŋɔi í sɛkɛɛ si Jesu do anyi í koo í lu itɪ̀i ibɔɛ. Bɛ
gbakã̀ bɔ̃ɔu í tã.
45 Nɔ Jesu í bee í ni, yooi í lum. Ŋɔi aŋa fei à waa
jã̀, ŋɔi Piɛɛ í ni, Mɛɛtu, zamaaui í kaakoɛ wa manteɛ.
46 Amma Jesu í ni, ǹ mà iyi inɛ gɔ í lum kam kam
si na iyi í jɔ̀ gbugbã̀m í ce icɛ.
47 Iyi abou í yɛ iyi Jesu í mà iyi inɛ gɔ í luu, ŋɔi í koo
í gulɛ si wajuɛ do kuyaya. Nɔ í fɔ si wajui zamaau
mii iyi í ce í jɔ̀ nŋu í lu Jesu, do bɛi nŋu í ba iri anu
akã̀.
48 Nɔ Jesu í sɔ̃ɔ í ni, abooyi, naanɛɛi í faabaɛ, koo
nɛ do laakai ku sũ.

49 Si bɛi Jesu wa fɔ ideu ŋɔi inɛ gɔ í naa hai kpasɛ̃i
Zairusi inɛ ngbou í sɔ̃ɔ í ni, ama inaaboɛu kù wɛɛ,
maà bitandi Mɛɛtu má.
50 Iyi Jesu í gbɔ ideu nɔ í sõ Zairusi í ni, maà jɔ̀ zigiɛ
ku da, awɔ de dasi naanɛ, á ba iri.
51-53 Ŋɔi à dasi kpã̀a má à waa koo. Iyi í to kpasɛ̃
bɛ, í ba wee, inɛ fei í wasi ku kpata à waa cã̀ kpokpo
na irii amau. Nɔ Jesu í ni, i maà kpata ŋa, kù ku, wa
sɪ̀ njooi. Ŋɔi à waa yaakoɛ domi à mà iyi í kui. Ŋɔi
Jesu kù jɛ inɛ gɔ ku lɔ kpasɛ̃u do nŋu ajɔ bii kù jɛ Piɛɛ
do Zã̀a do Zaaki do iyeò baai amau.
54 Iyi í to bi ama inaabou ŋɔi í mu awɔɛ nɔ í fɔ ide
hee lele í ni, ama mudɛ̃ɛ, dede.

55 Nɔ hundeɛ í baa má, nɔ í dede tengi bɛ gbakã.
Nɔ Jesu í sõ ŋa í ni a na amau ijɛ.
56 Nɔ nyaanzeɛ ŋau à biti ntɔ ntɔ, amma Jesu í sõ
ŋa í ni a maà sõ inɛ gɔ mii iyi í ce.

9

Jesu í bɛ mɔcɔ maateeji ŋau
(Cɔ Matie 10:5-15; Maaku 6:7-13)

1 Jesu í kpe mɔcɔ maateejiɛ ŋau í tɔtɔɔ ŋa í mu nŋa
gbugbã do yiiko a leleò inɛi inɔɔko ŋa fei nɔ a jɔ̀ bõɔ
ŋa a ba iri.
2 Ŋɔi í bɛ ŋa a koo a waazo idei bommai Ilaaɔ̃ nɔ a
jɔ̀ bõɔ ŋa a ba iri.
3 Nɔ í sõ ŋa í ni, i maà so nkãma si isɛɛnɛ nŋɛu, baa
golo hee má jɛ bɔgɔ, wala ijɛ, wala fia, nɔ i maà so
baa ibɔ minjisia.
4 Kpasɛ̃ bii ì sɔ ŋa, i ya wa bɛ hee i koo i fita hai ilu
bɛ ŋa.
5 Ilu bii à kɔ ku gba ŋɛ, i fita hai ilu bɛ ŋa nɔ i
gbugbã nŋa irurui baata nŋɛ ŋa ku jɛ nŋa sɛɛda iyi
kiitii Ilaaɔ̃ á naa si ŋa.
6 Mɔcɔ ŋau à dede à dabii si ilɛɛko ŋau, à waa sisiò
laabaau jiidau nɔ à wasi ku jɔ̀ bõɔ ŋa à waa ba iri bii
fei.

Laakai Herodu í dede
(Cɔ Matie 14:1-12; Maaku 6:14-29)

7 Wee Herodu ilu ilɛu, í gbɔ mii iyi Jesu wa ce fei,
nɔ laakaiɛ í dede. Kù mà baa bɛi á lasabu má si na
iyi í jɔ̀ inɛ gɔ ŋa à waa ni Zãai í jĩ hai si balɛ,
8 inɛ gɔ ŋa mɔ à ni Elii walii nlaui í naa má, nɔ inɛ
gɔ ŋa mɔ à ni inɛ akãi waliii tako ŋaui í jĩ hai si balɛ
má.

9 Nɔ Herodu í ni, ǹ jɔ̀ à bu irii Zãa. Debɛi, inɛ ihɛ̃
iyi ǹ ya maa n gbɔ baauɛ iyi wa ce dimii mii ŋau bɛ,
yooi. Ŋɔi wa dɛ ku yɔɔ.

Jesu í wò amanɛ dubu miu (5.000)
(Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Zãa 6:1-14)

10 Nɔ mɔcɔ maateeji ŋa iyi Jesu í tako í bɛ ŋau à baa
bi tɛɛ à waa sisiaa mii ŋa iyi aŋa à ce fei. Nɔ Jesu í gbã
ŋa ikã í bɔò ŋa ikpa kɔkɔi ilu gɔ iyi à ya kpe Bɛsaida.
11 Ŋɔi inɛ ŋa à gbɔ ikpa bii à wa nɔ zamaa nkpɔ gɔ í
hãmɛɛ ŋa bɛ. Nɔ Jesu í gba ŋa wa sõ ŋa idei bommai
Ilaaɔ̃, nɔ í jɔ̀ inɛ ŋa iyi a kù waa nɛ baani à ba iri.
12 Iyi inunu wa lɔ ŋɔi woo bɛ maateeji ŋau à sɛkɛɛ
siɛ à sõɔ à ni, jɔ̀ inɛ ŋau à nɛ inɔ ilu walakɔ ilɛɛko ŋa
à dɛ bii aa sũ do mii iyi aa jɛ, domi si gbabuai à wa
ihɛ̃.
13 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa í ni, iŋɛ taka nŋɛ i na ŋa ijɛ a jɛ
mɛɛ. Amma à ni, pɛ̃ɛ iyi à nɛ kù re ara miu do cɛ̃ɛ
minji. Mà ì bi awa taka nwa kaa ra ijɛ iyi inɛ fei á jɛi.
14 Wee si inɔi inɛ ŋau inɛmɔkɔ ŋa à to zakai amanɛ
dubu miu (5.000). Ŋɔi Jesu í sõ mɔcɔɛ ŋau í ni, i jɔ̀ a
buba wua ikã ikã amanɛ ciitaa ciitaa.
15 Nɔ à ce bɛɛbɛ à jɔ̀ aŋa fei à buba.
16 Ŋɔi Jesu í so pɛ̃ɛ miu do cɛ̃ɛ minjiu nɔ í wu iju
lele í saabu Ilaaɔ̃ nɔ í bububuɛ í na mɔcɔɛ ŋau a kpɛ̃a
zamaau.
17 Nɔ aŋa fei à jɛ à yo. Nɔ à ko iyi à jɛ í gbeu, nɔ í kõ
kɔlɔ maateeji.

Piɛɛ í ni Jesu í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cica
(Cɔ Matie 16:13-19; Maaku 8:27-29)

18 Ajɔ nŋu gɔ Jesu do mɔcɔɛ ŋa à nya ara nŋa ikã
nɔ wa ce kutɔɔ. Nɔ í bee ŋa í ni, yooi inɛ ŋa à ya ni ǹ
jɛ.

19 Nɔ à jɛaa à ni, inɛ gɔ ŋa à ya ni awɔu Zãa woo
dasi inyii. Inɛ gɔ ŋa mɔ à ya ni awɔu Elii walii nlai
takoui. Inɛ gɔ ŋa mɔ à ya ni awɔu inɛ akãi waliii tako
ŋaui í jĩ wa hai si balɛ.
20 Ŋɔi í bee ŋa í ni, iŋɛ mɔ ni, yooi ì ni ǹ jɛ ŋa. Ŋɔi
Piɛɛ í ni, awɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau.

Jesu wa fɔ idei ikuɛ do kujĩɛ
(Cɔ Matie 16:20-28; Maaku 8:30-9Ɛ1)

21 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ mɔcɔ ŋau do kugaabu í ni a maà na
a sɔ̃ inɛ gɔ.
22 Í sɔ̃ ŋa má í ni, amu Amai Amanɛ, kù nɛ bɛi á ce
iyi n kù yɛ ijuukpã ntɔ ntɔ. Inɛ ngbo ŋa do inɛ ngboi
woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa aa
kɔsim a kpam, amma an jĩ hai si balɛ si ajɔ mɛɛtasia.
23 Nɔ í sɔ̃ aŋa fei í ni, inɛ iyi wa bi ku toom, ku jɔ̀
idɔɔbiɛ nɔ ku so jĩi ku gaauɛ ku toom wa.
24 Nɔ inɛ iyi wa bi ku ba kuwɛɛɛ do idɔɔbiɛ kaa baa.
Amma inɛ iyi í nyɔ kuwɛɛɛ na irim, lafɛ̃ɛi á baa do
ntɔ.
25 Aranfãani yoomai amanɛ í nɛ bii í ba amanii
andunya fei, nɔ í kua kuwɛɛɛ.
26 Nɔ í ni má, inɛ iyi wa ce anyɔi amu Amai
Amanɛ, walakɔ wa ce anyɔi idem, amu mɔ an ce
anyɔi lafɛ̃ɛ waati iyi an nyi wa. Nɔ waati iyi an nyi
wa, an nyi wai do amboei Baam do amalekaɛ ŋa ajɔ.
27 Ntɔ ntɔ, inɛ ŋa iyi à wa ihɛ̃ si nsɛi, gɔgɔ nŋa ŋa
aa yɛ bommai Ilaaɔ̃ wa naa a bɛi a ku.

Arai Jesu í daana
(Cɔ Matie 17:1-8; Maaku 9:2-8)

28 Iyi Jesu í fɔ ideu í tã, iyi í ce zakai ajɔ mɛɛjɔ ŋɔi í
kpe Piɛɛ do Zãa do Zaaki à koo à gũ antai iri kuta nla
gɔ ku ba ku ce kutɔɔ.

29 Iyi wa ce kutɔɔ ŋɔi wajuɛ í kpaasi dimi ikã, nɔ
jaaɛɛ í fũuta pai pai.
30-31 Ŋɔi gbakã Moizi do Elii à faata wa do amboe
à waa baa ide ku fɔ. À waa fɔ idei ikuɛ iyi á kú
Zeruzalɛmu ku jòò andunyau ihẽ.
32 Wee Piɛɛ do kpaasiɛ ŋa à waa siiko ntɔ ntɔ,
amma iyi iju nŋa í má à yɛ amboei Jesu nɔ à yɛ
amanɛ minji ŋa iyi à waa leekĩ bi tɛɛu.
33 Waati iyi inɛ ŋau à waa jò Jesu, Piɛɛ í sõɔ í ni,
Mɛɛtu, á sĩa ka maa wa ihẽ. Jò ka ce ilei acɔ mɛɛta,
akã titɛɛ, akã mɔ ti Moizi, akã mɔ ti Elii. Í ni bɛɛbɛi
si na iyi í jò kù mà mii iyi wa fɔ.
34 Si bɛi wa fɔ ideu, bukɔɔ í naa í bii ŋa. Iyi mɔcɔ
ŋau à yɛ bukɔɔu wa bii ŋa ŋɔi njo í mu ŋa.
35 Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ hai si bukɔɔu í ni, inɛ ihẽi í
jɛ Amam. Nŋui ǹ cica. I ya gbɔ ideɛ ŋa.
36 Si anyii ide ku fɔu, Jesu nŋu akãi à yɛ bɛ. Ŋɔi si
waatiu bɛ mɔcɔ ŋau a coko a kù sõ inɛ kãma mii iyi
à yɛ.

Jesu í faaba ama gɔ iyi í nɛ inɛi inɔɔko
(Cɔ Matie 17:14-18; Maaku 9:14-27)

37 Iju kumáɛ iyi à kita wa hai antai iri kutau,
zamaa nla gɔ í naa í ko Jesu.
38 Ŋɔi si inɔi zamaau mɔkɔ gɔ í dõ anu hee lele í ni,
Mɛɛtu, cɔ ama inɛmɔkɔ akãu ihẽi ǹ nɛ. Ǹ wa n tɔɔɛ i
faabaɛ
39 domi inɛi inɔɔko gɔ í ya dede siɛi. Nɔ waati iyi í
dede fei, anu akã amau í ya dõ anui. Nɔ inɛi inɔɔkou
í ya gbugbãɛ jiida, nɔ amau í ya maa ce antɔ foko ku
maa mɛɛ araɛ, nɔ kufitaɛ í ya gaabu.
40 Ǹ tɔɔ mɔcɔɛ ŋa a lelea, amma à mɔngɔ.

41 Ŋɔi Jesu í ni, iŋɛ inɛ laalɔ hai dasi naanɛ ŋa, hee
waati yoomai an wa inɔ nŋɛ. Mà hee waati yoomai
an maa temuaò ŋɛ. Ŋɔi í sɔ̃ mɔkɔu í ni, naaò amaɛu
wa ihɛ̃.
42 Nɔ wa naaɛ wa. Iyi í toɛ wa kɔkɔi Jesu ŋɔi inɛi
inɔɔkou í kɛkɛɛ ilɛ í gbugbãɛ jiida. Amma Jesu í fɔ si
inɛi inɔɔkou ide do gbugbã ŋɔi í fita nɔ amau í ba iri.
Nɔ Jesu í sindoa baaɛ.
43 Inɛ ŋa iyi à wa bɛ fei à biti do bɛi gbugbãi Ilaaɔ̃
í la í to.

Jesu í nyi wa fɔ idei ikuɛ do kujĩɛ má
(Cɔ Matie 17:22-23; Maaku 9:30-32)

Si bɛi aŋa fei à wɛɛò bitiu bɛɛbɛ do mii iyi Jesu wa
ce fei, ŋɔi Jesu í sɔ̃ mɔcɔɛ ŋa í ni,
44 iŋɛ, i de itĩ i gbɔ ide iyi ǹ wa n sɔ̃ ŋɛu ihɛ̃ sãa sãa
ŋa. Aa mu amu Amai Amanɛ a daa inɛ ŋa si awɔ.
45 Amma mɔcɔɛ ŋau a kù gbɔ yaasei ideu, domi
ideu kù má nŋa titã, nŋui í jò a kù gbɔ yaaseɛ. Nɔ
wee à waa ce njoi yaasei ideu ku bee Jesu má.

Yooi í jɛ inɛ ngbo
(Cɔ Matie 18:1-5; Maaku 9:33-37)

46 Ajɔ nŋu gɔ mɔcɔ ŋau à waa ce kakɔɔ ku ba a mà
inɛ iyi í re si inɔ nŋa.
47 Wee Jesu í mà lasabui idɔ nŋa, ŋɔi í so ama
keeke gɔ í leekĩɛ kɔkɔɛ,
48 nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, inɛ iyi í gba amau ihɛ̃ na irim, amu
takam nii í gba. Inɛ mɔ iyi í nɔ í gbam, inɛ iyi í bɛm
wai í gba. Inɛ iyi í kere í re si inɔ nŋɛ, nŋui í re iŋɛ
fei.

Inɛ iyi kù jɛ mbɛɛ nŋɛ inɛ nŋɛi
(Cɔ Maaku 9:38-40)

49 Ŋɔi Zãa í ni, Mɛɛtu, à yɛ inɛ gɔ í ya maa lele inɛi
inɔɔko ŋa do iriɛ, nɔ à ganjiɛ, domi kù wa inɔ nwa,
kù waa tooɛ.
50 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ɔ í ni, i maà ganjia ŋa, domi inɛ iyi
kù jɛ mbɛɛ nŋɛ, inɛ nŋɛi.

Inɛ ŋa à kɔ ku gba Jesu si ilui Samari gɔ

51 Wee waati í maai wa si bii Jesu á jɔ̀ andunya
ku nyi lele má, ŋɔi í dasi idɔ mam mam nŋu ku bɔ
Zeruzalɛmu.
52 Nɔ í bɛ inɛ gɔ ŋa a cuaa ku ba a koo a ceaa sɔɔlui
bi ku sũ. Ŋɔi inɛ ŋa iyi í bɛ ŋau à to ilui Samari gɔ,
53 amma inɛi ilu bɛ ŋa a kù jɛ ku gbaa si na iyi í jɔ̀
Zeruzalɛmuui wa bɔ.
54 Iyi Zaaki do Zãa à gbɔ bɛɛbɛ, ŋɔi à beeɛ à ni,
Lafɛ̃ɛ, ì bi ka jɔ̀ ina ku kita si ŋa wa hai lele ku kpa
ŋa?
55 Amma Jesu í sinda í la si ŋa do gbugbã. [Í ni, i
kù mà iyi ì waa fɔ ŋa mɔm.
56 Amu Amai Amanɛ n kù naa ku kpa amanɛ ŋa,
bii kù jɛ n faaba ŋa.]
Nɔ à bɔ ilu mmu gɔ má.

Inɛ ŋa iyi à bi Jesu ku too
(Cɔ Matie 8:19-22)

57 Si bɛi à waa nɛ ŋɔi inɛ gɔ í naa í sõ Jesu í ni, an
tooɛ bii ì waa bɔ fei.
58 Ŋɔi Jesu í sõɔ í ni, iŋa ŋa à nɛ kolo ŋa, nɔ baa yɛi
ŋa mɔ à nɛ bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù
nɛ bii an koo n sũ n sĩmi.
59 Nɔ í sõ inɛ mmu gɔ í ni, toom wa. Amma inɛɛu
í ni, jɔ̀ n koo n si baam wa titã.
60 Ŋɔi Jesu í sõɔ í ni, jɔ̀ iku ŋa a si iku nŋa ŋa, amma
awɔ, koo sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ̃ bii fei.

61 Nɔ inɛ gɔ í sɔ̃ɔ má í ni, an tooɛ Lafɛ̃ɛ, amma jɔ̀ n
koo n tɔɔ inɛm ŋa sukudɔ̃ titã.
62 Nɔ Jesu í sɔ̃ɔ í ni, inɛ iyi í lesi awɔɛ si kaakoi kɛtɛ
nɔ í sinda í cɔ anyi, kù jɔò bommai Ilaaɔ̃.

10

Jesu í bɛ amanɛ kitaò fɛɛwa

1 Si anyii nŋu, Lafɛ̃ɛ í cica amanɛ kitaò fɛɛwa mmu
má, í bɛ ŋa minji minji a cuaa si ilu ŋa fei do bii nŋu
takaɛ á nɛ ku bɔ fei.
2 Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, amaajɛ iyi í to ku da í kpɔ, amma
woo da ŋau a kù kpɔ. Na nŋu, i tɔɔ ilu ikou ku bɛ inɛ
ŋa iyi aa ce icɛu wa.
3 I dasi kpãa ŋa, ǹ wa n bɛ ŋɛi bɛi ama angudã ŋa
si inɔi mɛɛmu kugaabu ŋa.
4 I maà so taalili hee má jɛ bɔgɔ, walakɔ baata, nɔ i
maà ya leekĩ kpãa i maà ce inɛ gɔ fɔɔ ŋa.
5 Kpasɛ̃ bii ì lɔ ŋa i tako i sɔ̃ ŋa ŋa i ni, Ilaaɔ̃ ku mu
nŋɛ laakai ku sũ.
6 Bii ilu laakai ku sũ gɔ í wa bɛ, laakai ku sũ nŋɛ á
to siɛ. Bii kù wɛɛ mɔi á nyi wa si ŋɛi.
7 Kpasɛ̃ bii à gba ŋɛu, kpasɛ̃ bɛi aa maa wa ŋa,
sɔnda do inyi iyi à na ŋɛ fei i ya gba i jɛ ŋa, domi
inɛ kaa máa ce icɛ iyi kù waa jɛ. I maà ya lɔ kpasɛ̃ do
kpasɛ̃ ŋa.
8 Ilu iyi ì lɔ fei ŋa bii à gba ŋɛ, ijɛ iyi à na ŋɛ i ya jɛ
ŋa.
9 I sɔ̃ inɛi ilu ŋau i ni, bommai Ilaaɔ̃ í maai si ŋɛ.
Nɔ bɔ̃ɔ ŋa iyi à wa bɛ i jɔ̀ a ba iri ŋa.
10 Amma ilu bii ì lɔ nɔ a kù gba ŋɛ, i bɔ bantumai
iluu nɔ i ni,

11 wee à waa gbugbã nŋɛ hee do irùrùi ilu nŋɛ iyi
í wa si kutɛ nwa. Do nŋu fei, i mà ŋa iyi bommai
Ilaaõ í maai wa.
12 Nɔ Jesu í ni má, an sõ ŋɛ iyi si ajɔi kiitiu,
ijuukpãi inɛi Sodomu ŋa ilu nlai takou, á tia do ti
inɛi ilu ŋau.

Inɛi ilu ŋa iyi à kɔ ku dasi Jesu naanɛ
(Cɔ Matie 11:20-24)

13 Nɔ Jesu í ni má, inɔ kufɔ nla nlai á jɛ tu ŋɛ, iŋɛ
inɛi Kɔrazɛ̃ɛ ŋa. Iŋɛ mɔ inɛi Bɛsaida ŋa inɔ kufɔ nla
nlai á jɛ tu ŋɛ. Maamaake ŋa iyi à ce si ilu nŋɛ ŋau
ihɛ̃, bii í jɛ si ilui Tii do Sidõɔi à coo wo, bii í wa inɛi
ilu ŋau aa dĩ saaki a kpataò na irii dulum du ŋa nɔ a
kpaasi idɔ hai ku kpɛ.
14 Na ŋɔi í jɔ̀ ǹ wa n sõ ŋɛ iyi si ajɔi kiitiu ijuukpãi
inɛi Tii do Sidõɔ ŋa á tia tu ŋɛ.
15 Iŋɛ mɔ, inɛi Kapɛranumu ŋa, ì waa tamaa ŋa aa
so ŋɛ hee lelei? Aawo, aa kɛkɛ ŋɛi hee bi ku wai iku
ŋa.
16 Nɔ í sõ mɔcɔɛ ŋa í ni, inɛ iyi í gbɔ ide nŋɛ, idem
nii í gbɔ. Inɛ mɔ iyi í kɔsi ŋɛ, amui í kɔsi. Inɛ mɔ iyi
í nɔ í kɔsim, inɛ iyi í bɛm wai í kɔsi.

Kubaai mɔcɔ kitaò fɛɛwa ŋau

17 Mɔcɔ kitaò fɛɛwa ŋa iyi Jesu í bɛ ŋau à baa do
inɔ didõ nɔ à ni, Lafɛ̃ɛ, hee do inɛi inɔɔko ŋa fei à ya
jirima wa na iriɛu.
18 Nɔ Jesu í sõ ŋa í ni, ǹ yɛ Seetam wa cuku wa hai
lele bɛi kuŋɔi ijĩ.
19 Ntɔ ntɔ ǹ mu nŋɛ yiiko i tɛɛsɛò njo ŋa do cencee
ŋa hee do gbugbã iyi Seetam mbɛɛu í nɛ fei, nɔ
nkãma kaa yɔkɔ ku mɛɛ ŋɛ.

20 Do nŋu fei, i maà jɔ̀ inɔ nŋɛ ku dɔ̃ na iyi í jɔ̀ inɛi
inɔɔko ŋau à waa jirima ŋɛ, amma i jɔ̀ inɔ nŋɛ ku dɔ̃
si na iyi í jɔ̀ à kɔ iri nŋɛ lelei Aɔ̃.

Inɔi Jesu í dɔ̃
(Cɔ Matie 11:25-27; 13:16-17)

21 Si waati akãu, inɔi Jesu í dɔ̃ jiida jiida do
gbugbãi Hundei Ilaaɔ̃ nɔ í ni, Baaba, awɔ iyi ì jɛ
Lafɛ̃ɛi lele do ilɛ, ǹ wa n saabuɛ do iyi ì singaa ilu
bisi do woo mà ŋa mii ŋau ihɛ̃ nɔ ì nyisi amu ŋa. Í
sɪ̀a Baaba, si na iyi í jɔ̀ bɛɛbɛi ì bi.

22 Baam nii í daam mii fei si awɔ. Inɛ kãma kù mà
amu Amau bii kù jɛ Baau. Nɔ inɛ kãma kù mà Baau
bii kù jɛ amu Amau do inɛ ŋa iyi ǹ bi n nyisi ŋa.

23 Ŋɔi Jesu í sinda si mɔcɔɛ ŋau í sɔ̃ ŋa í ni, ilu inɔ
didɔ̃i inɛ iyi ijuɛ wa yɛ mii iyi ì waa yɛ ŋa.

24 Ntɔ ntɔ an sɔ̃ ŋɛ, walii do amanlu nkpɔ à bi aŋa
a yɛ mii ŋa iyi ì waa yɛ ŋa, a kù nɔ a kù yɔɔ. À bi aŋa
a gbɔ iyi ì waa gbɔ ŋa, a kù nɔ a kù gbɔɔ.

Mɔndai inɛ jiidai Samari gɔ

25 Ajɔ nŋu gɔ woo kɔ inɛ ŋa si woodа gɔ í dede ku
cã idɔi Jesu nɔ í ni, Mɛɛtu, bɛirei an ce n baò kuwɛɛ
hai tã.

26 Ŋɔi Jesu í beeɛ í ni, mii à kɔ si woodau. Ide mii
ì ya cio si.

27 Ŋɔi í jɛ í ni, bi Aɔ̃ Lafɛ̃ɛɛ do idɔɛ fei, do gbugbãɛ
fei, do lasabuɛ fei, nɔ i bi inɛ mmu ŋa bɛi ì bi araɛ.

28 Ŋɔi Jesu í ni, ide iyi ì jɛ í sɪ̀a. Ce bɛɛbɛ, aa ba
kuwɛɛ.

29 Amma mɔkɔu wa bi ku na araɛ ntɔ, nɔ í beeɛ í
ni, yooi í jɛ inɛ mmu.

30 Nɔ Jesu í sɔ̃ɔ í ni, mɔkɔ gɔ í kita wa hai
Zeruzalɛmu wa bɔ Zeriko, ŋɔi í koo í dasi awɔi ile
ŋa. Ile ŋau à coo ile à cãa, nɔ à nɛ à jɔ̀ɔ bɛ wa kasãm.
31 Wee, woo weei Ilaaɔ̃ gɔ wa too kpãau wa. Iyi í
yɛ mɔkɔu, ŋɔi í gbe í lɔ.
32 Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ si dimii Levi í to inyau. Iyi í
yɔɔ nɔ í gbe í lɔ.
33 Amma inɛi Samari gɔ mɔ wa bɔ ilu. Iyi í to bɛ
ŋɔi í yɛ mɔkɔu nɔ araare í muu.
34 Nɔ í sɛkɛɛ siɛ í jɔaa ikpo do atɛ̃ vɛ̃ɛ si agbɛi kumɛɛ
ŋau nɔ í dũu. Si anyiɛ nɔ í lesiɛ si gbankɛlɛi nŋu
takaɛ í bɔòɛ bi ku sɔi inɛ njoo ŋa nɔ í gbɔaa.
35 Iju kumáɛ, nɔ í so fiai icɛi ajɔ minji, í na inɛ
ngboi bi ku sɔi inɛ njoo ŋau, nɔ í ni, gbɔa inɛɛu ihɛ̃.
Iyi ì jɛ í lesi na iriɛ, an sãaɛ waati iyi an baa.
36 Ŋɔi Jesu í ni, si amanɛ mɛɛta ŋau bɛ, yoo nŋai ì
tamaa í jɛ kpaasii inɛ iyi í dasi awɔi ile ŋau.
37 Ŋɔi inɛɛu í ni, inɛ iyi í ce araareɛu. Ŋɔi Jesu í ni,
debɛi, awɔ mɔ, koo ce bɛɛbɛ.

Jesu í bɔ bi Maata do Maari

38 Ajɔ nŋu gɔ Jesu do mɔcɔɛ ŋau à waa nɛ nɔ à to
ilu gɔ. Wee inaabo gɔ í wa ilu bɛ, à ya kpoo Maata.
Nŋui í gba ŋa si kpasɛ̃ɛ.
39 Abou í nɛ ifɔɛ gɔ iyi à ya kpe Maari. Ifɔu wa
bubai kɔkɔi Lafɛ̃ɛ wa gbɔ ideɛ.
40 Amma Maata nŋu í wasi ku mante araɛ do caka
ku tɛkɛ. Ŋɔi í naa í ni, Lafɛ̃ɛ, kù jɛɛ si ide kãma iyi
ifɔm í jɔ̀ɔm icɛu amu akã? I kaa jɔ̀ ku naa ku sobim?
41 Ŋɔi Lafɛ̃ɛ í jɛaa í ni, Maata, Maata, ì waa mante
araɛ ì waa weewea na mii nkpɔ.
42 Amma bukaatai mii akãi amanɛ í nɛ. Nŋui
Maari njɛ í cica bɛ, nɔ inɛ kãma kaa gbaa siɛ má.

11

Idei kutɔɔ
(Cɔ Matie 6:9-13; 7:7-11)

1 Ajɔ nŋu gɔ Jesu wa ce kutɔɔ bii gɔ. Iyi í tã ŋɔi
mɔcɔ akãɛ í ni, Lafɛ̃ɛ, kɔ wa si bɛi aa ka ya ce kutɔɔ,
bɛi Zãa í kɔ mɔcɔɛ ŋa si.
2 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa í ni, bii ì waa ce kutɔɔ ŋa i ya ni,
Baaba, jɔ̀ inɛ fei ku mà iyi awɔi ì jɛ inɛ kumá.
Naa jɛ bommaɛ.
3 Mu nwa ijɛi ajɔ fei nwa.
4 Kpa idei dulum du wa, domi awa mɔ à ya ka kpa
idei kurara iyi inɛ ŋa à ce nwa.
Maà ti i jɔ̀ ka dasi kulɛlɛ.
5 Nɔ í sõ ŋa má í ni, á yɔkɔ ku jɛ nsɛi inɛ gɔ nŋɛ í
ba inɛ njoo idũ laja. Bii kù nɛ ijɛ iyi á naa, á bɔ bi
kpaasiɛi ku ni, wɛ̃ɛm pɛ̃ɛ mɛɛta wa,
6 domi kpaasim gɔ í naa bi tom hai ilu gɔ. Nɔ wee,
n kù nɛ ngɔgɔ iyi an naa.
7 Kpaasiɛu á yɔkɔ ku jɛaa hai inɔ ile ku ni, maà
mantem, amu ǹ sɔɔkɔ tã, amu do amam ŋa fei à waa
sũ. N kaa n yɔkɔ n dede n naɛ pɛ̃ɛ.
8 Ǹ wa n sõ ŋɛi, baa bii kù bi ku dede ku náa si na
iyi í jɔ̀ í jɛ kpaasiɛ, á yɔkɔ ku dede ku naa bukaatai
mii iyi í bi fei si na iyi í jɔ̀ wa manteɛ.
9 Na nŋu, ǹ wa n sõ ŋɛi, i ya tɔɔ ŋa, aa mu nŋɛ. I ya
dɛdɛ ŋa aa ba ŋa. I ya cã gambo ŋa, aa cĩ nŋɛ.
10 Ntɔ ntɔ, inɛ iyi wa tɔɔ fei, Ilaaõ á muaa. Inɛ mɔ
iyi wa dɛdɛ, Ilaaõ á jɔ̀ ku ba. Inɛ mɔ iyi í nɔ wa cã
gambo, Ilaaõ á cĩaa.
11 Yooi í wa si inɔ nŋɛ ihɛ̃ iyi [bii amaɛ í tɔɔɛ pɛ̃ɛ á
so kuta ku naa. Walakɔ] bii í tɔɔɛ cɛ̃ɛ ku so njo ku
naa.

12 Walakɔ bii í tɔɔɛ njɛi ajɛɛ á naa cencee? Aawo,
kaa ce.
13 Iŋɛ iyi ì ya ce laalɔ ŋa ì mà mii jiida ku na ama
nŋɛ ŋa, mà irei. To, Ilaaɔ̃ Baa nŋɛ iyi í wa lele kaa ce
ku re zaka bɛɛbɛ? Kaa so Hundeɛ ku na inɛ ŋa iyi à
waa tɔɔɛ?

Jesu í jɛa inɛ ŋa iyi à máa ide
(Cɔ Matie 12:22-30; Maaku 3:22-27)

14 Si anyii nŋu, à naa Jesu mɔkɔ gɔ wa. Mɔkɔu í
nɛ inɛi inɔɔko gɔ iyi í jɔ̀ í dekĩ. Nɔ Jesu í lele inɛi
inɔɔkou. Iyi í fita ŋɔi mɔkɔu í lɔsi ide ku fɔ, nɔ zamaa
fei í biti.
15 Amma inɛ gɔ ŋa à ni, inɛ ngboi inɛi inɔɔko ŋa
iyi à ya kpe Bɛɛlizebui í mua Jesu gbugbã wa leleò
inɛi inɔɔko ŋa.
16 Nɔ inɛ gɔ ŋa mɔ à waa bi a cã idɔɛ a cɔ. Nɔ à sõɔ
à ni ku ce maamaake ku nyisi iyi yiikoɛ wa naai hai
lele.
17 Si bɛi Jesu í mà lasabu nŋa ŋɔi í ni, bomma iyi
inɛɛ ŋa à waa ja aŋa duusõɔ, bommau á na ku kpaò
bomma nɔ kpasɛ̃ɛ ŋa ku cuku.
18 Bɛɛbɛ mɔi bii Seetam wa ja do araɛ, bɛirei
bommaɛ á ce ku bɔ waju. Ǹ ni bɛɛbɛi si na iyi í
jɔ̀ ì waa ni do gbugbãi Bɛɛlizebui ǹ wa n leleò inɛi
inɔɔko ŋa.
19 Bii do gbugbãi Bɛɛlizebuui ǹ wa n leleò inɛi
inɔɔko ŋa, to, do gbugbãi yooi mɔcɔ nŋɛ ŋa mɔ à waa
leleò ŋa. Na ŋɔi í ce aŋa taka nŋa aa nyisi iyi ì rara
ŋa.
20 Amma bii do gbugbãi Ilaaɔ̃i ǹ wa n leleò inɛi
inɔɔko ŋau, nŋu bɛ wa nyisi iyi Ilaaɔ̃ í sinti ku jɛ
bommaɛ si anini nŋɛ.

21 Bii ilu gbugbã jiida gɔ í nɛ ɟ̀ɪ̀nɛi igũ nɔ wa degbe
kpasɛ̃ɛ, amaniɛ á wɛɛi si laakai.
22 Amma bii ilu gbugbã gɔ mɔ iyi í roo í naa í jɔɔ
igũ, njɛ á ko ɟ̀ɪ̀nɛi igũ iyi wa naanɛui fei nɔ ku ce ikpɛ̃i
amaniu mɔ.
23 Inɛ iyi kù jɛ tom, mbɛɛm nii. Inɛ iyi kù waa bam
ku tɔtɔɔ, wa fangaaɛi.

Kunyii inɛi inɔɔko wa má
(Cɔ Matie 12:43-45)

24 Ŋɔi Jesu í kpa nŋa mɔndau ihɛ̃ í ni, bii inɛi
inɔɔko í fita si inɛ, í ya maa dabii si gbaa ŋai ku maa
dɛ bi ku sɪ̀mi. Bii í kua, ŋɔi í ya ni, an nyi inya nwom
hai bii ɲ̀ fita wai.
25 Waati iyi í nyi nɔ í ba inɛɛu í yɛ bɛi ile ngbɛ iyi
à kpã à teeseɛ sãa sãa,
26 á koo ku dɛdɛ kpaasi laalɔ ŋa iyi à roo wa má
bɛi aŋa mɛɛje, a na a lɔ si inɛɛu a maa wa bɛ. Waati
bɛɛbɛ kuwɛɛi takoi inɛɛu á tia baa ti ankãanyiɛ má.

Inɔ didɔ̃ ntɔ

27 Waati iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ, abo gɔ í dɔ̃ anu hai
inɔ zamaau í ni, ilu inɔ didɔ̃i inɛ iyi í so asɪ̀ɛ, nɔ ì
mɔmɔ amɔɛ.
28 Ŋɔi Jesu í jɛaa í ni, í tia i ni ilu inɔ didɔ̃ ŋai inɛ
ŋa iyi à waa gbɔ idei Ilaaɔ̃, nɔ à waa ceò icɛ.

Inɛ ŋa à bi maamaake
(Cɔ Matie 12:38-42)

29 Si bɛi zamaau wa kɔ̃ɔsi ŋɔi Jesu í ni, inɛi nsɛi
ŋa inɛ laalɔ ŋai. À waa tɔɔ maamaake, amma
maamaake gɔ kù wɛɛ iyi aa nyisi ŋa, bii kù jɛ ti faajii
walii Zonasi.
30 Si bɛi Zonasi í jɛ nyinda bi inɛi Ninivu ŋa, bɛɛbɛ
mɔi amu Amai Amanɛ an jɛ nyinda bi inɛi nsɛi ŋa.

31 Si ajɔi kiitiu inaabo ilaalui ilɛi Seba á dede si
inɛi nsɛi ŋa ku yɛ taale nŋa, si na iyi í jɔ̀ hai ji̍iji̍i í
dede í naa ku gbɔ idei bisii Salomɔɔ ilaalu nlau. Nɔ
wee nsɛi, amu iyi ṅ wa n sõ ŋɛ ideu ihẽ ṅ re Salomɔɔ.
32 Si ajɔi kiitiu inɛi Ninivu ŋa aa dede si inɛi nsɛi
ŋa a yɛ taale nŋa, si na iyi í jɔ̀ à kpaasi idɔ nŋa na
waazoi Zonasi. Nɔ wee nsɛi, amu iyi ṅ wa n sõ ŋɛ
ideu ihẽ ṅ re Zonasi.

Inya kumái ara
(Cɔ Matie 5:15; 6:22-23)

33 Inɛ gɔ ci ya má fitila ku singaɛ, [walakɔ ku biiɛ
do caka,] amma à ya jilɔɔi bi ku lesi fitila ku ba inɛ
ŋa iyi à waa lɔ wa a maa yɛ inya kumá.
34 Ijuɛi í jɛ fitilai araɛ. Bii ijuɛ wa nɛ baani, araɛ fei
í wa si inya kumái. Amma bii kù waa nɛ baani, araɛ
mɔ fei í wa si ilu kukui.
35 Na nŋu, ce laakai ku ba inya kumá iyi í wa si
araɛu ku maà ce ilu kuku.
36 Bii araɛ fei wa nɛ inya kumá, nɔ baa ikõ akãɛ gɔ
kù wa si ilu kuku, fei ndɛɛ á maa mái bɛi waati iyi
fitila í má siɛ inya.

Jesu í yɛ taalei Farisi ŋa do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa
(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

37 Iyi Jesu í fɔ ideu í tã, ŋɔi Farisi gɔ í kpoo ku jɛ
kpasẽɛ. Nɔ í koo í buba kpasẽi Farisiu, aŋaò à waa
jɛ.
38 Ŋɔi Farisiu í cɔɔ í biti do iyi kù wɔɔ í bɛi wa jɛ.
39 Amma Lafẽɛ í sõɔ í ni, iŋɛ Farisi ŋa, í yɛ ŋai bɛi
inɛ ŋa iyi à ya wiɛ anyii kɔɔfu do jɛɛ ŋa nɔ a jɔ̀ inɔɛ
riisi. Inɔ hai si̍a do takiii wa kõ nŋɛ.

40 Iŋɛ hai nɛ yaase ŋa, inɛ iyi í taka anyii ara, lafɛ̃ɛ
si í ce inɔɛ mɔ?
41 Í sɪ̃a i na ilu are ŋa mii iyi í wa si inɔ jɛɛ do kɔɔfu,
nɔ mii fei á má nŋɛ.
42 Amma ijuukpãi á jɛ tu ŋɛ, iŋɛ Farisi ŋa, si na iyi
í jɔ̀ ì ya na Ilaaɔ̃ hee do zakaai ayɛ ŋa fei. Do nŋu fei,
i kù waa ce jiida nɔ i kù waa nyisi kubii Ilaaɔ̃ ŋa. Iyi
bɛi í jɔ i ya ce nɔ i maà gbɛjɛ iyi í gbe ŋa.
43 Ijuukpãi á jɛ tu ŋɛ, iŋɛ Farisi ŋa, si na iyi í jɔ̀ si
ile bi ku ce kutɔtɔɔ ŋa kitãi inɛ ngbo ŋai ì ya bi ŋa,
nɔ ì ya bi a ce ŋɛ fɔɔ do bɛɛrɛ nla nla si bantuma ŋa.
44 Aa yɛ ijuukpã ŋa domi ì yɛi bɛi balɛ ŋa iyi inɛ gɔ
kù waa yɛ. Si antai nŋai à waa nɛ a kù nɔ a kù mà *.
45 Ŋɔi woo kɔ inɛ ŋa si wooda gɔ í sɔ̃ɔ í ni, Mɛɛtu,
bii ì waa fɔ bɛɛbɛ, awa mɔi ì waa bu.
46 Ŋɔi Jesu í jɛaa í ni, ijuukpãi á jɛ tu ŋɛ, iŋɛ woo
kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa mɔ, domi ì waa kãa inɛ ŋa aso
ku gaabu ku so ŋa, nɔ iŋɛ taka nŋɛ i ci ya lesi baa
amaawɔ nŋɛ.
47 Aa yɛ ijuukpã ŋa, si na iyi í jɔ̀ walii ŋa iyi bala
nŋɛ ŋa à kpa wo, iŋɛi ì waa teese balɛ nŋa ŋa.
48 Ì waa nyisi ŋa iyi ì jɛsi mii iyi bala nŋɛ ŋau à ce,
si na iyi í jɔ̀ aŋai à kpa walii ŋau, nɔ iŋɛi ì waa teese
balɛ nŋa ŋa.
49 Ŋɔi í jɔ̀ Ilaaɔ̃ í fɔ si bisiɛ í ni, an bɛ walii ŋa do
woo bɛ ŋa si anini nŋa. Aa kpa inɛ gɔ ŋa nɔ a kpã inɛ
gɔ ŋa mɔ iju.
50 Na nŋu, ijuukpãi woo kpa walii ŋau fei hai
sintei andunya si iri nŋɛi á jɛ.

---

* **11:44** si antai nŋai à waa nɛ a kù mà Bi Zuifu ŋa, balɛ ku nɛ̀ si taale nla nlai domi bii ì nɛ si balɛ í yɛ bɛi ì so riisi mbɛ.

51 Iŋɛi aa yɛ ijuukpãi kukpai Abɛli hee ku koo si
do Zakari iyi à kpa si afei bi ku weeu do kpasɛ̃i Ilaaɔ̃.
Ntɔ ntɔ, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, ijuukpãi mii ŋau bɛ fei si inɛi
nsɛi ŋau ihɛ̃i á baa ku jɛ si.
52 Ijuukpãi á jɛ tu ŋɛ, iŋɛ woo kɔ inɛ ŋa si wooda
ŋau, domi i kù bi ntɔi idei Ilaaɔ̃ ku mà ŋa, nɔ inɛ ŋa
iyi à bi ku màɛ iŋɛi ì waa ganji ŋa.
53 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi í fita hai bɛ. Ɲɔi idɔi
woo kɔ inɛ ŋa si wooda do Farisi ŋau í kɔ̃ nɔ à wasi
ku manteɛ do ide ku bee si gãmɛi ide nkpɔ,
54 à waa leaò taai ide ku ba a muu si ide gɔ.

12

I ce laakaii ara nŋɛ ŋa do ilu muafiti ŋa
(Cɔ Matie 10:26-27)

1 Waati iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ zamaa í tɔtɔɔ dubu
nkpɔ nkpɔ hee à waa tɛɛsɛ njɛ. Ɲɔi Jesu í sɔ̃ mɔcɔɛ
ŋa si wajui zamaau í ni, i ce laakaii ara nŋɛ ŋa do
lefeei Farisi ŋa iyi í jɛ muafiti.
2 Ngɔgɔ kù wɛɛ iyi wa manji iyi kaa fita gbugbãa,
nɔ asii kãma kù wɛɛ iyi a kaa na a mà.
3 Ɲɔi í ce ide iyi ì fɔ si ilu kuku fei ŋa aa na a gbɔɔ
si inya kumá, gundu iyi ì nɔ ì nya inɔ ile ŋa aa cã
kɛsɛɛdɛɛ si antai ile lele ŋa.

Inɛ iyi í jɔ̀ i ce njo
(Cɔ Matie 10:28-31)

4 Iŋɛ iyi ì jɛ kpaasim ŋa, iŋɛi ǹ wa n sɔ̃, i maà ce
njoi inɛ ŋa iyi aa kpa ara nŋɛ, nɔ si anyii nŋu a kaa
yɔkɔ a ce ngɔgɔ má.
5 An sɔ̃ ŋɛ inɛ iyi í jɔ i ya ce njoɛ ŋa. I ce njoi inɛ
iyi í nɛ yiiko ku kpa inɛ nɔ ku dasiɛ si ina iyi ci ya ku
má. Ntɔ ntɔ ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, lafɛ̃ɛi í jɔ i ce njoɛ ŋa.

6 A ci ya ta ama yɛi ara miu súù minji ba. Do nŋu
fei, Ilaaɔ̃ ci ya gbɛjɛ baa akã̃ nŋa.
7 Iŋɛ mɔ, hee do ntoi iri nŋɛ ŋa fei Ilaaɔ̃ í mà jia
nŋa. Na nŋu, i maà ce njoi ngɔgɔ, domi bɛɛrɛ nŋɛ í
re yɛi hee bii ijĩ.

Inɛ iyi í gba Jesu walakɔ í kɔsiɛ
(Cɔ Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, inɛ iyi í fɔ si wajui amanɛ ŋa í ni
nŋu í gbam, amu mɔ Amai Amanɛ an gba lafɛ̃ɛ si
wajui amalekai Ilaaɔ̃ ŋa.
9 Amma inɛ iyi í kɔsim si wajui amanɛ ŋa, amu mɔ
an kɔsi lafɛ̃ɛ si wajui amalekai Ilaaɔ̃ ŋa.
10 Inɛ iyi wa fɔ laalɔi amu Amai Amanɛ, Ilaaɔ̃ á
yɔkɔ ku kpa idei dulum dɛɛ. Amma inɛ iyi wa fɔ
laalɔi Hundei Ilaaɔ̃ kaa ba a kpa idei dulum ndɛɛ pai.
11 Bii à bɔò ŋɛ ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ŋa ku ba inɛ
ngbo ŋa do ilu yiiko ŋa a kiiti ŋɛ, i maà ti i ce njo do
bɛi aa ce i kɔò ara nŋɛ do ide iyi aa fɔ ŋa.
12 I maà ce njo ŋa domi waati bɛɛbɛ Hundei Ilaaɔ̃i
á sɔ̃ ŋɛ iyi í jɔ i fɔ ŋa.

Mɔndai ilu fia hai nɛ yaase

13 Si inɔ zamaau ŋɔi inɛ gɔ í sɔ̃ Jesu í ni, Mɛɛtu, sɔ̃
igbã̃m ku jɔ̀ ka kpɛ̃ tubu nwa.
14 Ŋɔi Jesu í jɛaa í ni, mɔkɔɔyi, yooi í cem woo kiiti
nŋɛ wala woo kpɛ̃ tubu nŋɛ.
15 Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, i ya ce laakai ŋa ntɔ ntɔ do kɔdɛɛ
fei, domi amanii amanɛ si í jɛ icui kuwɛɛɛ, baa bii
bɛirei amaniu í la í to.
16 Nɔ í kpa nŋa mɔnda gɔ í ni, ikoi mɔkɔ ilu fia gɔ í
ce ijɛ jiida jiida.
17 Ŋɔi mɔkɔu í lasabu í ni, bɛirei an ce. Wee n kù
nɛ bii an dasi ijɛu.

18 Ŋɔi í ni, ɲ̀ mà bɛi an ce. An lɛgɛ akam ŋaui, nɔ n
ma mmuɛ ŋa iyi à la à re. Nɔ n kosi bileem fei bɛ do
ijɛm ŋa iyi à gbe.
19 Nɔ n fɔ si idɔm n ni, ɲ̀ nɛ amani nla nla iyi ɲ̀ wa
n singa ti adɔ̃ nkpɔ nkpɔ. An sĩmii nɔ n maa n jɛ n
maa n mɔ nɔ n maa n wɛɛò inɔ didɔ̃.
20 Amma Ilaaɔ̃ í sɔ̃ɔ í ni, awɔu nnyɛi, idũuyi mɔm
aa nya hundeɛ. Sɔɔlui mii ŋa iyi ì ceu bɛ, ti yooi á jɛ.
21 Ŋɔi Jesu í ni, bɛɛbɛ mɔi á jɛ bi inɛ iyi wa koa araɛ
amani nɔ bi Ilaaɔ̃ kù nɛ nkãma.

Dasi Ilaaɔ̃ naanɛ
(Cɔ Matie 6:24-34)

22 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi í sɔ̃ mɔcɔɛ ŋa í ni, na
ŋɔi í jɔ̀ ɲ̀ wa n sɔ̃ ŋɛ ɲ̀ ni, i maà ya maa weewea do
mii iyi aa jɛ i maa wɛɛò ŋa, walakɔ do jĩnɛ iyi aa dasi
ŋa.
23 Kuwɛɛi amanɛ í re ijɛ, ara mɔ í re jĩnɛ.
24 I ce laakai kungbã ŋa í cɔ. A kù waa gbɛ̃ hee a
da ngɔgɔ, a kù nɔ a kù nɛ suu. Ilaaɔ̃ í nɔ wa wo ŋa.
Bɛɛrɛ nŋɛ kù re yɛi ŋa hee bii í jĩ?
25 Yooi si inɔ nŋɛ na kuweeweaɛ á yɔkɔ ku kɔ̃ɔsi
kusɔi adɔ̃ɛ baa keeke.
26 To, bii i kaa yɔkɔ i ce mii keekeu bɛ ŋa, na mii í
ce ì waa weewea do iyi í gbe ŋa.
27 I cɔ bɛi wua ŋa à ya da koko mɛɛ. A kù waa ce
icɛ a ci ya nɔ a wɔ̃ acɔ. Do nŋu fei, ɲ̀ wa n sɔ̃ ŋɛi, baa
Salomɔɔ ilaalu nlau, do amboe nla nlaɛ fei kù nɛ jĩnɛ
iyi boodaɛ í to kokoi jĩi ŋau bɛ baa akã.
28 Fɔfɔ í wɛɛi nnyi do kusĩaɛ amma ala aa dasiɛ ina.
To, bii Ilaaɔ̃ í mua fɔfɔ ŋa iyi aa na a dasi ina booda
ku sĩa bɛɛbɛ, kaa yɔkɔ ku mu nŋɛ nyau ku re fɔfɔ ŋau
bɛ de. I kù yɛ naanɛ nŋɛi kù la?

29 I maà ya dɛ mii iyi aa jɛ ŋa walakɔ mii iyi aa mɔ
i maà weeweaò ŋa.
30 Hai mà idei Ilaaõ ŋai à ya maa kpataa mii ŋau
bɛ fei, amma Baa nŋɛ i mà iyi ì nɛ bukaatai mii ŋau
bɛ fei ŋa.
31 Na nŋu, i hanya i dɛ bɛi aa ce i jɔ̀ bommai Ilaaõ
ku bɔ waju titã ŋa. Iyi í gbe bɛi fei Ilaaõi á kõɔ nŋɛ si.

Amanii lele
(Cɔ Matie 6:19-21)

32 Nɔ Jesu wa ba mɔcɔɛ ŋau ide ku fɔ má í ni, iŋɛ
gaa keekem, i maà ti i ce njo ŋa, domi á dõa Baa nŋɛ
si ku jɔ̀ i jɛ amaalu ŋa si andunya titõɛ.
33 I ta mii iyi ì nɛ ŋa nɔ i mua ilu are ŋa fiau. I
cea ara nŋɛ taalili iyi kaa gbo ikpa lele si bii aa dasi
amani nŋɛ iyi kaa tã. Tengi bɛ ile kaa to si, nɔ tũtũ
ŋa mɔ a kaa bɛjɛɛ.
34 Ntɔ ntɔ, bii amani nŋɛ í wa, bɛi laakai nŋɛ mɔ í
ya wa.

Woo ce icɛ ŋa iyi à waa cɔ kpãa

35 I ce sɔɔlu i dĩ kpaka nɔ i jɔ̀ fitila nŋɛ ku maa má
ŋa.
36 I jɔ̀ i yɛ bɛi inɛ ŋa iyi à waa degbe kubaai lafẽɛ
nŋa wa hai bi ku ce abɔdõ, ku ba bii í to wa í cã
gambo gbakã a cĩaa.
37 Woo ce icɛ ilu inɔ didõ ŋai, inɛ ŋa iyi lafẽɛ á na
ku ba à cɔ kpãa à waa degbe ku toɛ wa. Ntɔ ntɔ n wa
n sõ ŋɛ, nŋu takaɛ á dĩ gbankili nɔ ku jɔ̀ a buba nɔ ku
na ku kpẽ nŋa ijɛ.
38 Ilu inɔ didõ ŋai bii í baa í na í ba ŋa si bɛɛbɛ, baa
bii í to wa lajai, wala kukɔ sintei ajɛɛ.

39 I jɔ̀ i mà sãa sãa ŋa iyi bii ilu kpasɛ̃ í mà waati
iyi ile á lɔ wa, á dede ku wɔ njoo, kaa jɔ̀ ile ku lɛgɛ
gamboɛ.
40 Iŋɛ mɔ, i ce sɔɔlu ŋa domi amu Amai Amanɛ, an
naai si waati iyi i kù waa lasabu ŋa.

Amaacɛ jiida do amaacɛ laalɔ
(Cɔ Matie 24:45-51)

41 Ŋɔi Piɛɛ í ni, Lafɛ̃ɛ, awai ì kpaa mɔndau ihɛ̃? Mà
inɛ fei.
42 Ŋɔi Lafɛ̃ɛ í jɛ í ni, yooi í jɛ amaacɛ ilu naanɛ iyi í
nɛ laakai. Lafɛ̃ɛi í jɛ inɛ iyi ilu kpasɛ̃ gɔ í kpe nɔ í so
amaacɛ kpaasiɛ ŋa í daa si awɔ ku maa cɔ ŋa ku na
ŋa ijɛ si bɛi í jɔ.
43 Inɔ didɔ̃i á jɛ ti amaacɛu bii lafɛ̃ɛɛ í bàa í na í baa
wa ce bɛɛbɛ.
44 Ntɔ ntɔ, lafɛ̃ɛu á daa amaacɛu mii ndɛɛ fei si awɔ.
45 Amma bii í jɛ amaacɛ laalɔi, á lasabui ku ni,
lafɛ̃ɛm kaa baa ńya má, nɔ ku dede ku maa cã inaabo
do inɛmɔkɔ woo ce icɛ ŋa iyi à gbeu, nɔ ku maa jɛ ku
maa mɔ atɛ̃ ku maa kpaa.
46 Bɛɛbɛi lafɛ̃ɛu á na ku baa si ajɔ iyi kù waa cɔ
kpãaɛ, do si waati iyi kù waa tamaa, nɔ á kpãa iju
jiida jiida bɛi à ya cea amaacɛ laalɔ ŋa.
47 Woo ce icɛ iyi í mà mii iyi lafɛ̃ɛɛ í bi, nɔ kù coo,
goloɛ á la.
48 Amma inɛ iyi kù mà, nɔ í ce kookoosu iyi í jɔ a
cãa, goloɛ kaa la. Inɛ iyi à na mii nkpɔ, aa beeɛ mii
nkpɔ. Inɛ mɔ iyi à daa mii nkpɔ si awɔ, nŋui aa bee
ku re.

Jesu í naaò njɛ ku fɛɛfɛ wa
(Cɔ Matie 10:34-36)

49 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa má í ni, inai ɲ̀ naa ku fã si
andunya, nɔ ɲ̀ bɛi ɲ̀ bi ku jɛ í jo tã.
50 Nɔ inyi ku dasi gɔ í wɛɛ kù nɛ bɛi á ce iyi n kù
coo. Inyi ku dasiu nŋui í jɛ wahala iyi an yɛ n bɛi n
ku. Nɔ laakaim kaa jɛ akã í gbe hee bii í ce.
51 Ì tamaa bɛi laakai ku sũi ɲ̀ naa nŋɛ wa si
andunya ŋa? Aawo, ɲ̀ wa n sɔ̃ ŋɛi, njɛ ku fɛɛfɛi ɲ̀
naaò wa.
52 Ntɔ ntɔ, hai nsɛi bii amanɛ miu í wa kpasɛ̃ akã
aa kpɛ̃ ikã ikã. Tɔɔsi akã kaa wɛɛ nŋa, amanɛ mɛɛta
ŋau a kaa gbɔ si njɛ do inɛ minji ŋau.
53 Baa do ama a kaa gbɔ si njɛ. Iye do ama inaaboɛ
a kaa gbɔ si njɛ. Anau do abou a kaa gbɔ si njɛ.

Nyindai waati ku mà
(Cɔ Matie 16:2-3)

54 Ŋɔi í sɔ̃ zamaau má í ni, bii ì yɛ kudũi ijĩ wa dede
hai nunui alɛ ŋa ì ya fɔ ŋai gbakã i ni, ijĩ á naa. Bɛɛbɛ
mɔi í ya nɔ ku ce.
55 Bii ì nɔ ì yɛ fufu wa ce wa hai ikpa awɔ cangai
kpãai inunu ŋa, ì ya ni, inya gbãa á ce. Nɔ bɛɛbɛ mɔi
í ya nɔ ku ce *.
56 Iŋɛ ilu muafiti ŋa, ì mà yaasei nyindai lele do
ilɛ ŋa. Bɛirei í ce i kù mà yaasei waatiu ihɛ̃ ŋa.

Taale ku teese
(Cɔ Matie 5:25-26)

57 Bɛirei í ce i ci ya lasabu si ara nŋɛ i mà iyi í jɛ
dee dee ŋa.
58 Bii inɛ gɔ wa bɔòɛ bi ku ce kiiti na idei gbese
gɔ, ce kookai hai kpãa awɔ do lafɛ̃ɛ i gbɔ si njɛ ŋa ku

* **12:55** Si ilɛi Izirɛli, hai do ikpa nunui alɛi ijĩ í ya naa, domi do ikpa bɛi tenku nlau í wa. Bɛɛbɛ mɔi inya gbãa í ya naai hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu.

ba ku maà dasiɛ si awɔi woo kiiti. Bii kù jɛ bɛɛbɛ, woo kiitiu á dasiɛ si awɔi woo degbe piisɔ̃ɔ, nɔ woo degbe piisɔ̃ɔu mɔ ku dasiɛ ile piisɔ̃ɔ.

59 Ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, bii à dasiɛ piisɔ̃ɔ, bii i kù sã gbeseɛ fei, i kaa fita. Baa tanga kaa gaizia si.

13

Bii i kù kpaasi idɔ aa ku

1 Waati bɛɛbɛ, inɛ gɔ ŋa iyi à wa bɛ à waa sisia Jesu mii iyi í ba inɛi Galilee gɔ ŋa, inɛ ŋa iyi Pilati í jɔ̀ à kpa nɔ njɛ nŋa í yɔgɛɛ do njɛi mɛɛmu ŋa iyi à waa ceaò Ilaaɔ̃ kuwee.

2 Amma Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, iŋɛ ì waa tamaa dulum dii inɛi Galilee ŋau bɛ í re ti inɛi Galilee ŋa iyi à gbei? Ì waa tamaa dulum du ŋai í jɔ̀ à kpa ŋa bɛɛbɛ ŋa?

3 Aawo. Bɛɛbɛ mɔi ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, iŋɛ taka nŋɛ, bii i kù sinda idɔ ŋa, iŋɛ fei aa kui bɛi aŋa mɔ.

4 Ì waa ye gigii amanɛ maatũ do mɛɛta ŋa iyi ile ku gbokai Siloe í cuku í bata í kpau ŋa? Debɛi, ì waa tamaa kurara nŋai í re ti inɛi Zeruzalɛmu ŋa iyi à gbe fei ŋa?

5 Aawo, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, iŋɛ taka nŋɛ, bii i kù kpaasi idɔ ŋa, iŋɛ fei aa kui bɛi aŋa mɔ.

Mɔndai jĩi iyi ci ya so

6 Ŋɔi í kpa nŋa mɔndau ihẽ má í ni, mɔkɔ gɔ í lɔ jĩi ndii figi si kaaɛ. Waati iyi jĩi nɔu í la ŋɔi mɔkɔu í bɔ isoɛ ku ka, nɔ kù ba.

7 Ŋɔi í sɔ̃ woo ce icɛɛ í ni, adɔ̃ mɛɛta wai ihẽ bɛbɛi iyi bii ǹ naa isoi jĩi nɔu ihẽ ku ka n ci ya n ba. Daa i nyɔɔi. Na mii í ce á maa gba nwa inya ngbɛ.

8 Ŋɔi woo ce icɛu í sɔ̃ɔ í ni, lafɛ̃ɛ, jɔ̀ɔ adɔ̃ɔyi titã ka cɔ. An tu fitiɛ n kaakoɛ, nɔ n daa si taasi.

9 Á yɔkɔ ku jɛ adɔ̃ gɔ á so. Bii kù so i bɛi i daa.

Jesu í jɔ̀ abo gɔ í ba iri si ajɔi kusĩmi

10 Si ajɔi kusĩmi gɔ, Jesu wa kɔ inɛ ŋa si cioi idei
Ilaaɔ̃ ile gɔ bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔ.
11 Wee abo gɔ mɔ í wa bɛ iyi inɛi inɔɔko í jɔ̀ í ce bɔ̃ɔ
bɛi zakai adɔ̃ maatũ do mɛɛta. Í ya maa batei, ci ya
yɔkɔ ku tɛ araɛ baa keeke.
12 Iyi Jesu í yɔɔ ŋɔi í kpoo í ni, abooyi, í ba iri mbɛ.
13 Nɔ í le siɛ awɔ. Ŋɔi gbakã í tɛ araɛ nɔ í lɔsi Ilaaɔ̃
ku saabu.
14 Amma idɔi inɛ ngboi ile bii à ya ce kutɔtɔɔu í kɔ̃
si na iyi í jɔ̀ Jesu í jɔ̀ inɛ gɔ í ba iri si ajɔi kusĩmi, nɔ í
sɔ̃ zamaau í ni, ajɔ mɛɛfai í wɛɛ iyi aa yɔkɔ i ce icɛ ŋa.
I naa wa waati bɛɛbɛ ku ba i ba iri ŋa, ku maà ti ku
jɛ si ajɔi kusĩmi.
15 Ŋɔi Lafɛ̃ɛ í jɛaa í ni, iŋɛ ilu muafiti ŋai, iŋɛ fei i
ci ya fũ kɛtɛ nŋɛ ŋa do gbankɛlɛ nŋɛ ŋa a koo a mɔ
inyi si ajɔi kusĩmi?
16 Abou ihɛ̃ mɔ dimii Aburahamui. Nɔ wee
Seetam wa dũu hai zakai adɔ̃ maatũ do mɛɛta. Kù
sĩa a fũu si ajɔi kusĩmi?
17 Waati iyi wa fɔ ideu bɛ, anyɔ wa mu mbɛɛɛ ŋau
fei, nɔ zamaau í wɛɛ do inɔ didɔ̃ na maamaake ŋa iyi
wa ce fei.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi
(Cɔ Matie 13:31-32; Maaku 4:31-32)

18 Ŋɔi Jesu í ni má, mii bommai Ilaaɔ̃ í jɔ. Mii an
wãa do.
19 Í yɛi bɛi ngboi mutaadi iyi inɛ gɔ í so í gbɛ̃ si ilɛɛ.
Nɔ í fita í ce jĩi hee yɛi ŋa à ya maa ce antɛ si amaawɔɛ
ŋa.

Mɔndai lefee
(Cɔ Matie 13:33)

20 Ŋɔi í ni má, mii an nyi n wãò bommai Ilaaɔ̃ má.
21 Bommai Ilaaɔ̃ í yɛi bɛi lefee iyi abo gɔ í so í dasi
iyafũi pɛ̃ɛ gũa mɛɛta nɔ fei ndɛɛ í dede í kpante.

Andɛ iyi kù cĩ
(Cɔ Matie 7:13-14, 21-23)

22 Jesu wa too si ilu nla ŋa do ilɛɛko ŋa wa kɔ inɛ
ŋa si cioi idei Ilaaɔ̃ wa nɛò ikpa Zeruzalɛmu.
23 Si isɛɛnɛu ŋɔi inɛ gɔ í naa bi tɛɛ nɔ í beeɛ í ni,
Lafɛ̃ɛ, inɛ ŋa iyi aa ba faaba a kaa kpɔ? Ŋɔi í jɛ í ni,
24 i ce kookaai i lɔ do andɛ iyi kù cĩu ŋa. Ǹ wa n
sõ ŋɛi, inɛ nkpɔi á maa dɛ kpãa iyi aa lɔò a kaa nɔ a
yɔkɔ.
25 Waati iyi amu ilu kpasɛ̃ ǹ dede ǹ cĩmbo koofau
iŋɛ aa wa waduude, i maa cã gambo ŋa i maa ni,
Lafɛ̃ɛ, cĩ nwa. Nɔ an jɛ nŋɛ n ni, n kù mà hai bii ì
naa ŋa.
26 Waati bɛɛbɛi aa ni ŋa, à jɛ à mɔ si wajuɛ, ì nɔ ì kɔ
wa si cioi idei Ilaaɔ̃ si bantumai ilu nwa ŋa.
27 Nɔ an sõ ŋɛ n ni, n kù mà hai bii ì naa ŋa. I fa ara
nŋɛ hai bi tom, iŋɛ fei woo ce laalɔ ŋai.
28 Ajɔ wa naa iyi aa yɛ Aburahamu do Izaaki do
Zakɔbu do walii ŋau fei si andunya titõi Ilaaɔ̃ nɔ iŋɛ
i ba wee à nyɔ ŋɛ waduude. Tengi bɛi aa so awɔ i le
si iri i kpata ŋa.
29 Nɔ inɛ gɔ ŋa aa naa hai nunui daakɔ do hai
nunui alɛ do hai nunu gaa cingaa minjiu nɔ aa buba
a jɛ si andunya titõi Ilaaɔ̃.
30 Waati bɛɛbɛ inɛi anyi gɔ ŋa aa na a jɛ woo cua
ŋa, woo cua gɔ ŋa mɔ a na a jɛ inɛi anyi ŋa.

Jesu í kpata na Zeruzalɛmu
(Cɔ Matie 23:37-39)

31 Waati nŋu, Farisi gɔ ŋa à naa à sɔ̃ Jesu à ni, koo, fita hai ihɛ̃ domi Herodu wa bi ku kpaɛi.
32 Ŋɔi í jɛ nŋa í ni, i koo i sɔ̃ Herodu, ilu bisi laalɔu bɛ i ni, wee, nnyi do ala ǹ wa n lele inɛi inɔɔko ŋa nɔ n jɔ̀ inɛ ŋa à waa ba iri, nɔ si ajɔ mɛɛtasia an koo n tambɔ icɛm.
33 Amma kù nɛ bɛi an ce iyi n kù ce isɛɛnɛm nnyi do ala do ala akã, domi a kaa kpa walii kãma bii gɔ bii kù jɛ Zeruzalɛmu.
34 Iŋɛ inɛi Zeruzalɛmu ŋa, iŋɛ iyi ì ya kpa walii ŋa, nɔ i ta ama abɛi Ilaaɔ̃ ŋa mɔ kuta i kpa ŋa ŋa, isɛ fɛloi ǹ ya n bi n tɔtɔɔ ŋɛ si abɛm bɛi ajɛɛ í ya tɔtɔɔ amaɛ ŋa si ikpaɛ, amma i kù jɛ ŋa.
35 Wee nsɛi Ilaaɔ̃ á fũ nŋɛ kpasɛ̃ nŋɛ si awɔ. Amma an sɔ̃ ŋɛ, hai nsɛi i kaa yɛm má ŋa í gbe hee ajɔ iyi aa ni ŋa, Ilaaɔ̃ ku weea inɛ iyi wa naa do irii Lafɛ̃ɛ.

14

Jesu í jɔ̀ bɔ̃ɔ gɔ í ba iri

1 Si ajɔi kusĩmi gɔ Jesu í bɔ ku jɛ kpasɛ̃i inɛ ngboi Farisi gɔ ŋa. Wee inɛ gɔ ŋa mɔ à wa bɛ, à waa cɔɔ do laakai.
2 Mɔkɔ gɔ í wa bɛ, wa leekĩ wajui Jesu. Mɔkɔu wa ce bɔ̃ɔi ara ku wu.
3 Ŋɔi Jesu í bee woo kɔ inɛ ŋa si wooda do Farisi ŋau í ni, wooda í wɛɛ a jɔ̀ inɛ gɔ ku ba iri si ajɔi kusĩmi? Mà kù wɛɛ.
4 Ŋɔi à coko. Nɔ í le si awɔɛ si bɔ̃ɔu í jɔ̀ inɛɛu í ba iri nɔ í ni ku nɛ.
5 Nɔ í bee ŋa í ni, yoo nŋɛi, bii amaɛ walakɔ bii kɛtɛɛ í dasi lɔgɔ, kaa nyaa gbakã baa bii ajɔi kusĩmii.

6 Ŋɔi a kù yɔkɔ a kù jɛaa ideu.

Tengi bii í jɔ i buba bii à kpeɛ ku jɛ

7 Iyi Jesu í ce laakai í yɛ inɛ ŋa iyi à kpe ku jɛ ŋau
à wasi ku cica kitãi waju ŋa iyi à nɛ bɛɛrɛ ŋau nɔ í sõ
ŋa í ni,
8 bii à kpeɛ bi ku ce abɔdõ, maà buba si kitãi waju
ilu bɛɛrɛ ŋau. Á yɔkɔ ku jɛ à kpe inɛ gɔ iyi í reɛ do
bɛɛrɛ.
9 Nɔ inɛ iyi í kpe iŋɛ feiu á na ku ni, dede i mua
mɔkɔu ihẽ kitãu bɛ. Waati bɛɛbɛi aa dede do anyɔ i
koo i buba si kitãi anyi ihõ.
10 Amma bii à kpeɛ ku jɛ, koo buba si kitãi anyi ku
ba bii inɛ iyi í kpeɛu í to wa ku ni, baakɔɔm, dede i
naa wa waju. Waati bɛɛbɛi aa jɛ ilu bɛɛrɛ nla si wajui
inɛ ŋa iyi iŋɛò ŋa ì waa buba ŋau fei.
11 Ntɔ ntɔ inɛ iyi í so araɛ lele à ya kayeɛi. Inɛ mɔ
iyi í kaye araɛ à ya soo lelei.
12 Nɔ Jesu í sõ inɛ iyi í kpoo ku jɛu mɔ í ni, bii
ì waa kpe inɛ ŋa ku jɛ walakɔ jingau, maà ti i kpe
kpaasiɛ ŋa, walakɔ igbãɛ do ifɔɛ ŋa, walakɔ nyaanzeɛ
ŋa, walakɔ kpaasi ilu fiaɛ ŋa, ku ba aŋa mɔ a maà
kpeɛ a sã gbese.
13 Amma bii ì waa kpe inɛ ŋa ku jɛ, kpe ilu are ŋa,
do wɛɛgɛ ŋa, do ilu kutɛ akã ŋa do fɛɛju ŋa.
14 Bii ì ce bɛɛbɛ aa jɛ ilu inɔ didõ si na iyi í jɔ̀ inɛ
nŋu ŋau a kaa ba ngɔgɔ iyi aa sãɛò gbese. Ilaaõi á sãɛ
gbese si waati iyi inɛ dee dee ŋa aa jĩ hai si balɛ.

Mɔndai ijɛ nla
(Cɔ Matie 22:1-10)

15 Iyi à gbɔ ideu, ŋɔi inɛ akãi inɛ ŋa iyi aŋaò ŋa à
waa jɛu í sõ Jesu í ni, debɛi ilu inɔ didõi inɛ iyi á jɛ si
andunya titõi Ilaaõ.

16 Ŋɔi Jesu í kpa nŋa mɔnda í ni, mɔkɔ gɔ í ce ijɛ
nla nla nɔ í kpe inɛ nkpɔ.
17 Iyi awaatii kujɛu í to ŋɔi í bɛ woo ce icɛɛ koo sɔ̃
inɛ ŋa iyi í kpeu ku ni, i naa wa ŋa, domi sɔnda fei í
jɩ̈a tã.
18 Amma aŋa fei à lɔsi gaafara ku tɔɔ. Inɛ sinteu í
ni, ǹ ra iko, tilasi, í gbe n koo n cɔɔ. Ǹ wa n tɔɔɛ ku
ceem suuru.
19 Inɛ mmu mɔ í ni, ǹ ra kɛtɛ ku logoo ŋai kɔ̃ɔ miu,
nɔ ǹ wa n bi n dɩ̈ nŋa n ceò icɛ n cɔ. Ǹ wa n tɔɔɛ ku
ceem suuru.
20 Nɔ inɛ mmu gɔ mɔ í ni má, nsɛi ǹ so abo. Na ŋɔi
í jɔ̀ n kaa n ba n naa.

21 Ŋɔi woo ce icɛu í sinda í koo í sɔ̃ lafɛ̃ɛɛ gaafara
iyi inɛ ŋau fei à tɔɔ. Ŋɔi idɔi lafɛ̃ɛu í kɔ̃, nɔ í sɔ̃ woo
ce icɛɛu í ni, koo i bɔ si bantuma ŋa nsɛi nsɛi do si
kpãai inɔ iluu, kpeem ilu are ŋa wa do wɛɛgɛ ŋa do
fɛɛju ŋa do ilu kutɛ akã ŋa.
22 Ŋɔi woo ce icɛu í koo. Iyi í baa nɔ í ni, lafɛ̃ɛ, iyi
ì dasim nɔu ǹ coo tã. Wee inya í gbe má.
23 Ŋɔi lafɛ̃ɛu í sɔ̃ɔ má í ni, bɔ si kpãai ilɛɛko ŋa do
kpãai iko ŋa, jɔ̀ inɛ ŋa a lɔ wa baa do tilasi, kpasɛ̃m
de ku kɔ̃.
24 Ntɔ ntɔ, an sɔ ŋɛ, inɛ ŋa iyi ǹ tako ǹ kpeu baa inɛ
akã nŋa kaa tiɛ ijɛu ihɛ̃ má.

Mii amanɛ á ce ku bɛi ku jɛ mɔcɔi Jesu
(Cɔ Matie 10:37-38)

25 Ajɔ nŋu gɔ Jesu wa nɛ nɔ zamaa nla nla gɔ wa
tooɛ. Ŋɔi Jesu í sinda í sɔ̃ ŋa í ni,
26 inɛ iyi í naa bi tom nɔ kù cé baaɛ do iyeɛ do aboɛ
do amaɛ ŋa do igbãɛ ŋa do ifɔɛ ŋa do wecɩ̈ɛ ŋa do

kuwɛɛi nŋu takaɛ kaa yɔkɔ kù jɛ mɔcɔm *.
27 Inɛ iyi kù jɛsi nŋu ku so ji̇i ku gaauɛ ku toom do
wa kaa yɔkɔ ku jɛ mɔcɔm.

28 Bii inɛ gɔ nŋɛ í bi ku ma ile á buba ku ce dooa
titã ku cɔ mà fiai nŋu á to ku kpaò iriɛ.
29 Bii kù jɛ bɛɛbɛ, nɔ í cɛ icui ileu, í bɛi í na í mɔngɔ
ku maɛ, inɛ ŋa iyi à yɔɔ fei aa nyaanyiɛ,
30 a ni, mɔkɔu ihẽ í sinti ku ma nɔ wee í mɔngɔ kù
kpa iriɛ.

31 Bɛɛbɛ mɔi ilaalu ŋa mɔ à ya ce a bɛi a bɔ igũ. Bii
ilaalu gɔ í nɛ sooge dubu mɛɛwa, nɔ í yɛ ilaalu mmu
gɔ wa naa siɛ igũ do sooge dubu kɔnfia, á dedei
gbakã ku ce igũ? Aawo, á bubai titã ku lasabu ku
cɔ mà nŋu á yɔkɔ ku kãmiaɛ.
32 Bii í yɛ nŋu kaa nɔɔ, á bɛ inɛ ŋai bi ilaalu iyi ihõu
hai waati iyi kù to wa titã ku ba aŋaò a gbɔsi njɛ nɔ
laakai ku sũ ku wa anini nŋa.

33 Na ŋɔi í ce awɔ iyi i kù jɔ̀ mii iyi ì nɛ fei, i kaa
yɔkɔ í jɛ mɔcɔm.

Imu iyi í ku
(Cɔ Matie 5:13; Maaku 9:50)

34 Nɔ Jesu í ni má, imu mii ncɛɛi, amma bii didõi
imu í ku, mii aa dasi a jɔ̀ ku dõ má.
35 Kạa ce bukaata kãma má nɔ baa bii ikoi kaa ce
taasi. À ya dikãɛi waduude.

Inɛ iyi í nɛ iti̇̀ iyi á gbɔò ide, ku gbɔ.

---

* **14:26** nɔ kù cé baaɛ Tengi ihẽ Jesu wa nyisi iyi í si̇̀a ku bi nŋu ku re inɛ ŋa iyi à gbe fei nɔ ka maà jɔ̀ inɛ gɔ ku ganji wa si kpãai naanɛ ku dasi. Kù jɛ í ni ka cé baa nwa ŋa ntɔ ntɔ.

15

Məndai angudã iyi í nyə à tasiɛu
(Cə Matie 18:12-14)

1 Woo gba fiai lɛmpoo ŋa do inɛ laalə ŋa fei à naa
bi Jesu ku ba a gbə ideɛ.
2 Ŋəi Farisi do woo kə inɛ ŋa si wooda ŋa à ləsi ku
gbagba à waa ni, məkəu wa gba inɛ laalə ŋa nə aŋaò
ŋa à tətəə à waa jɛ.
3 Ŋəi Jesu í kpa nŋa mənda gə í ni,
4 Bii inɛ gə nŋɛ í nɛ angudã c̆ə iyi wa degbe si
gbabua nə akã í nyə siɛ, lafɛ̃ɛ á jò cinɛò fɛɛwa do
mɛɛsã iyi í gbeu si gbabua bɛi koo dɛdɛ akã iyi í nyəu
wa hee koo yəə, mà irei.
5 Hai í nə í yəə gbakã á muu ku le siɛ kəngə wai do
inə didɔ̃.
6 Bii í baa kpasɛ̃ á kpe kpaasiɛ ŋa do inɛ ŋa iyi à
waa má kəkəɛ ku sɔ̃ ŋa ku ni, i bam inə didɔ̃ ku kpɛ̃,
domi angudãm iyi í nyəu ǹ yəə wa.
7 Ŋəi Jesu í ni, bɛɛbɛ məi ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, inə didɔ̃i
inɛi lele ŋa á la na ilu dulum akã iyi í kpaasi idə ku
re inɛ dee dee c̆ə fakã kù wa si iyi a kù nɛ bukaatai
idə ku kpaasi.

Fia iyi í nyəu à yəə má

8 Nə Jesu í kpa nŋa mənda mmuɛ má í ni, bii
inaabo gə í nɛ kpɛkɛlɛ mɛɛwa nə akãɛ í nyə, á má
fitilai nə ku kpã ileu ku dɛdɛɛ do laakai hee koo
yəəu.
9 Bii í yəə á kpe kpaasiɛ ŋa do inɛ ŋa iyi à waa má
kəkəɛ nə ku ni, I bam inə didɔ̃ ku kpɛ̃, domi fiam iyi
í nyəu ǹ yəə.
10 Bɛɛbɛ məi ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, amalekai Ilaaɔ̃ ŋa à ya
wɛɛò inə didɔ̃ na ilu dulum akã iyi í kpaasi idə.

Ama iyi í nyəu à yəə má

11 Jesu í ni má, məkɔ gɔ í nɛ ama inɛməkɔ minji.
12 Ŋəi ifəu í sɔ̃ baau í ni, baam, kpɛ̃ amaniu nɔ i
nam iyi í jɛ titom. Nɔ baau í ce nŋa ikpɛ̃i amaniɛu.
13 Iyi í ce ajɔ minji, ifəu í ta mii iyi í nɛ fei nɔ í so
fiau í nɛò hee ilɛ ɟ̈iiɟ̈ gɔ. Bɛi í koo í ce kuwɛɛɛ si daa
laalɔ í kpaò irii amaniɛu fei.
14 Waati iyi í jɛ fei ndɛɛ í kpa iriɛ, ari nla gɔ í bɛi í
naa si ilɛu nɔ í lɔ si are.
15 Ŋəi í bɔ bi inɛi ilɛ bɛ gɔ nɔ lafɛ̃ɛ í koo í dasiɛ icɛi
kusəə ŋa ku degbe.
16 Tengi bɛi í bi ku wo araɛ do ijɛi kusəə ŋau amma
inɛ kãma kù muaa.
17 Iyi laakaɛ í na í baa nɔ í ni, ama icɛi baam ŋa fei
à nɛ ijɛ wa kɔ̃ nŋai, nɔ amu wee ǹ wa n ku do ari ihɛ̃.
18 An dede n nyi bi baam n sɔ̃ɔ n ni, baam, ǹ ce
dulum bi Ilaaɔ̃ do bi tɛɛ.
19 Na nŋu, n kù to a kpem amaɛ má. Ceem bɛi
amaacɛɛ.
20 Ŋəi í dede wa nyi ikpa bi baaɛu.

Hai waati iyi wa ɟ̈ì, ŋəi baaɛ í hɔ̃nnɛɛ nɔ araare fei í
muu. Í sɛi í koo í yaa do inɔ didɔ̃ nɔ í coo fəə do kubi.
21 Ŋəi amau í ni, baaba, ǹ ce dulum bi Ilaaɔ̃ do bi
tɛɛ. Na nŋu, n ku tò a kpem amaɛ má.
22 Amma baaɛu í sɔ̃ woo ce icɛɛ ŋa í ni, i naaò ibɔ
kumboo wa ńya ńya iyi í sɩ̈a, i daa si ŋa. Nɔ i naa
lɛlɛawɔ do baata ku dasi.
23 I naaò kɛtɛ kombo saasaabɔ iyi í la í reu bɛ wa,
nɔ i kpaa ŋa. Ka jɛ ka ce jingau do inɔ didɔ̃,
24 domi amam iyi í yɛ bɛi í ku wo, í baa si andunya
má. Í nyɔ wo nɔ à yəə má. Ŋəi à wa si inɔ didɔ̃.
25 Wee waati bɛɛbɛ igbãu í wa iko. Iyi wa baa í
maai kpasɛ̃ wa ŋəi wa gbɔ anui gãgã nɔ inɛ ŋa à waa

jojo.
26 Ɲɔi í kpe woo ce icɛ gɔ í beeɛ í ni, mii í ce.
27 Ɲɔi woo ce icɛu í sɔ̃ɔ í ni, ifɔɛi í baa, nɔ baa nŋɛ í
kpa kɛtɛ saasaabɔ iyi í nɛ ikpo si na iyi í jɔ̀ í yɔɔ baani.
28 Ɲɔi igbãu í damɔɔ í kɔ ku lɔ kpasɛ̃. Ɲɔi baau í
fita wa í naa ku lɛlɛɛ.
29 Amma í sɔ̃ baau í ni, cɔ hai adɔ̃ nkpɔ nkpɔ iyi ǹ
wa n ceɛ icɛ wa. Nɔ n kù donda ideɛ kãma, nɔ baa
ama iwo i kù muum n ceò jingau do inɔ didɔ̃ amu
do kpaasim ŋa.
30 Amma iyi amaɛ í baa, nŋu iyi í koo í jɛ amaniɛ
do inaabo sakara ŋa, nɔ na iriɛi ì kpa kɛtɛ saasaabɔu
ihɛ̃.
31 Ɲɔi baau í ni, awɔ amam nii, awaɛi à wɛɛ do ajɔ
fei, nɔ mii iyi ǹ nɛ fei í jɛ tɛɛ.
32 Amma í sǐa ka jɛ jingau do inɔ didɔ̃ nla nla si na
iyi í jɔ̀ ifɔɛu ihɛ̃ í yɛ bɛi í kui wo nɔ í baa si andunya
má. Í nyɔ wo nɔ à yɔɔ má.

16

Amaacɛ ilu bisi

1 Ɲɔi Jesu í sɔ̃ mɔcɔɛ ŋa í ni, mɔkɔ ilu fia gɔi í wɛɛ.
Mɔkɔu í nɛ amaacɛ gɔ nɔ í so amanii kpasɛ̃ɛ fei í daa
si awɔ. Iyi í ce ajɔ minji ŋɔi inɛ ŋa à koo à kɔɔmɔtɔ
amaacɛu bi lafɛ̃ɛ à ni, wa bɛjɛ aniɛu fei.
2 Ɲɔi lafɛ̃ɛ í kpoo í beeɛ í ni, irei ǹ wa n gbɔ inɛ ŋa
à wasi ku sɔ iriɛ da. I kaa yɔkɔ i jɛ amaacɛm má. Koo
so tiai icɛɛ wa si bii ì ya ce dooai fiam, i naa i nyisim.
3 Ɲɔi amaacɛu wa bee araɛ ide wa ni, bɛirei an ce,
si bɛi lafɛ̃ɛm wa nyam hai si icɛi kpasɛ̃ɛ. Wee n kù
nɛ gbugbã iyi an yɔkɔ n logooò, nɔ wee anyɔ kaa jɔ̀
n bara.

4 Ǹ mà bɛi an ce ku ba inɛ ŋa a gbam si kpasɛ̃ nŋa
waati iyi aa nyam hai si icɛm.
5 Ŋɔi í kpe ilu gbesei lafɛ̃ɛ ŋau fei. Nɔ aŋa fei à koo
bi tɛɛ akã akã. Ŋɔi í bee inɛ sinte iyi í to bi tɛɛu í ni,
gbesei lafɛ̃ɛm fɛloi ì waa mu.
6 Ŋɔi í jɛ í ni, ikpo iyi á kɔ̃ boonyi cĩɔ. Ŋɔi í sɔ̃ɔ í ni,
so tiaɛ i buba ńya ńya nɔ i kɔ ciitaa.
7 Ŋɔi í bee inɛ gɔ má í ni, awɔ mɔ, fɛloi ì waa mu.
Ŋɔi í sɔ̃ɔ í ni, iya saaki cĩɔ. Ŋɔi í sɔ̃ nŋu mɔ í ni, so tiaɛ
i kɔ cinɛ.
8 Ŋɔi lafɛ̃ɛi amaacɛ hai nɛ naanɛu í gbɔ ideu nɔ í
saabuɛ si na iyi í jɔ̀ í yɔɔ iyi í nɛ bisi ntɔ ntɔ. Ŋɔi Jesu
í ni, inɛi andunya ŋa à nɛ bisi aŋa duusɔ̃ɔ si kuwɛɛ
nŋa à re inɛi inya kumá ŋau.
9 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, i ya dɛ kpaasi ŋa do amanii
andunya ku ba bii í na wa gaizia ŋɛ a gba ŋɛ si
andunya titɔ̃i Ilaaɔ̃.
10 Inɛ iyi í nɛ naanɛ si mii keeke á nɛ naanɛ si mii
nla. Inɛ iyi wa ce laalɔ si mii keeke á ce laalɔ si mii
nla.
11 Na nŋu, bii i kù nɛ naanɛ si amanii andunya ŋa,
yooi á da nŋɛ si amani ntɔ si awɔ.
12 Bii i kù nɛ naanɛ si mii ndii inɛ gɔ, yooi á na ŋɛ
iyi í jɛ tu ŋɛ.
13 Amaacɛ kãma kaa yɔkɔ ku cea lafɛ̃ɛ minji icɛ ajɔ.
Ntɔ ntɔ á cé inɛ akã nɔ ku bi inɛ akã, walakɔ ku jirima
inɛ akã nɔ ku donda inɛ akã. I kaa yɔkɔ i too Ilaaɔ̃ do
fia ajɔ ŋa.

Ide ikã ikã ŋa iyi Jesu í fɔ
(Cɔ Matie 11:12-13; 5:32-32; Maaku 10:11-12)

14 Wee Farisi ŋa fia ku bi nŋa í caa. Iyi à gbɔ ide
ŋa iyi Jesu í fɔu fei ŋɔi à waa yaakoɛ.

15 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, iŋɛ ì waa dɛ i jɛ inɛ dee dee
ŋa si wajui amanɛ ŋa, amma Ilaaɔ̃ í mà idɔ nŋɛ. Ǹ
wa n sɔ̃ ŋɛi, mii iyi amanɛ ŋa à waa cɔ mii jiida, bi
Ilaaɔ̃ mii sãmii.
16 Wooda do idei walii ŋau fei à wɛɛ hee do
waatii Zãa. Hai waati bɛɛbɛ à waa sisi laabaau jiidai
bommai Ilaaɔ̃ nɔ inɛ fei wa ce kookaai ku ba ku lɔ
do gbugbã.
17 Wooda baa wasali í gaabu ku bɛjɛ í re lele do ilɛ
ku kpa iri mɔm.
18 Inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmuɛ í ce sakarai. Inɛ
iyi í so abo iyi mɔkɔɛ í kɔsi í ce sakarai.

Ilu fia do Lazaa

19 Ŋɔi Jesu í kpa nŋa mɔndau ihɛ̃ í ni, mɔkɔ ilu
amani gɔ í wɛɛ. Mɔkɔu í ya maa dasi ibɔ caada ilu
iju ku sĩa gɔ. Kpasɛ̃ɛ ajɔ fei jingaui.
20 Ilu are gɔ mɔ í wɛɛ, í ya maa sũi andɛ koofai ilu
fiau, à ya kpoo Lazaa. Konkoli wa kɔ̃ si araɛ fei.
21 Nɔ aja ŋa à ya naa a maa fa konkoliɛ ŋau. Mɔkɔu
í bi ku wo araɛ baa do bubui sɔndai ilu fiau iyi í ya
gbe, amma ci ya baa.
22 Ŋɔi mɔkɔu í na í ku nɔ amaleka ŋa à soo à bɔòɛ
bi Aburahamu. Nɔ ilu fiau mɔ í na í ku à suu.
23 Nɔ í koo wa yɛ ijuukpã bi ku wai iku ŋa, nɔ í wu
iju lele, ŋɔi í hɔ̃nnɛ Lazaa kɔkɔi Aburahamu.
24 Ŋɔi í dɔ̃ anu í ni, baaba Aburahamu, ce
araarem. Bɛ Lazaa wa ku sɔsi amaawɔɛ si inyi ku
na ku tũ amɛm, domi ǹ wa n yɛ ijuukpã nla nla si
amɛi inau ihɛ̃.
25 Ŋɔi Aburahamu í ni, amam, ye gigi iyi ì ba mii
jiidaɛ tã hai andunya, nɔ Lazaa mɔ í yɛ wahala. Wee
ihɛ̃ nsɛi inɔɛ í tũ nɔ awɔ mɔ ì waa yɛ ijuukpã.

26 Nɔ si antaiɛ, isa nla gɔi í fɛɛfɛ wa ku ba inɛ ŋa iyi
à bi a kua a bɔ bi tu ŋɛ bɛ a maà yɔkɔ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ
gɔ kaa yɔkɔ ku naa ihɛ̃ hai bɛ.
27 Ŋɔi ilu amaniu í ni, debɛi, ǹ wa n tɔɔɛi baaba, bɛ
Lazaa kpasɛ̃i baam,
28 koo sɔ̃ ifɔ miu ŋa iyi ǹ nɛ bɛu ku ni a ce laakai
ku ba a maà na a naa si inya ku gaabuu ihɛ̃.
29 Amma Aburahamu í ni, à nɛ tia iyi Moizi do
walii ŋa à kɔ wou tã, aa yɔkɔ a gbɔ ide nŋa.
30 Nɔ í ni, aawo, baaba Aburahamu. Amma bii hai
bi iku ŋai inɛ gɔ í koo bi tu ŋa, aa kpaasi idɔ nŋa.
31 Ŋɔi Aburahamu í sɔ̃ɔ í ni, bii a kù gbɔ ti Moizi
do ti walii ŋau, baa bii inɛ gɔ í j̀ì hai bi iku ŋa ihɛ̃ í
koo bɛ a kaa dasi naanɛ.

17

Idei dulum
(Cɔ Matie 18:6-7, 21-22; Maaku 9:42)

1 Jesu í sɔ̃ mɔcɔɛ ŋa í ni, kù nɛ bɛi á ce iyi kulɛlɛ iyi
á dasi amanɛ laalɔ kù waa ce, amma ijuukpãi á jɛ ti
inɛ iyi í naaò wa.
2 Á tia a d̀ìa lafɛ̃ɛ alɔ si kɔ̃ɔ a sɔsiɛ inɔ tenku do iyi
á lɛlɛ ama akã ku dasiɛ dulum.
3 I ya ce laakaii njɛ ŋa.
Bii kpaasiɛ gɔ í na í ce dulum, sɔ̃ɔ ide do laakai í
nyisiɛ taaleɛ. Bii í kpaasi idɔ, kpa idei kuraraɛ.
4 Baa bii isɛ gbɛɛjei wa raraɛ si ajɔ akã, nɔ isɛ
gbɛɛjeu fei wa ce tuubai dulum dɛɛ, awɔ mɔ kpa idei
dulum dɛɛ.

Naanɛ ku dasi

5 Woo bɛ ŋau à sɔ̃ Lafɛ̃ɛ à ni, kɔ̃ɔsi naanɛ ku dasi
nwa.

6 Ŋɔi Lafɛ̃ɛ í ni, baa bii naanɛ ku dasi nŋɛ í mungau
ijui iyaku, aa yɔkɔ i sõ ji̍i nɔu ihɛ̃ i ni ku wu hai bɛ,
koo lɔ araɛ si tenku, á nɔ ku ceò ide nŋɛ icɛ.

Icɛ iyi aru í nɛ ku ce

7 Jesu í ni má, inɛ kãma nŋɛ bii í nɛ aru iyi wa
logoo walakɔ wa degbea kɛtɛ ŋa, bii í baa kpasɛ̃ kaa
sõɔ ku ni, naa wa nsɛi i buba i jɛ.
8 Amma á sõɔi ku ni, ceem sɔɔlui ijɛ, kpaasi jaaɛ
ŋa, i naam ijɛ wa hee n jɛ n mɔ. Si anyiɛ, awɔ mɔ aa
jɛ nɔ i mɔ.
9 Amma kaa saabu aruu si na iyi í jɔ̀ í ce bɛi í sõɔ.
10 Bɛɛbɛ mɔi bii iŋɛ taka nŋɛ ì ce mii iyi à dasi ŋɛ
fei í si̍a i ni ŋa, à jɛ amaacɛ ŋa iyi a kù nɛ saabu. Iyi à
dasi wa ku ce nŋu akãi à ce.

Jesu í jɔ̀ dintɛ mɛɛwa í ba iri

11 Si waati iyi Jesu wa bɔ ikpa ilui Zeruzalɛmu, í
too si afei ilɛi Galilee do ilɛi Samari.
12 Ŋɔi í maai ilu gɔ. Waati iyi wa bi ku lɔ inɔ iluu,
ŋɔi dintɛ mɛɛwa gɔ ŋa à koo à kòo amma à leeki̍ à ji̍iɛ
keeke.
13 Ŋɔi à dõ anu hee lele à ni, Jesu, Mɛɛtu, ce araare
nwa.
14 Iyi í yɛ ŋa ŋɔi í ni, i koo i nyisi ara nŋɛ bi woo
weei Ilaaõ ŋa. Ŋɔi à waa koo. Si bɛi à waa nɛu, ŋɔi à
ba iri.
15 Iyi inɛ akã nŋa í yɛ nŋu í ba iri, ŋɔi í sinda wa
baa wa saabuò Ilaaõ hee lele.
16 Waati iyi í to wa bi Jesu nɔ í sɛɛbata si wajuɛ wa
saabuɛ. Wee mɔkɔu inɛi Samarii.
17 Ŋɔi Jesu í ni, amanɛ mɛɛwa si ǹ jɔ̀ í ba iri ba. To,
iwoi amanɛ mɛɛsã iyi à gbe ŋau à wa.
18 Isɛ mmuu ihɛ̃ nŋu akãi í sinda wa ku saabu
Ilaaõ?

19 Ŋɔi í sɔ̃ mɔkɔu í ni, dede i nɛ, naanɛ ku dasiɛi í faabaɛ.

Kunaai bommai Ilaaɔ̃
(Cɔ Matie 24:23-28, 37-41)

20 Ŋɔi Farisi ŋau à bee Jesu à ni, ajɔ yoomai Ilaaɔ̃ á na ku jɛ bommaɛ. Ŋɔi í jɛ nŋa í ni, Ilaaɔ̃ kaa jɛ bommaɛ do yaase bɛi inɛ ŋa aa yɔɔ.
21 Inɛ gɔ kaa fɔ ku ni, Ilaaɔ̃ í jɛ bommaɛ ikpa ihɛ̃, walakɔ ikpa ihɔ̃. Aawo, domi wee Ilaaɔ̃ í jɛ bommaɛ tã si idɔi inɛ ŋa *.
22 Nɔ í sɔ̃ mɔcɔ ŋau í ni, awaati wa naa iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa do amboem. Hee ajɔu ku maa to wa awaati wa naa iyi aa bi i yɛm ŋa baa ajɔ akã, amma i kaa yɛm ŋa.
23 Inɛ gɔ ŋa aa sɔ̃ ŋɛ a ni, í wa ihɛ̃ walakɔ í wa ihɔ̃. I maà sɛi i koo ŋa.
24 Ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, bɛi kuŋɔi ijĩ í ya daana hai lele anu akã koo kã ilɛu bɛ, bɛɛbɛ mɔi kubaai amu Amai Amanɛ á yɛ.
25 Amma sinte titã kù nɛ bɛi an ce iyi n kù yɛ ijuukpã ntɔ ntɔ nɔ inɛi nsɛi ŋau ihɛ̃ aa kɔsim.
26 Mii iyi í ce si waatii Noweeu, bɛɛbɛ mɔi á ce si waati iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa.
27 Inɛ ŋa à jɛ à waa mɔ, à waa ce abɔdɔ̃ ŋa, à ya maa mua ama nŋa ŋa mɔkɔ hee í koo í to ajɔ iyi Nowee í lɔ akɔi inyiu. Nɔ ijĩ nlau í naa í jɛ aŋa fei.
28 Á nyi ku cei má bɛi waatii Lɔtuu. Inɛ ŋa à jɛ à waa mɔ, à ra à waa ta, à waa gbɛ̃, nɔ à waa ma ile.

---

* **17:21** Ilaaɔ̃ í jɛ bommaɛ tã si idɔi inɛ ŋa Si tia nwo gɔ ŋa à ya nii Ilaaɔ̃ í jɛ bommaɛ tã si anini nŋɛ. Iyi bɛ mɔ ntɔi, si na iyi í jɔ̀ Jesu ilaaluu í wa anini nŋa.

29 Amma si ajɔ iyi Lɔtu í fita hai Sodomu, ina do
fainwita wa rɔ wai hai lele nɔ aŋa fei à ce nfe.
30 Nɔ bɛɛbɛ mɔi á yɛ ajɔ iyi amu Amai Amanɛ an
faata wa.
31 Si ajɔ nŋu, inɛ iyi í wa antai ile sikifa nɔ nyauɛ
ŋa í wa inɔ ile, kaa ba ku lɔ ku soo má. Inɛ mɔ iyi í
wa iko kaa ba ku baa ide má.
32 I ye gigii aboi Lɔtu.
33 Inɛ iyi í bi ku jɛ andunya do idɔɔbiɛ á na ku
kuaɛ. Amma inɛ iyi í kɔsi kuwɛɛɛ á báa ntɔ ntɔ.
34 An sɔ̃ ŋɛ si idũ ajɔ nŋu, amanɛ minji á maa sũ si
daayi akã, aa so inɛ akã a jɔ̀ inɛ akã.
35 Inaabo minji á maa lɔlɔ aa so inɛ akã a jɔ̀ inɛ akã.
[
36 Inɛmɔkɔ minji á wa iko, aa so inɛ akã a jɔ̀ inɛ
akã.]
37 Ŋɔi mɔcɔ ŋau à beeɛ à ni, ikpa iwoi ideu bɛ á ce
ya Lafɛ̃ɛ. Ŋɔi í jɛ nŋa do mɔndau ihɛ̃ í ni, bii iku wa
sũ, tengi bɛi yembeeku ŋa à ya tɔtɔɔ.

18

Mɔndai jaaɔ̃ do woo kiiti gɔ

1 Jesu í kpa nŋa mɔndau ihɛ̃ ku nyisi ŋa iyi í sĩa a
maa ce kutɔɔ waati kãma fei, gbɛɛji ku maà wa si.
2 Í ni, woo kiiti gɔ í wa si ilu nla gɔ, kù waa ce njoi
Ilaaɔ̃, kù nɔ kù waa jirima inɛ kãma.
3 Wee si ilu akãu jaaɔ̃ gɔ mɔ í wa bɛ. Í ya naa ajɔò
ajɔ bi tɛɛ ku sɔ̃ɔ ku ni, kiitim, amu do mbɛɛm.
4 Ŋɔi í kɔ hee í kpɛ. Amma si anyiɛ í lasabu si idɔɛ
í ni, baa bii n kù wa n ce njoi Ilaaɔ̃, nɔ n kù wa n
jirima inɛ gɔ,

5 do nŋu fei, si na iyi í jɔ̀ jaaɔ̃u ihɛ̃ í ya maa
bitandim, an ceaa kiitiu nŋu do mbɛɛɛ, ku ba ku
maà bitandim má.
6 Ŋɔi Lafɛ̃ɛ í ni, to, i gbɔ bɛi woo kiiti laalɔu í fɔ bɛ
ŋa de.
7 Ilaaɔ̃ kaa bɛi ku ce ku re zaka bɛɛbɛ? Inɛ ŋa iyi
í cica, kaa kiiti ŋa bii à waa dɔ̃ siɛ anu dasã do idũ?
Iyi í re mɔm, kaa kpɛ ku bɛi ku gbɔ nŋa.
8 Ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, á ce nŋa kiitii gbãa gbãa. Amma
waati iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa má an na n ba
naanɛ ku dasi si ilɛu ihɛ̃?

Kutɔɔi Farisi do woo gba fiai lɛmpoo gɔ

9 Jesu í kpa mɔnda gɔ má na irii inɛ gɔ ŋa iyi à waa
cɔ ara nŋa inɛ dee dee, nɔ à waa ca inɛ gɔ ŋa.
10 Í ni, amanɛ minji gɔ ŋa à bɔ ku tɔɔ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃,
inɛ akã Farisii, inɛ akã mɔ woo gba fiai lɛmpooi.
11 Farisiu í leekĩ wa cea araɛ kutɔɔ wa ni, Ilaaɔ̃, ǹ
saabuɛ do iyi n kù yɛ bɛi inɛ ŋa iyi à gbe, iyi à jɛ woo
taki inɛ ŋa, do woo ce laalɔ ŋa, do woo ce sakara ŋa,
do woo gba fiai lɛmpoo ŋa bɛi mɔkɔu ihɛ̃.
12 Si azuma akã fei ǹ ya n dĩ anu ajɔ minji, nɔ mii
iyi ǹ ba fei ǹ ya n nya zagaaɛi si bɛi í jɔ.
13 Woo gba fiai lɛmpoou mɔ í leekĩ í mu araɛ ikã,
kù yɔkɔ kù wu iju lele, í le awɔ si iri í ni, Ilaaɔ̃, ce
araarem amu ilu dulum.
14 Jesu í ni, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, hai bɛ inɛɛu ihɛ̃ í baa í jɛ
dee dee si wajui Ilaaɔ̃ í nyiò ideɛ. Amma Farisiu kù
jɛ dee dee, domi inɛ iyi í so araɛ lele aa kaye lafɛ̃ɛi,
inɛ mɔ iyi í kaye araɛ aa soo lelei.

Jesu í weea ama kpɔtɔɔ ŋa
(Cɔ Matie 19:13-15; Maaku 10:13-16)

15 Si anyii nŋu, inɛ ŋa à gbã ama kpɔtɔɔ ŋa à naaa
Jesu wa ku lesi ŋa awɔ. Iyi mɔcɔɛ ŋau à yɔɔ bɛɛbɛ ŋɔi
à wa gbagba si ŋa.
16 Amma Jesu í ni a naa nŋu amu ŋau wa. Nɔ í sõ
mɔcɔɛ ŋau í ni, i jɔ̀ amu ŋau a naa bi tom, i maà ganji
ŋa, domi Ilaaõ í jɛ ilaalui inɛ ŋa iyi à jɔ ŋa.
17 Ntɔ ntɔ, inɛ iyi kù waa sũa Ilaaõ iri ilɛ bɛi ama
keeke, Ilaaõ kaa jɛ ilaaluɛ pai.

Idei ilu fia gɔ
(Cɔ Matie 19:16-30; Maaku 10:17-31)

18 Inɛ ngboi Zuifu gɔ í naa bi Jesu í beeɛ í ni, Mɛɛtu,
awɔ inɛ ncɛɛ, mii an ce n baò kuwɛɛ hai tã.
19 Ŋɔi Jesu í beeɛ í ni, na mii í ce ì waa kpem inɛ
ncɛɛ. Inɛ gɔ kù wɛɛ iyi í jɛ ncɛɛ bii kù jɛ Ilaaõ nŋu akã.
20 Ì mà sãa sãa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í
ni wee, maà ce sakara, maà kpa inɛ, maà ce ile, maà
jɛa inɛ gɔ sɛɛda ibo, jirima iyeò baaɛ.
21 Ŋɔi inɛɛu í ni, ǹ wa n jirima mii ŋau bɛ fei tã hai
keekem.
22 Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ŋɔi í sõɔ í ni, í gbeɛ mii akã.
Koo i ta mii iyi ì nɛ fei nɔ i kpẽa ilu are ŋa fiau. Bii ì
ce bɛɛbɛ aa ba amani jiida lelei Aõ. Si anyiɛ nɔ i naa
i toom.
23 Iyi mɔkɔu í gbɔ bɛɛbɛ ŋɔi inɔɛ í fɔ ntɔ ntɔ, domi
ilu amani nla nlai.
24 Iyi Jesu í cɔɔ ŋɔi í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia
ku jɛsi Ilaaõ ku jɛ ilaaluɛ.
25 Á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu
amani á jɛsi Ilaaõ ku jɛ ilaaluɛ.
26 Ŋɔi inɛ ŋa iyi à waa de siɛ itĩu à ni, bii bɛɛbɛi nɔ
yooi á ba faaba.

27 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, mii iyi amanɛ í mɔngɔ, Ilaaɔ̃
kaa mɔngɔɛ.
28 Ŋɔi Piɛɛ í ni, wee à jɔ̀ mii iyi à nɛ fei tã, à waa
tooɛ.
29 Nɔ Jesu í ni, ntɔ ntɔ, inɛ iyi í jɔ̀ kpasɛ̃ɛ fei, walakɔ
aboɛ, wala igbã do ifɔɛ ŋa, wala iyeò baaɛ, wala amaɛ
ŋa, na irii bommai Ilaaɔ̃,
30 á ba ku kpɔ ku re si nsɛi, nɔ si antaɛ má á ba
kuwɛɛ hai tã ala.

Jesu wa fɔ idei ikuɛ do kujĩɛ isɛ gbɛɛtasia
(Cɔ Matie 20:17-19; Maaku 10:32-34)

31 Jesu í kpe mɔcɔ maateeji ŋau bi tɛɛ, nɔ í sɔ̃ ŋa í
ni, wee à waa bɔ Zeruzalɛmu. Bɛi, ide iyi walii ŋau
a kɔ na irii amu Amai Amanɛu fei á ce.
32 Aa mum a daa dimi mmu ŋa si awɔ a yaakoom,
nɔ a kpãm iju a tu sim antɔ.
33 Aa weem kpɔtɔɔ, si anyiɛ nɔ aa kpam, amma si
ajɔ mɛɛtasia an jĩ hai si balɛ.
34 Amma mɔcɔ ŋau a kù mà nkãma si ideu. Ideu í
manji nŋa a kù gbɔ yaaseɛ.

Jesu í jɔ̀ fɛɛju gɔ í yɛ ilu
(Cɔ Matie 20:29-34; Maaku 10:46-52)

35 Si isɛɛnɛu Jesu í maai Zeriko. Wee fɛɛju gɔ wa
buba itĩ kpãa wa bara.
36 Iyi í gbɔ ibai zamaa iyi wa lɔ, ŋɔi í bee mii í ce.
37 Ŋɔi à sɔ̃ɔ à ni, Jesu inɛi Nazarɛtiui wa lɔ.
38 Ŋɔi í wasi ku dɔ̃ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi,
ce araarem.
39 Inɛ ŋa iyi à waa cua ŋau à la siɛ à ni ku coko.
Amma bɛi à waa ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ̃ anu
hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem.
40 Ŋɔi Jesu í leekĩ í ni a naaɛ wa. Iyi fɛɛjuu í to wa
ŋɔi Jesu í beeɛ í ni,

41 mii ì bi n ceeɛ. Ŋɔi í ni, Lafɛ̃ɛ, ṅ bi n yɛ ilui.
42 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ɔ í ni, yɛ ilu. Naanɛɛ í faabaɛ.
43 Ŋɔi gbakã í yɛ ilu, nɔ wa too Jesu í wasi Ilaaɔ̃ ku saabu. Iyi zamaau í yɔɔ, ŋɔi aŋa fei à wasi Ilaaɔ̃ ku saabu.

19

Jesu do Zakee

1 Jesu í to inɔ ilu Zeriko, nɔ wa lɔ.
2 Wee mɔkɔ ilu fia gɔ í wa bɛ à ya kpoo Zakee, wa jɛ inɛ ngboi woo gba fiai lɛmpoo ŋa.
3 Nɔ wa dɛ nŋu ku yɛ Jesu, amma kù ba kù yɔɔ na zamaau, domi nŋu amanɛ kandaai.
4 Ŋɔi í sɛi í bɔ waju í koo í gũ j̈ii ndii sikomɔɔ gɔ ku ba ku yɔɔ, domi í mà iyi do bɛi á lɔò.
5 Iyi Jesu í to tengi bii í wau, ŋɔi í wu iju lele í sɔ̃ɔ í ni, Zakee, kita wa ńya ńya, domi kpasɛ̃ɛi an sɔ nnyi.
6 Nɔ Zakee í kita wa do saasa í naa í gbaa do inɔ didɔ̃.
7 Iyi inɛ ŋa à yɔɔ, ŋɔi aŋa fei à gbagba à waa ni, í koo í sɔ kpasɛ̃i ilu dulum.
8 Amma Zakee í dede í leeḱi si wajui Lafɛ̃ɛ í ni, bubui amanim an na ilu are ŋa. Nɔ inɛ ŋa iyi ṅ takii ŋa ṅ gba mii ndu ŋa, an sindo nŋa bɛɛbɛ má tuuba mɛɛ.
9 Nɔ Jesu í sɔ̃ɔ í ni, nnyi inɛi kpasɛ̃ ŋau ihɛ̃ à ba faaba, domi awɔ mɔ tɔkui Aburahamui.
10 Amu Amai Amanɛ ṅ naa ku dɛdɛ inɛ ŋa iyi à nyɔi n faaba ŋa.

Mɔndai iye iwo
(Cɔ Matie 25:14-30)

11 Si bɛi inɛ ŋa à waa de si ideu iṫi, nɔ í kpa mɔnda gɔ má. Inɛ ŋau à waa tamaa bɛi bii í to

Zeruzalɛmu á jɛ bommai gbakã, nɔ wee waati bɛɛbɛ
í maai Zeruzalɛmu. Na ŋɔi í jɔ í kpa nŋa mɔndau ihɛ̃
ku ba ku nyisi iyi nŋu kaa jɛ bommau gbãa gbãa.
12 Í ni, mɔkɔ amai amanlu gɔi í bɔ bomma ku jɛ
hee ilɛ ǰiiǰi gɔ si anyiɛ nɔ ku baa ideɛ.
13 Hee ku maa nɛ ŋɔi í kpe amaacɛɛ ŋa aŋa mɛɛwa,
nɔ í na aŋa fei kpɛkɛlɛi wura gɔ nɔ í ni, i ceò fiau ihɛ̃
šia hee n maa n baa. Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í nɛ.
14 Amma inɛi ilɛɛ ŋa à cóo nɔ à bɛ inɛ ŋa si anyiɛ à
ni aŋa a kù bi ku jɛ bomma si ilɛi aŋa.
15 Waati iyi í jɛ bommau í baa si ilɛɛ, ŋɔi í kpe
amaacɛ ŋa iyi í na fiau wo bi tɛɛ ku ba ku yɛ bɛi fiai
inɛ fei í bíaa.
16 Inɛ sinteu í naa í ni, Lafɛ̃ɛ, kpɛkɛlɛ iyi ì nam nɔu
ǹ ceò šia hee ǹ ba riba mɛɛwa.
17 Ŋɔi í sɔ̃ɔ í ni, í šia, awɔ amaacɛ jiidai. Si bɛi ì jɛ ilu
naanɛ si mii keekeu ihɛ̃, an jɔ̀ í jɛ ilaalu si ilu mɛɛwa.
18 Inɛ minjisiau mɔ í naa í ni, Lafɛ̃ɛ, kpɛkɛlɛ iyi ì
nam nɔu ǹ ceò šia hee ǹ ba riba miu.
19 Nɔ í sɔ̃ɔ í ni, awɔ mɔ, an ceɛ ilaalu si ilu miu.
20 Nɔ inɛ mmu í naa má í ni, Lafɛ̃ɛ, fiaɛ wee. Ǹ
wooi si mango
21 domi ǹ wa n ce njoɛ si na iyi í jɔ̀ ì jɛ inɛ ku gaabu.
Mii iyi i kù jilɛ nŋui i ya maa dɛ ku so, baa bii i kù gbɛ̃
ì ya maa dai.
22 Ŋɔi ilaaluu í sɔ̃ɔ í ni, awɔ amaacɛ yaamɔ, an
kiitiɛi hai si ideɛ iyi ì fɔ. Awɔi ì mà iyi ǹ jɛ inɛ ku
gaabu, ǹ ya n so mii iyi n kù jilɛ, nɔ n da mii iyi n kù
gbɛ̃.
23 To, na mii í ce i kù ni i wɛ̃a inɛ ŋa fiam nɔu i da
nŋa si inyi ku ba n ba ndom do riba waati iyi ǹ baa.
24 Ŋɔi í sɔ̃ inɛ ŋa iyi à wa bɛu í ni a gba fiau a na ilu
mɛɛwau.

25 Ŋɔi à sõɔ à ni, Lafɛ̃ɛ, inɛ nŋu í nɛ mɛɛwa tã.

26 Ŋɔi í ni, ǹ wa n sõ ŋɛi, inɛ iyi í nɛ, lafɛ̃ɛi aa kõɔa si. Inɛ mɔ iyi kù nɛ, baa andi keeke iyi í nɛu mɔm aa gbaai.
27 Si anyiɛ nɔ í ni, i koo i naam mbɛɛm ŋau wa ihɛ̃, aŋa iyi a kù bi n jɛ bommau, nɔ i kpa ŋa si wajum.

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalɛmu
(Cɔ Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Zãa 12:12-19)

28 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã, ŋɔi í mu kpãa í cuaa zamaau wa bɔ ikpa Zeruzalɛmu.
29 Si isɛɛnɛɛu í maai ilui Bɛtifaze do Betani, kɔkɔi geetei Olivie. Ŋɔi í bɛ mɔcɔ minjiɛ gɔ ŋa
30 í sõ ŋa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nŋɛu bɛ. Bii ì to bɛ ŋa aa yɛ ama gbankɛlɛ gɔ wa so bɛ iyi inɛ gɔ kù gũu titã. I fũu i naam wa ihɛ̃ ŋa.
31 Nɔ bii inɛ gɔ í bee ŋɛ í ni, na mii í ce ì waa fũu ŋa, i ni, Lafɛ̃ɛi í nɛ bukaatae.

32 Inɛ ŋa iyi Jesu í bɛu à koo à ba mii ŋau fei í ce si bɛi í sõ ŋau.
33 Si waati iyi à waa fũu, ilu gbankɛlɛ ŋau à ni, bɛirei í ce ì waa fũu ŋa.
34 Ŋɔi à ni, Lafɛ̃ɛi í nɛ bukaatae.
35 Ŋɔi à naaa Jesu ama gbankɛlɛu wa. Nɔ à tɛ si ibɔ nŋa ŋa Jesu í bɛi í gũ antae í buba si.
36 Iyi í sinti ku nɛ, ŋɔi inɛ ŋa à wasi ku tɛ ibɔ nŋa ŋa si kpãau.
37 Iyi í maai Zeruzalɛmu tengi bii kpãai geetei Olivieu í sinti ku dasi lɔɔma, ŋɔi mɔcɔɛ ŋau fei à waa dõ anu à lɔsi Ilaaõ ku saabu do inɔ didõ na irii maamaake ŋa iyi à yɛu fei.

38 À wasi ku ni, Ilaaɔ̃ ku weea ilaalu iyi wa naa do
irii Lafɛ̃ɛ. Ilaaɔ̃ ku jɔ̀ laakai ku sũ ku wa lele nɔ ku
nyisi amboeɛ.
39 Hai si inɔ zamaau Farisi gɔ ŋa à sɔ̃ Jesu à ni,
Mɛɛtu, sɔ̃ mɔcɔɛ ŋau a coko.
40 Ŋɔi Jesu í ni, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, baa bii inɛ ihɛ̃ ŋa à
coko, kuta ŋa aa dɔ̃ anu.

Jesu í kpataa inɛi Zeruzalɛmu ŋa

41 Si bɛi Jesu í maai Zeruzalɛmu, ŋɔi í yɛ iluu nɔ
wa kpataa inɛɛ ŋa í ni,
42 ǹ bi wo i mà ŋa mii iyi á mu nŋɛ laakai ku sũ,
baa nnyi. Amma nsɛi í manji nŋɛ.
43 Awaati wa naa si ŋɛ iyi mbɛɛ nŋɛ ŋa aa bu ilu
nŋɛ koe, aa bii si ŋɛ a mante ŋɛ canga do njɛ.
44 Aa lɛgɛ ilu nŋɛ do iŋɛ inɛɛ ŋa iyi ì wa inɔɛ ŋa. A
kaa jɔ̀ kuta baa akã ku le si njɛ ajɔ nŋu. Bɛɛbɛi á ce si
na iyi í jɔ̀ Ilaaɔ̃ í naa bi tu ŋɛ nɔ i kù mà ŋa.

Jesu í wa bantumai kpasɛ̃i Ilaaɔ̃
(Cɔ Matie 21:12-17; Maaku 11:15-19; Zãa 2:13-22)

45 Waati iyi à to Zeruzalɛmu Jesu í bɔ bantumai
kpasɛ̃i Ilaaɔ̃. Nɔ í lɔsi ku lele woo ta iwò ŋa.
46 Í sɔ̃ ŋa í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ̃ í ni ilei nŋu ile bi ku
tɔɔi á jɛ. Amma iŋɛ wee ì coo bi ku tɔtɔɔi ile ŋa.
47 Jesu í ya maa kɔa inɛ ŋa si cioi idei Ilaaɔ̃ ajɔ fei
kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ bɛ. Ŋɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do
woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa do ilu irii inɛi Zuifu ŋa à
waa bi a kpaa.
48 Amma a kù mà bɛirei aa ce, domi inɛ feii í ya
maa de si ideɛ itĩ do laakai.

20

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa
(Cɔ Matie 21:23-27; Maaku 11:27-33)

1 Ajɔ nŋu gɔ si bɛi Jesu wa kɔ zamaau si cio
bantumai kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ wa sisi laabaau jiidau, ŋɔi inɛ
ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do woo kɔ inɛ ŋa si wooda
ŋa do inɛ ngbo ŋa à faata wa.
2 Nɔ à ni, sɔ̃ wa, yiiko yoomai ì waa ceò mii ŋau
ihɛ̃, mà yooi í naɛ kpãaɛ.
3 Ŋɔi í sɔ̃ ŋa í ni, amu mɔ, an bee ŋɛ ide gɔ. I sɔ̃m
ŋa,
4 hai iwoi Zãa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ŋa inyi. Hai
bi Ilaaɔ̃ de, mà hai bi amanɛ ŋa.
5 Ŋɔi à waa busi njɛ à waa ni, bɛirei aa ka jɛaa. Nsɛi
nɔɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaɔ̃i, á bee wa bɛirei í ce a
kù dasi Zãa naanɛ.
6 Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ŋai, inɛ ŋa aa na a ta wa
kuta domi inɛ fei í dasi naanɛ iyi Zãa waliii.
7 Ŋɔi à jɛ à ni, a kù mà hai iwoi í ba yiikoɛ.
8 Nɔ Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, amu mɔ, n kaa n sɔ̃ ŋɛ yiikoi
inɛ iyi ǹ wa n ceò mii ŋau ihɛ̃.

Mɔndai gaanɔɔma laalɔ ŋa
(Cɔ Matie 21:33-46; Maaku 12:1-12)

9 Si anyiɛ nɔ í kpaa inɛ ŋa mɔndau ihɛ̃ í ni, inɛ gɔ
í ce ikoɛ nɔ í lɔ si j̃ii ndii rezɛ̃ɛ nɔ í ce kaa í kaakoɛò.
Ŋɔi í so gaanɔɔma ŋa í dasi ŋa si ikou a maa logooɛ,
í bɛi í bɔ ilu koo kpɛ bɛ.
10 Waati iyi j̃ii nɔu í so í to ku ka, ŋɔi í bɛ woo ce
icɛ gɔ bi gaanɔɔma ŋau koo gba iyi í jɛ ti nŋu wa. Nɔ
gaanɔɔma ŋau à cãa à leleɛ í nɛ awɔ ngbɛ.
11 Nɔ ilu ikou í bɛ woo ce icɛ mmu má. Nɔ à cã nŋu
mɔ, à buu yaka yaka, à sindaɛ awɔ ngbɛ.

12 Nɔ í bɛ amanɛ mɛɛtasia wa má, nɔ à mɛɛ nŋu mɔ
à bɛi à leleɛ.
13 Ŋɔi ilu ikou í ni, bɛirei an ce. An bɛ ama akãm
iyi ṅ bi jiidaui. Aa yɔkɔ a jirimaɛ.
14 Amma iyi gaanɔɔma ŋau à yɔɔ, ŋɔi à busi njɛ à
waa ni, i cɔ inɛ iyi á na ku jɛ tubuu. Ka kpaa ku ba
ilɛu ku jɛ tu wa.
15 Ŋɔi à muu à fitaɛ hai inɔ karau nɔ à kpaa.
Ŋɔi Jesu í ni, to, nsɛi, bɛirei ilu ikou takaɛ á ce nŋa.
16 Á koo ku kpa ŋai, nɔ ku dɛ inɛ mmu ŋa ku dasi
ŋa si ikou. Iyi à gbɔ ideu, ŋɔi à ni, Ilaaɔ̃ ku maà ce
bɛɛbɛ.
17 Amma Jesu í cɔ ŋa, nɔ í ni, bii bɛɛbɛi, yoomai í
jɛ yaasei kukɔu ihẽ si bɛi í ni,
Kuta iyi woo ma ŋa à kɔsiu,
Nŋui í baa í jɛ kuta sintei icui ileu.
18 Nɔ inɛ iyi í cuku si kutau fei, á cɛi. Inɛ iyi í nɔ í
bata mɔ á lɔlɔɛi nɛkɔ̃ nɛkɔ̃.

Fiai lɛmpoo ku sã
(Cɔ Matie 22:15-22; Maaku 12:13-17)

19 Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do woo kɔ inɛ
ŋa si wooda ŋau à gbɔ ideu gbakã ŋɔi à waa dɛ bɛi aa
ce a mu Jesu. Amma à waa ce njoi zamaau. À waa
bi a muui domi à mà iyi na irii aŋai í kpa mɔndau.
20 Nŋui í jɔ̀ si fei ndɛɛ à ya maa ce laakaɛ. Ŋɔi à bɛ
siɛ woo zamba gɔ ŋa iyi à yɛ bɛi inɛ jiida ŋa a koo a
cɔ laakaɛ. À bɛ ŋai ku ba a leaa taai ide nɔ a ba kpãa
a muu a daa ilu ilɛu si awɔi nŋu iyi í nɛ gbugbã.
21 Inɛ ŋau à sɔ̃ɔ ide à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ideɛ do cio
iyi ì waa kɔ inɛ ŋa siu, fei ndɛɛ dee deei. I ci ya na
inɛ gɔ ntɔ na kubi, ì waa nyisi inɛ ŋa kpãai Ilaaɔ̃ si
ntɔɛ.

22 Á sĩa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lɛmpoo? Mà ka maà
sãa.
23 Amma Jesu í mà muafiti nŋa, nɔ í ni,
24 i nyisim kpɛkɛlɛ akã wa n cɔ. Fotooi yooi í wa
si kpɛkɛlɛu ihẽ nɔ irii yooi à kɔ si. Ŋɔi à ni, ti Sezaai.
25 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í jɛ tɛɛ ŋa.
Nɔ i sãa Ilaaɔ̃ mɔ iyi í jɛ tɛɛ ŋa.
26 Ŋɔi à mɔngɔ ku too awɔ do ideɛ ŋa iyi wa fɔ si
wajui zamaau. Ŋɔi à biti do ide ŋa iyi í jɛò, nɔ à coko
nŋa.

Idei kujĩi iku ŋa
(Cɔ Matie 22:23-33; Maaku 12:18-27)

27 Si ajɔ akãu Sadusi gɔ ŋa mɔ à naa bi Jesu. Aŋai
à ya maa ni iku ŋa a kaa jĩ. Iyi à to bi tɛɛ ŋɔi à beeɛ à
ni,
28 Mɛɛtu, ide iyi Moizi í kɔ nwa wee. Í ni bii inɛ gɔ
í ku í jɔ̀ aboɛ, nɔ nŋu do aboɛ a kù nɛ ama, ifɔɛ ku so
jaaɔ̃u ku ba ku bía igbãɛ ama.
29 Wee inɛ mɛɛje gɔ ŋa à wɛɛ iyi à jɛ amai baa akã.
Igbã nŋa í so abo nɔ í ku, kù nɛ ama do abou baa akã.
30 Ŋɔi inɛ minjisiau do mɛɛtasiau à so jaaɔ̃u.
31 Nɔ bɛɛbɛi í ce si gãmɛi aŋa mɛɛjeu fei, nɔ à ku.
Kãma nŋa kù ba ama do abou.
32 Nɔ si anyiɛ abou mɔ í na í ku.
33 To, ajɔ iyi iku ŋa aa na a jĩ, aboi yoo nŋai á jɛ, si
bɛi aŋa mɛɛjeu fei à soo aboi.
34 Ŋɔi Jesu í jɛ nŋa í ni, si andunyau ihẽ inɛmɔkɔ
do inaabo ŋa à ya so njɛ.
35 Amma inɛ ŋa iyi Ilaaɔ̃ í jɔ̀ à jĩ hai si balɛ à ba
kuwɛɛi ala, abo do mɔkɔ ŋa a kaa ya so njɛ má.
36 Aa yɛi bɛi amaleka ŋa, a kaa ku má. Aa jɛ amai
Ilaaɔ̃ ŋa si na iyi í jɔ̀ à jĩ hai si balɛ.

37 Si waati iyi Moizi í yɛ ama jĩi iyi í mu ina nɔ kù
waa jou, nŋu takaɛ í fɔ mam mam iyi iku ŋa aa jĩ.
Waati nŋu í kpe Ilaaɔ̃ Lafɛ̃ɛi Aburahamu do Izaaki
do Zakɔbu.
38 Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ̃ kù jɛ Lafɛ̃ɛi iku ŋa, ti ilu hunde
ŋai, domi bi tɛɛ, inɛ fei ilu hundei.
39 Ŋɔi woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋau, gɔgɔ ŋa à gba
ide à ni, ide iyi ì fɔu bɛ Mɛɛtu, dee deei.
40 Si anyiɛ a kù jɛ a kù beeɛ ide gɔ má.

Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cica
(Cɔ Matie 22:41-46; Maaku 12:35-37)

41 Nɔ Jesu í bee ŋa í ni, bɛirei aa ce a ni inɛ iyi Ilaaɔ̃
í cicau tɔkui ilaalu Davidii.
42 Davidi takaɛ í fɔ si tiai iri ku kɔ̃ɛ í ni,
Aɔ̃ Lafɛ̃ɛ í sɔ̃ Lafɛ̃ɛm í ni,
Buba awɔ njɛm,
43 Hee n ce mbɛɛɛ ŋa bi ku lesi isɛɛ titã.
44 To, bii Davidi takaɛ wa kpoo Lafɛ̃ɛ, bɛirei á ce ku
jɛ tɔkuɛ má.

I mu ara nŋɛ do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋa
(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

45 Si bɛi inɛ fei wa de si Jesu itĩ, ŋɔi í sɔ̃ mɔcɔɛ ŋa í
ni,
46 i mu ara nŋɛ do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋau,
aŋa iyi à ya bi a maa dabii do ibɔ kumboo, nɔ à bi a
ya ce aŋa fɔɔ do jirima nla nla si bantuma. A ci ya bi
kaa kitãi inɛ ngbo ŋa ile bi kutɔtɔɔ do inya sinte bi
ku ce jingau ŋa.
47 À ya takii jaaɔ̃ ŋa a gba mii ndu ŋa ŋa fei, nɔ à
ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a yɛ ŋa nŋu akã. Na ŋɔi í
jɔ̀ ijuukpã nŋa á la ku caa.

21

Fia iyi abo jaaõ gɔ í dasi
(Cɔ Maaku 12:41-44)

1 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ŋɔi í wu iju wa cɔ bɛi ilu fia
ŋa à waa dasi fia si kpakoi kɔlɛtiu.
2 Nɔ í yɛ abo jaaõ ilu are gɔ mɔ í sɔsi kpɛkɛlɛ keeke
minji gɔ.
3 Ŋɔi í ni, ntɔ ntɔ, jaaõ ilu areu ihẽ í dasi fia í re inɛ
ŋa iyi à gbe fei.
4 Inɛ ŋa iyi à gbe ŋau fei, iyi í lesi antai fia nŋa ŋai
à dasi, amma abou, baa do iyi í jɛ ilu are, andi iyi í
nɛ feii í dasi bɛ, nkãma kù gbea iyi á maa wɛɛò má.

Jesu wa fɔ idei kpasẽi Ilaaõ ku lɛgɛ
(Cɔ Matie 24:1-2; Maaku 13:1-2)

5 Ajɔ nŋu gɔ inɛ gɔ ŋa à fɔ à waa ni kpasẽi Ilaaõu í
sĩa do kutaɛ ŋa fei do amua ŋa iyi à na Ilaaõ à ceaò
booda. Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ ŋɔi í ni,
6 mii ŋau bɛ iyi ì waa yɛ fei ŋa ajɔ akã á kpa iri.
Kuta baa akã kaa na ku maa lesi njɛ bɛ má, aa kɛkɛɛ
mbɛ fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankãanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Maaku 13:3-13)

7 Ŋɔi à beeɛ à ni, Mɛɛtu, waati yoomai inɛ nŋu á to
wa. Nyinda yoomai aa ka tako ka yɛ.
8 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa í ni, i ce laakai ŋa i maà jɔ̀ inɛ gɔ
ku dĩ iju nŋɛ, domi inɛ ŋa iyi aa na a maa naa akã
akã a maa ni aŋai à jɛ inɛ iyi Ilaaõ í cicau aa kpɔ. Nɔ
aa nyi a sõ ŋɛ má a ni, waatiu í maai wa mbɛ. Amma
i maà too ŋa ŋa.
9 Bii ì gbɔ à waa fɔ laabaaui igũ ŋa do ija ŋa, i maà
jɔ̀ zigi nŋɛ ku da, domi nŋu ŋau bɛi á tako ku to wa.
Amma kù jɛ waatii ankãanyiu bɛ titã.

10 Ŋɔi í sɔ̃ ŋa má í ni, dimi gɔ ŋa aa ya na a maa
ja do dimi mmu ŋa, nɔ ilaalu gɔ ŋa mɔ aa maa ja do
ilaalu mmu ŋa.
11 Ilɛ á yaya bii gɔ ŋa nla nla, nɔ si ilɛ gɔ ŋa mɔ ari
á ce do bɔ̃ɔ laalɔ ŋa iyi á kpa inɛ nkpɔ. Aa na i yɛ
maamaake laalɔ ŋa do nyinda nla nla ikpa lele hee
zigi nŋɛ ku da.
12 Amma hee nŋu ŋau bɛ fei ku maa ce aa mu ŋɛ a
kpã ŋɛ iju. Aa dasi ŋɛ awɔi woo kiiti ŋa ile bii à ya ce
kutɔtɔɔ ŋa, aa dasi ŋɛ piisɔ̃ɔ, nɔ a bɔò ŋɛ bi amanlu
ŋa do bi ilu ilɛ ŋa na irim.
13 Nŋu ŋau bɛi á mu nŋɛ kpãa i jɛò sɛɛdam ŋa.
14 Na nŋu, i jilɛ idɔ nŋɛ i maà ya biti do ide iyi aa
fɔ i nyaò ara nŋɛ ŋa.
15 I maà biti ŋa domi an mu nŋɛ ide do bisi iyi
mbɛɛ nŋɛ ŋa kãma nŋa a kaa yɔkɔ a jã ŋɛ hee má jɛ a
kɔ.
16 Baa iyeò baa nŋɛ ŋa do igbã nŋɛ ŋa do ifɔ nŋɛ
ŋa do nyaanze nŋɛ ŋa do kpaasi nŋɛ ŋa, aa zamba
ŋɛ nɔ a jɔ̀ a kpa inɛ nkpɔ si inɔ nŋɛ.
17 Inɛ fei á cé ŋɛi na irim.
18 Amma baa ntoi iri akã nŋɛ kaa da ku nyɔ.
19 I temua ŋa, aa ba faabai hunde nŋɛ.

Jesu wa fɔ idei iri ku kpai Zeruzalɛmu
(Cɔ Matie 24:15-21; Maaku 13:14-19)

20 Ajɔ iyi ì yɛ woo ja igũ ŋa à to wa Zeruzalɛmu à
buu koe, i mà ŋa iyi iri kukpaɛ í maai wa mbɛ.
21 Waati bɛɛbɛ inɛ ŋa iyi à wa ilɛi Zudee a sa a bɔ
iri kuta ŋau. Inɛ ŋa mɔ iyi à wa inɔ ilu Zeruzalɛmu
takaɛ a sa a fita, inɛ ŋa mɔ iyi à wa iko ku sũ a maà
bɔ inɔ ilu má.

22 Ntɔ ntɔ, waatiu á jɛ waati iyi Ilaaɔ̃ á kpã inɛ ŋa
iju ku sã gbese ku ba mii iyi à fɔ si kukɔi ideɛ ku kɔ̃.
23 Waati bɛɛbɛ wahalai baasĩ ŋa do ayawo ŋa á caa.
Inɔ ku fɔ nla nlai á wa si ilɛu si na iyi í jɔ̀ Ilaaɔ̃ á sã
idɔɔkɔ̃ɛ si inɛ ŋau.
24 Aa maa kpa ŋa do taakuba, nɔ a mu ŋa aru si ilɛ
fei. Dimi mmu ŋa aa tɛɛsɛ Zeruzalɛmuui hee waatiu
koo kpaò iri.

Kunaai Amai Amanɛ
(Cɔ Matie 24:29-31; Maaku 13:24-27)

25 Aa yɛ nyinda si inunu do si cukpa do si andaiya
ŋa. Nɔ si ilɛ ibai tenku do kucãi inyiu á jɔ̀ dimi ŋa a
biti hee a kaa mà baa bɛi aa ce.
26 Baa njo alála á jɔ̀ inɛ ŋa a kasãm na mii ŋa iyi á
na ku ce si andunyau ihɛ̃, domi gbugbãi lele ŋa aa
maa yayai.
27 Waati bɛɛbɛi aa yɛ amu Amai Amanɛ ǹ faata wa
si kudũi ijĩ do gbugbã nla nla do amboe.
28 Bii iyi bɛ ŋa à sinti ku ce, i leekĩ i mu ara nŋɛ
ŋa, domi faaba nŋɛi í maai wa.

Yaase iyi jĩi ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Maaku 13:28-31)

29 Nɔ Jesu í kpa nŋa mɔnda gɔ í ni, i cɔ jĩi ndii figi
do jĩi ŋa iyi à gbe fei.
30 Bii ì yɛ í sinti ku ru wua ŋa, iŋɛ taka nŋɛ ì ya mà
ŋa iyi atɛ í maai wai.
31 Bɛɛbɛ mɔi bii iŋɛ mɔ ì yɛ mii ŋau bɛ wa ce, i mà
ŋa iyi bommai Ilaaɔ̃i í maai wa.
32 Ntɔ ntɔ ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, inɛi nsɛi ŋa, kù jɛ aŋa feii
aa ku ideu ihɛ̃ ku bɛi ku ce.
33 Lele do ilɛ fei á na ku tã amma idem ŋa a kaa tã
pai.

I ce laakaii ara nŋɛ ŋa

34 I ce laakaii ara nŋɛ ŋa ku ba i maà na i jɛ hai
nɛ laakai ŋa na atɛ̃ ku mɔ do ijɛ ku bi do lasabui mii
ndii andunya ŋa. Bii kù jɛ bɛɛbɛ ajɔu á na ku boe ŋɛi
bɛi cɛkũm,
35 domi á na ku ba inɛ ŋa iyi à wa si andunyau ihɛ̃
fei.
36 Na nŋu, i cɔ kpãa i maa ceò kutɔɔ ŋa waati kãma
fei ku ba i ba gbugbã i gbã si mii iyi wa naa fei ŋa,
nɔ i yɔkɔ i leekĩ si wajui amu Amai Amanɛ ŋa.
37 Ajɔ fei Jesu í ya kɔ inɛ ŋa si cio kpasɛ̃i Ilaaɔ̃, alɛ
nɔ koo sũ geetei Olivie.
38 Bii iju í má inɛ fei í ya naa kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ bɛ ku
gbɔò ideɛ iyi wa fɔ.

22

Inɛ ngbo ŋa à waa busi njɛ a kpa Jesu
(Cɔ Matie 26:1-5; Maaku 14:1-2; Zãa 11:45-53)

1 Jingaui Pɛ̃ɛ hai nɛ lefee iyi à ya kpe jingaui Iku
ku kuau í maai wa.
2 Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do woo kɔ inɛ ŋa
si wooda ŋau à waa dɛ kpãa bɛi aa ce a kpaò Jesu,
amma à waa ce njoi zamaau.

Zudasi á fita anyii Jesu
(Cɔ Matie 26:14-16; Maaku 14:10-11)

3 Ŋɔi Seetam í lɔ idɔi Zudasi iyi à ya kpe Isikariɔti.
Wee inɛ akãi mɔcɔ maateeji ŋaui.
4 Zudasi í koo í dĩ anu tɔɔsi do inɛ ngboi woo weei
Ilaaɔ̃ ŋau do inɛ ngboi woo degbe kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ ŋau
do yaase bɛi á ce ku da nŋa Jesu si awɔ.
5 Ŋɔi inɔ nŋa í dɔ̃ nɔ à ni aŋa aa mua fia.

6 Nɔ Zudasi í jɛsi, nɔ wa dɛ kpãa bɛi á ce ku da nŋa
Jesu si awɔ, zamaau ku maà ti ku mà.

Jesu í ce sɔɔlui jingau
(Cɔ Matie 26:17-25; Maaku 14:12-21; Zãa 13:21-30)

7 Ŋɔi ajɔi jingaui Pɛ̃ɛ hai nɛ lefeeu í to wa si bii à
ya kpa angudãi jingaui Iku ku kua a ceò kuweeu.
8 Ŋɔi Jesu í bɛ Piɛɛ do Zãa í ni, i koo i ce sɔɔlui
jingaui Iku ku kuau ka jɔɔ ŋa.
9 Ŋɔi à beeɛ à ni, iwoi ì bi kaa ce sɔɔluu.
10 Ŋɔi í sõ ŋa í ni, bii ì lɔ inɔ iluu ŋa aa yɛ mɔkɔ gɔ
wa so inyi jɔlɔ. I tooɛ. Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasɛ̃ gɔ.
Kpasɛ̃ bii á lɔu
11 i koo i sõ ilu kpasɛ̃u i ni ŋa, Mɛɛtu í ni ka beeɛ
ile bii nŋu á jɛ jingaui Iku ku kua do mɔcɔi nŋu ŋa.
12 Mɔkɔu á bɔò ŋɛ si antai ile kukpɛkɛ gɔ nɔ á nyisi
ŋɛ ilaawa nla gɔ iyi à ce sɔɔlui fei ndɛɛ tã. Bɛi aa ce
nwa sɔɔlui jingauu ŋa.
13 Iyi à nɛ nɔ à koo à ba mii ŋau fei í cei dee dee si
bɛi í sõ ŋau, nɔ à ce sɔɔlui jingauu.

Ijɛ iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu
(Cɔ Matie 26:26-30; Maaku 14:22-26; IWB 11:23-25)

14 Iyi waatiu í to, Jesu do mɔcɔɛ ŋau à bɔ tengi bii
à ce sɔɔluu, nɔ à buba à waa jɛ.
15 Ŋɔi Jesu í sõ ŋa í ni, ǹ bi ntɔ ntɔ n ce jingaui Iku
ku kuau ihɛ̃i awaɛ ŋa n bɛi n yɛ ijuukpãm nɔu.
16 Nɔ ntɔ ntɔ ǹ wa n sõ ŋɛi, n kaa n jɛ jingau ihɛ̃ má
bii kù jɛ si andunya titõi Ilaaõ.
17 Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã, ŋɔi í so kɔɔfu í saabu Ilaaõ nɔ í
sõ mɔcɔɛ ŋa í ni, i gba vɛ̃ɛ iyi í wa si kɔɔfuu ihɛ̃ i mɔ
iŋɛ fei.

18 Amma ɲ̀ wa n sɔ̃ ŋɛi, hai nsɛi amu n kaa n mɔ
vɛ̃ɛ má hee andunya titɔ̃i Ilaaɔ̃ koo too wa.
19 Si anyii nŋu, nɔ í so pɛ̃ɛ nɔ í saabu Ilaaɔ̃ titã í bɛi
í bububuɛ, nɔ í na ŋa í ni, iyi ihɛ̃i í jɛ aram [iyi ɲ̀ na
na iri nŋɛ. I ya coo ŋa i maa yeò gigim.
20 Iyi à jɛ à tã ŋɔi í so kɔɔfu má í na ŋa í ni, kɔɔfuu
ihɛ̃i í jɛ nyindai akabuu titɔ̃ iyi Ilaaɔ̃ í dǐ do njɛm iyi
á nikã na iri nŋɛ si ikum.]

21 Amma i cɔ inɛ iyi á zambam nɔu wee í wa ihɛ̃,
awɔɛ do tom nii í wa si inɔ jɛɛ ihɛ̃ ajɔ.
22 Amu Amai Amanɛ an ku si bɛi Ilaaɔ̃ í jilɔɔ.
Amma ijuukpãi inɛ iyi á zambam nɔu á la.
23 Ŋɔi à sinti ku bee njɛ à waa ni, yooi á yɔkɔ ku ce
dimiɛ si inɔ nwa.

Yooi í jɛ inɛ ngbo

24 Ŋɔi kakɔɔ í dede si aninii mɔcɔ ŋau, à waa bee
njɛ inɛ iyi á jɛ inɛ ngbo si inɔ nŋa.
25 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, amanlui andunya ŋa à ya
maa taa inɛ ŋa amanlu ku jɛi, nɔ inɛ ngbo ŋa iyi à
waa nyisi gbugbã nŋa à ya bi a kpe aŋa woo ce jiida
ŋa.
26 Amma iŋɛ i maà yɛ bɛɛbɛ ŋa. I jò inɛ iyi í la í re
si inɔ nŋɛ ku baa ku jɛ keeke nŋɛ, nɔ inɛ iyi í jɛ inɛ
ngbo kú jɛ amaacɛ nŋɛ.
27 Inɛ iyi í buba wa jɛ si antai taabu do inɛ iyi wa
naaò ijɛu wa, yoo nŋai í re. Kù jɛ inɛ iyi wa jɛui? To,
amu wee ɲ̀ wa inɔ nŋɛi bɛi inɛ iyi wa naaò ijɛu wa.

28 Iŋɛi ì temua do amu si wahalam ŋau ŋa.
29 Na nŋu, si bɛi Baaba í jilɛɛm bommau, bɛɛbɛ
mɔi amu mɔ ɲ̀ wa n jilɛ nŋɛ

30 ku ba i jɛ nɔ i mɔ do amu si bommam ŋa, nɔ
i buba si batai amanlu ŋa i kiitiò dimi maateejii
Izirɛli ŋau.

Jesu wa fɔ iyi Piɛɛ á jã ku ni kù mà nŋu
(Cɔ Matie 26:31-35; Maaku 14:27-31; Zãa 13:36-38)

31 Ŋɔi Jesu í ni, Simɔɔ, Simɔɔ, Seetam í tɔɔ kpãa ku
ba ku fɛɛ bɛi iya.
32 Amma amu ǹ ce kutɔɔ na iriɛ ku ba naanɛ ku
dasiɛ ku maà gaizia. Nɔ awɔ, waati iyi aa kpaasi idɔ
má, mua kpaasiɛ ŋa mɔ gbugbã.
33 Ŋɔi Piɛɛ í ni, Lafɛ̃ɛ, ǹ tã sɔɔlu awaɛ ka bɔ piisɔ̃ɔ,
bii iku mɔi ka ku ajɔ.
34 Ŋɔi Jesu í ni, Piɛɛ, ǹ wa n sɔ̃ɛi, idũuyi mɔm, hee
ajɛɛ ku maa kɔ aa jã isɛ gbɛɛta i ni i kù màm.

Taalili do bɔgɔ do taakuba

35 Si anyii nŋu ŋɔi Jesu í bee ŋa í ni, si waati iyi ǹ
bɛ ŋɛ hai mu taalili do bɔgɔ do baata ì kua ngɔgɔ ŋa?
Ŋɔi à jɛ à ni, aawo, a kù kua nkãma.
36 Ŋɔi í ni, to, nsɛi, kù jɛ bɛɛbɛ má. Inɛ iyi í nɛ taalili
ku soo, bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi í nɛ bɔgɔ ku soo. Inɛ mɔ iyi
kù nɛ taakuba, ku ta ibɔɛ ku raò.
37 Si anyii nŋu má, í sõ ŋa í ni, ideu ihɛ̃ iyi à kɔ na
irim nɔu á cei, si bɛi à ni, à dooaɛ si woo ce laalɔ ŋa.
Kù nɔ kù nɛ bɛi á ce iyi kù ce bɛɛbɛ.
38 Ŋɔi mɔcɔ ŋau à ni, Lafɛ̃ɛ, taakuba minji gɔ wee.
Nɔ í ni, ka jɔ̀ ide nŋu bɛ.

Jesu wa ce kutɔɔ si iri kutai Olivie
(Cɔ Matie 26:36-46; Maaku 14:32-42)

39 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í fita hai inɔ iluu í bɔ
iri kutai Olivie si bɛi í nɛ dɔɔnɛɛ. Nɔ mɔcɔɛ ŋa à waa
tooɛ.

40 Iyi à to inyau, ŋɔi í sɔ̃ ŋa í ni, i ce kutɔɔ ŋa ku ba
i maà dási kulɛlɛi inɛ ŋa.
41 Si anyii nŋu nɔ í sɛkɛɛ í jɔ̀ ŋa zakai kujĩi kutai
awɔ nɔ í gulɛ bɛ wa ce kutɔɔ
42 wa ni, Baaba, bii ì bi, aa jɔ̀ wahalau ihɛ̃ ku jĩim.
Amma ku maà ti ku jɛ ti idɔɔbim, jɔ̀ idɔɔbiɛ ku ce. [
43 Ŋɔi amaleka gɔ í naa siɛ wa hai lele í naa í muaa
gbugbã.
44 Si inɔ ku fɔ nla nlau wa ce kutɔɔui do gbugbã,
nɔ í da koko hee wa tontoo ilɛ. Koko iyi í dau í yɛi
bɛi njɛ.]
45 Iyi í ce kutɔɔu í tã ŋɔi í dede í bɔ bi mɔcɔɛ ŋau
nɔ í koo í ba à waa sĩ njoo do inɔ ku fɔ.
46 Nɔ í bee ŋa í ni, na mii í ce ì waa sĩ njoo ŋa. I
dede i ce kutɔɔ ŋa ku ba i maà dasi kulɛlɛi inɛ ŋa.

À mu Jesu
(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Zãa 18:3-11)

47 Iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ gbakã ŋɔi Zudasi inɛ akãi
mɔcɔ maateeji ŋau í to wa do zamaa gɔ. Iyi í to wa í
na wa baaba Jesu.
48 Ŋɔi Jesu í ni, Zudasi, do dimii fɔɔ bɛ ihɛ̃i aa
zambaò amu Amai Amanɛ?
49 Inɛ ŋa iyi à waa too Jesuu, iyi à yɛ mii iyi wa ce,
ŋɔi à bee Jesu à ni, Lafɛ̃ɛ, ka da ŋa do taakubau?
50 Ŋɔi inɛ akã nŋa í cafe itĩ njɛi amaacɛi woo wee
nlai Ilaaɔ̃u í buu.
51 Amma Jesu í ni, i leekĩ, i jɔ̀ bɛɛbɛ. Nɔ í lu itĩi
mɔkɔu nɔ í ba iri.
52 Si anyii nŋu Jesu í bee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃
ŋa do inɛ ngboi woo degbe kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ ŋau do inɛ
ngbo ŋa iyi à naa siɛu í ni, amui ì naa ku mu ŋa do
taakuba do golo ŋa bɛi woo ce ile?

53 Ajɔ fei ṅ ya n wa si inɔ nŋɛ n maa n kɔ inɛ ŋa si
cio kpasɛ̃i Ilaaɔ̃, nɔ i kù mum ŋa. Amma waatiu ihɛ̃i
í jɛ tu ŋɛ do gbugbãi ilu kuku.

Piɛɛ í jã í ni nŋu kù mà Jesu
(Cɔ Matie 26:57-58, 69-75; Maaku 14:53-54, 66-72; Zãa 18:12-18, 25-27)

54 Iyi inɛ ŋau à mu Jesu, ŋɔi à bɔòɛ kpasɛ̃i woo wee
nlai Ilaaɔ̃u. Nɔ Piɛɛ í wa hee jĩijĩ wa too ŋa wa do
anyi.
55 Ŋɔi inɛ ŋa à ko ina si aninii bantumai kpasɛ̃u à
waa buba bɛ. Nɔ Piɛɛ mɔ í koo í buba bi tu ŋa bɛ.
56 Ŋɔi inaabo woo ce icɛ gɔ í yɔɔ wa buba kɔkɔi
inau nɔ í kãsiɛ iju í ni, inɛɛu ihɛ̃ mɔ í tako í wa bi
Jesu wo.
57 Amma í jã í ni, abooyi, n kù màa.
58 Iyi í ce sãa má ŋɔi inɛ gɔ í yɔɔ nɔ í ni, awɔ mɔ inɛ
akãi inɛ ŋaui. Amma Piɛɛ í ni, mɔkɔɔyi, n kù jɛ inɛ
nŋa.
59 Si anyii nŋu zakai lɛɛu akã má, ŋɔi inɛ gɔ í fɔ do
gbugbã í ni, ntɔ ntɔ, mɔkɔu ihɛ̃ mɔ í ya wa bi Jesu wo
domi nŋu mɔ inɛi Galileei.
60 Amma Piɛɛ í ni, awɔu bɛ, n kù mà bɛi ì waa bi i
fɔ.
Si bɛi wa fɔ ideu gbakã ŋɔi ajɛɛ wa kɔ.
61 Nɔ Jesu í sinda í cɔ Piɛɛ. Ŋɔi Piɛɛ í ye gigii ide iyi
Lafɛ̃ɛ í sõɔu wo í ni, nnyi hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã isɛ
gbɛɛta i ni i kù màm.
62 Ŋɔi í fita waduude í koo wa kpata do inɔ ku fɔ.

Inɛ ŋa à yaako Jesu
(Cɔ Matie 26:67-68; Maaku 15:65)

63 Inɛ ŋa iyi à mu Jesuu à waa buu nɔ à wasi ku
cãa.

64 À bii wajuɛ à bɛi à beeɛ à waa ni, ce walii. Yooi
í cãɛ.
65 Nɔ à buu dimii arabu ikã ikã fei.

Jesu í wa wajui igbɛi woo kiiti ŋa
(Cɔ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Zãa 18:19-24)

66 Iyi iju í má ŋɔi igbɛi inɛ ngboi Zuifu ŋau à tɔtɔɔ
nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋau do woo kɔ inɛ ŋa si
wooda ŋau à bɔò Jesu bi igbɛi woo kiiti nŋa.
67 Nɔ à beeɛ à ni, sõ wa bii awɔu inɛ iyi Ilaaɔ̃ í
cicaui. Ŋɔi Jesu í jɛ nŋa í ni, baa bii ṅ sõ ŋɛ i kaa dasi
naanɛ ŋa.
68 Nɔ bii ṅ bee ŋɛ ide gɔ i kaa jɛɛm ŋa.
69 Amma hai nsɛi amu Amai Amanɛ an bubai si
awɔ njɛi Ilaaɔ̃ ilu gbugbã.
70 Ŋɔi aŋa fei à ni, debɛi, awɔu Amai Ilaaɔ̃i? Ŋɔi í
jɛ nŋa í ni, oo, amu Amai Ilaaɔ̃i si bɛi ì fɔu ŋa.
71 Ŋɔi à ni, sɛɛda yoomai à waa degbe má. Awa
taka nwa à gbɔɔ tã hai si gɛlɛɛ.

23

À bɔò Jesu bi Pilati
(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Zãa 18:28-38)

1 Nɔ aŋa fei à dede à bɔò Jesu bi Pilati.
2 Ŋɔi à lɔsi dulum ku máa à ni, à ba inɛɛu ihẽ í wasi
ku kɔ inɛ ŋa si bisi bɛi aa ce a jɛ ilɛ nwa igũ nɔ wa
ganji a sãa ilaalu nlai Romu fiai lɛmpoo. Si anyii nŋu
má í ya maa kpe araɛ amanlu, nɔ í ni nŋuu inɛ iyi
Ilaaɔ̃ í cicaui.
3 Nɔ Pilati í beeɛ í ni, awɔi ì jɛ ilaalui Zuifu ŋa? Nɔ
Jesu í jɛaa í ni, oo, si bɛi ì fɔ.

4 Nɔ Pilati í sɔ̃ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋau do
zamaau í ni, n kù yɛ taale kãma si mɔkɔu ihɛ̃.
5 Amma à la do gbugbã à waa ni, í ya maa kosi inɛ
ŋa ijai do cioɛ iyi í ya maa ce nŋa. Hai ilɛi Galileei í
sintiɛ nɔ í bɔ si ilɛi Zudee fei í bɛi í to wa ihɛ̃ ma nsɛi.

À bɔò Jesu si wajui Herodu

6 Iyi Pilati í gbɔ bɛɛbɛ, ŋɔi í bee í ni, kù jɛ mɔkɔu
inɛi Galileei ba.
7 Nɔ í gbɔ à ni Jesu wa naai hai si ilɛi bommai
Herodu. Ŋɔi í ni a bɔòɛ bi Herodu. Wee waati bɛɛbɛ
Herodu mɔ í wa Zeruzalɛmu.
8 Ŋɔi à bɔò Jesu bi tɛɛ. Iyi Herodu í yɛ Jesu ŋɔi inɔɛ
í dɔ̃ ntɔ ntɔ, si na iyi í jɔ̀ hai ku kpɛi wa dɛ ku yɔɔ, na
irii laabaauɛ iyi í gbɔ à ya maa fɔu. Ŋɔi í bi ku cea
nŋu maamaake gɔ.
9 Ŋɔi í bee Jesu ide nkpɔ nkpɔ amma Jesu kù jɛaa
ide kãma.
10 Wee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do woo kɔ
inɛ ŋa si wooda ŋau à wa bɛ, à waa máa dulum do
gbugbã.
11 Ŋɔi Herodu í jɔ̀ à daa si ibɔ ku sĩa gɔ nɔ nŋu do
soogeɛ ŋa à waa yaakoɛ nɔ à wasi ku buu. Si anyii
nŋu nɔ í jɔ̀ à nyiòɛ bi Pilati má.
12 Herodu do Pilati wee mbɛɛ ŋai wo, amma ajɔ
nŋu bɛi à dɔ̃.

À yɛ taalei Jesu a ba a kpaa

(Cɔ Matie 27:15-26; Maaku 15:6-15; Zãa 18:39-19:16)

13 Pilati í kpe inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do inɛ
ngbo ŋa do zamaa nkpɔ má í tɔtɔɔ ŋa.
14 Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, ì naam mɔkɔu ihɛ̃ wa ŋa, ì ni wa
kɔ inɛ ŋa si bisi bɛi aa ce a jɛò ilɛ nwa igũ do ile. Nɔ

wee ṅ beeɛ ideu si waju nŋɛ ihɛ̃, amma n kù yɛ si
mɔkɔu ide kãma iyi ì waa yɛò taaleɛ ŋa.
15 Nɔ Herodu mɔ kù yɛ siɛ taale kãma. Na ŋɔi í ce
í jɔ̀ à nyiòɛ wa ihɛ̃. Mɔkɔu kù ce kurara kãma iyi í to
a kpaa.
16 Na nŋu, an jɔ̀ a tɛaa kpɔtɔɔ nɔ n jɔ̀ɔ ku nɛɛ. [
17 Wee si jingaui Iku ku kua fei tilasi Pilati í ya jɔ̀
inɛi piisɔ̃ɔ akãi.]
18 Ŋɔi aŋa fei à dɔ̃ anu hee lele à waa ni, kpa inɛ
ihɛ̃ nɔ i jɔ̀ nwa Barabasi.
19 Wee à mu Barabasi à dasiɛ piisɔ̃ɔi wo na kosi iyi
í ce si inɔ ilu nɔ í nyi í kpa inɛ gɔ má.
20 Ŋɔi Pilati í bee ŋa ide má si na iyi í jɔ̀ í dasi idɔ
nŋu ku jɔ̀ Jesu.
21 Ŋɔi à dedeò hoya hoya à wasi ku ni, kpakpaɛ si
ji̍i ku gaau.
22 Ŋɔi Pilati í bee ŋa isɛ gbɛɛtasiaɛ í ni, laalɔ
yoomai í bɛi í ce. Amu n kù yɛ siɛ ngɔgɔ iyi í to iku.
Na nŋu, an jɔ̀ a tɛaa kpɔtɔɔi nɔ n jɔ̀ɔ ku nɛ.
23 Amma bɛi Pilati wa fɔ fei, bɛɛbɛ mɔi inɛ ŋau à
ya dɔ̃ anu hee lele a maa ni, kpakpaɛ si ji̍i ku gaau.
Ŋɔi anu ku dɔ̃ nŋau í kãmiaɛ.
24 Nɔ Pilati í dasi idɔ nŋu ku ce bɛi à biu.
25 Nɔ í jɔ̀ nŋa inɛ iyi à biu, inɛ iyi à dasi piisɔ̃ɔ na
kosi do inɛ ku kpau, nɔ í da nŋa Jesu si awɔ a ceaa
bɛi à bi.

À kpakpa Jesu si ji̍i ku gaau

(Cɔ Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Zãa 19:17-27)

26 Ŋɔi inɛ ŋau à gbã Jesu à waa nɛòɛ. Waati iyi à
waa nɛòɛu, ŋɔi à ko mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Simɔɔ, inɛi

Sirɛni. Mɔkɔu wa baai hai ikoɛ. Ŋɔi à muu à kãa j̃ii
ku gaauu ku tooò Jesu.
27 Nɔ zamaa nla gɔ wa tooɛ. Si inɔ nŋa inaabo gɔ
ŋa à wa bɛ à kpata à waa cã kpokpo na iriɛ.
28 Iyi Jesu í sinda í cɔ ŋa ŋɔi í ni, iŋɛ inaaboi
Zeruzalɛmu ŋa, i maà kpata na irim, amma i kpata
na iri nŋɛ do na irii ama nŋɛ ŋa.
29 Ntɔ ntɔ ǹ wa n sɔ̃ ŋɛi, ajɔ wa naa iyi inɛ ŋa aa ni,
ilu inɔ didɔ̃i gbɛnda ŋa do inaabo ŋa iyi a kù bí, do
inaabo ŋa iyi ama kù mɔmɔ si amɔ nŋa.
30 Waati bɛɛbɛi aa maa sɔ̃ iri kuta ŋa a ni, i cuku i
bata wa wa ŋa. Nɔ aa sɔ̃ geete ŋa a ni, i bii wa wa ŋa.
31 Ntɔ ntɔ, ǹ wa n sɔ̃ ŋɛ, bii inɛ ŋa à waa cea j̃ii tũtũ
dimi bɛ ihɛ̃, bɛirei aa na a cea j̃ii ngbɛ.
32 Waati iyi à waa nɛò Jesu à kooò woo ce laalɔ
minji gɔ ŋa mɔ iyi aa kpa ŋa do nŋu ajɔ.
33 Ŋɔi à to inya iyi à ya kpe kokoi iriu. Bɛi à kpakpa
Jesu si j̃ii ku gaauu. Bɛ mɔi à kpakpa woo ce laalɔ
minji ŋau, inɛ akã ikpa awɔ njɛɛ, inɛ akã mɔ ikpa
awɔ cangaɛ.
34 Nɔ Jesu í ni, Baaba, kpa idei dulum du ŋa, domi
a kù mà mii iyi à waa ce.
Si anyiɛ sooge ŋau à ta kpasa si j̃inɛɛ ŋa a ba a yɛ
iyi inɛ fei á ba. Bɛɛbɛi à ceò ikpɛ̃i j̃inɛɛ ŋau.
35 Ŋɔi zamaau í wa bɛ wa cɔɔ. Nɔ inɛ ngbo ŋau à
yaakoɛ à waa ni, í faaba inɛ gɔ ŋa. To, kú faaba araɛ
bɛ bii nŋui í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau.
36 Ŋɔi sooge ŋa mɔ à sɛkɛɛ siɛ aŋa mɔ à koo à waa
yaakoɛ nɔ à naa inyi ikã ku mɔ.
37 Nɔ à sɔ̃ɔ à ni, bii awɔi í jɛ ilaalui Zuifu ŋa, awɔ
takaɛ faaba araɛ.
38 Si dee deei antai iriɛ à kɔɔ à ni, inɛ ihɛ̃i í jɛ ilaalui
Zuifu ŋa.

39 Inɛ akãi woo ce laalɔ ŋa iyi à kpakpa si j̃i nɔu
wa sɔ̃ Jesu ide nfe wa ni, kù jɛ awɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaɔ̃ í
cicau ba.
To, faaba araɛ nɔ i faaba awa mɔ.
40 Amma inɛ akãu mɔ í jɛaa í ni, i kù waa ce njoi
Ilaaɔ̃, baa awɔ iyi iŋɛò fei ì waa yɛ ijuukpã akã?
41 Bii awai à waa kpã iju bɛɛbɛ, dee deei, domi à
waa sã nwa gbesei mii iyi à ce. Amma njɛ kù ce laalɔ
kãma.
42 Ŋɔi í sinda í sɔ̃ Jesu í ni, waati iyi aa koo i jɛ
bommaɛ nɔ i nyi wa si andunya má, ye gigim.
43 Nɔ Jesu í jɛaa í ni, ntɔ ntɔ, ǹ wa n sɔ̃ɛi, nnyi mɔm
aa wɛɛ do amu lelei Aɔ̃.

Waati iyi Jesu í ku
(Cɔ Matie 27:45-46; Maaku 15:33-41; Zãa 19:28-30)

44 Ŋɔi zakai dasã nkpau ilu í kuku si andunyau fei
hee í koo í to isɔ mɛɛtai alɛ.
45 Waati iyi ilu kukuu í ce ŋɔi ridooi kpasɛ̃i Ilaaɔ̃u
í ga í kpɛ̃ minji.
46 Nɔ Jesu í la do gbugbã í ni, Baaba, ǹ daaɛ
hundem si awɔ. Iyi í fɔ bɛɛbɛ nɔ í ku.
47 Iyi inɛ ngboi sooge ŋau í yɛ mii iyi í ceu, ŋɔi í
saabu Ilaaɔ̃ í ni, ntɔ ntɔ inɛɛu ihɛ̃ kù nɛ taale kãma.
48 Nɔ inɛ ŋa mɔ iyi à naa ku cɔ mii iyi á na ku ceu
fei à yɔɔ nɔ à sinda à nɛ do inɔ ku fɔ nla nla.
49 Inɛ ŋa iyi à mà Jesu fei do inaabo ŋa iyi à tooɛ
wa hai ilɛi Galileeu, à leek̃i hee j̃iij̃i à waa cɔ mii iyi
wa ce.

À dasi ikui Jesu balɛ
(Cɔ Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Zãa 19:38-42)

50-51 Mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Zozɛfu, inɛi Arimatee
ilu akãi Zuifu ŋau í naa bɛ. Mɔkɔu inɛ dee deei,
wa ce jiida, nɔ í wɛɛò kpãa ku cɔ iyi Ilaaɔ̃ á na ku
jɛ bommaɛ. Í wa si igbɛi woo kiiti ŋa, amma kù jɛsi
ide nŋa iyi à jilɛ a cea Jesu wo.
52 Mɔkɔu í bɔ bi Pilati í koo í tɔɔ ikui Jesu.
53 Ŋɔi í kitaɛ wa hai si antai ji̍i ku gaauu nɔ í biiɛ
do acɔ fũfũ titõ gɔ í bɛi í koo í suu. Í suui si isai kuta
gɔ iyi à gbe wo nɔ a kù si inɛ gɔ bɛ titã.
54 Wee ajɔi sɔɔlui kusi̍mii, iyi hai alɛu ajɔi kusi̍miu
á sinti.
55 Ŋɔi inaabo ŋa iyi à too Jesu wa hai ilɛi Galileeu
à too Zozɛfu nɔ à yɛ balɛu do bɛ́i à si Jesu fei.
56 Ŋɔi à sinda à bɔ ide à koo à ce sɔɔlui ikpo ku dõ
inúnu do tulare ŋa wa.
Si ajɔi kusi̍miu nɔ à si̍mi si bɛi wooda í fɔ.

24

Kuji̍i Jesu hai si balɛ
(Cɔ Matie 28:1-10; Maaku 16:1-8; Zãa 20:1-10)

1 Ajɔ ama azuma daadaakɔu inaabo ŋau à bɔ bi
balɛu à waa mu ikpo nŋa ŋa do tulare jiida iyi à ce
sɔɔluɛu.
2 Ŋɔi à ba kutau í bimbili hai andɛi balɛu.
3 Ŋɔi à lɔ inɔ balɛu amma a kù yɛ ikui Jesu bɛ.
4 Si bɛi à waa leeki̍ do bitiu ŋɔi amanɛ minji gɔ ŋa
à naa si ŋa à waa dasi jaaɛ ku daana gɔ ŋa.
5 Ŋɔi inaabo ŋau à waa ce njo nɔ à kɔmba iri nŋa
ilɛ, nɔ inɛ ŋau à sõ ŋa à ni, na mii í ce ì waa dɛdɛ ilu
hunde bi ku wai iku ŋa.
6 Kù wa ihẽ má, njɛ í ji̍i hai si balɛ. I ye gigii ide iyi
í sõ ŋɛ si waati iyi í wa Galilee ŋa.

7 Í ni kù nɛ bɛi á ce iyi a kù mu nŋu Amai Amanɛ
a kù dasi nŋu si awɔi ilu dulum ŋa. Í ni aa kpakpa
nŋu si jĩi ku gaauu, amma nŋu á jĩ má si ajɔ mɛɛtasia.
8 Ŋɔi inaabo ŋau à ye gigii idei Jesuu.
9 Ŋɔi à sinda à nɛ hai bi balɛu. Nɔ bɛi mii ŋau í
ce fei à koo à sisia mɔcɔ maatakã ŋau do inɛ ŋa iyi à
gbeu fei.
10 Maari inɛi Madala do Zoana do Maari iyei Zaaki
do inaabo gɔ ŋa má, aŋai à koo à sõ woo bɛ ŋau ideu.
11 Amma ideu wa jɛ nŋai bɛi ara, a kù dasi idei
inaabo ŋau naanɛ. [
12 Do nŋu fei Piɛɛ í dede í sɛi í bɔ bi balɛu. Iyi í to í
bate í cɔ inɔ balɛu, amma acɔ iyi à woo dou nŋu akãi
í yɛ wa timbi ilɛ, nɔ í sinda í nyi kpasẽ do biti.]

Jesu í tusɛa mɔcɔ minji gɔ ŋa araɛ
(Cɔ Maaku 16:12-13)

13 Si ajɔ akãu mɔcɔ minji gɔ ŋa à waa bɔ ilu gɔ
iyi à ya kpe Emayusi. Zakai kilo maatakãi í jĩò
Zeruzalɛmu.
14 À waa nya faajii mii ŋa iyi í ceu fei à waa nɛò.
15 Iyi à wasi ku nya faajii ideu, ŋɔi Jesu takaɛ í
sɛkɛɛ si ŋa aŋaò ŋa à waa nɛ ajɔ.
16 À yɔɔ amma ngɔgɔ í ganji ŋa a màa.
17 Nɔ í bee ŋa í ni, ide yoomai ì fɔ ì waa nɛò bɛɛbɛ
ŋa. Ŋɔi à leekĩ à bɛjɛ waju do inɔ ku fɔ.
18 Inɛ akã iyi à ya kpe Keleopa í ni, bii kù jɛ awɔ
akã baa si, yooi í wa si Zeruzalɛmu iyi kù mà mii iyi
í ce si ajɔ gbeejiu ihẽ.
19 Ŋɔi í bee ŋa í ni, mii í ce.
Ŋɔi à ni, idei Jesu inɛi Nazarɛtiu ni. Mɔkɔu walii
ilu gbugbãi si icɛ do si ide ku fɔ si wajui Ilaaõ do si
wajui amanɛ ŋa fei.

20 Ŋɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̃ ŋa do inɛ ngbo
nwa ŋa à daa inɛ ŋa si awɔ à yɛ taaleɛ à kpakpaɛ si
jĩi à kpaa.
21 À waa tamaa nŋui á faaba inɛi Izirɛli ŋa wo,
amma ajɔ mɛɛtaɛi ihɛ̃ iyi ideu í ce wa tã.
22 Si anyii nŋu, inaabo gɔ ŋa si inɔ nwa à naa à gidi
wa do ideu má. Inaabo ŋau à dede daadaakɔ à bɔ bi
balɛu.
23 Iyi à to nɔ a kù yɛ ikui Jesuu bɛ. Ŋɔi à naa à sɔ̃
wa à ni amaleka ŋa à naa si aŋa nɔ à sɔ̃ aŋa à ni í jĩ
má.
24 Ŋɔi inɛ gɔ ŋa hai si inɔ nwa à bɔ bi balɛu nɔ à
koo à ba mii ŋau í cei dee dee si bɛi inaabo ŋau à sɔ̃
wau, amma a kù yɛ nŋu takaɛ.
25 Ŋɔi Jesu í sɔ̃ ŋa í ni, iŋɛ hai nɛ bisi ŋai, i ci ya
dasi ide iyi walii ŋa à fɔ fei naanɛ gbãa gbãa ŋa.
26 Kù nɛ bɛi á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau kù yɛ
ijuukpã, inɛ ŋa a bɛi a yɛ amboeɛ.
27 Ŋɔi í sisi nŋa ide iyi à fɔ si kukɔi idei Ilaaɔ̃ fei si
gãmɛi nŋu takaɛ. Í sintiɛi hai si tiai Moizi do ti walii
ŋau fei.
28 Waati iyi à maai si ilu bii à waa bɔu, ŋɔi Jesu
takaɛ í ce bɛi inɛ iyi wa bɔ waju.
29 Ŋɔi à mante manteɛ à ni ku gbe bi aŋa domi alɛ
í lɛ tã nɔ inunu wa lɔ. Ŋɔi í sinda wa í naa í gbe bi tu
ŋa bɛ.
30 Ŋɔi aŋaò ŋa à waa jɛ. Waati iyi à waa jɛu ŋɔi í so
pɛ̃ɛu í ce si kutɔɔ í bɛi í bububuɛ nɔ í na ŋa.
31 Waati bɛɛbɛi iju nŋa í cĩ bɛi nɔ à màa. Amma
tengi bɛ má gbakã à kuaɛ.
32 Nɔ à sɔ̃ njɛ à waa ni, baa si waati iyi wa sɔ̃ wa
idei kukɔi Ilaaɔ̃u hai si kpãau wa inɔ nwa kù tũ de.

33 Nɔ aŋa mɔ à dede gbakã à nɛ ikpa Zeruzalɛmu.
Iyi à to bɛ à koo à ba məcɔ maatakã ŋau à waa tətəə
do inɛ gɔ ŋa.
34 Ŋɔi inɛ ŋa iyi à tətəə ŋau à waa sõ amanɛ minji
ŋau mɔ à ni, Lafɛ̃ɛ í jɩ̃i hai si balɛ ntɔ ntɔ, nɔ í nyisi
araɛ bi Simɔɔ.
35 Nɔ amanɛ minji ŋau mɔ à sisi nŋa mii iyi í ba
aŋa si kpãa do bɛi aŋa à mà Jesu si waati iyi wa bu
pɛ̃ɛu.

Jesu í tusɛa məcɔ maatakã ŋau araɛ
(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

36 Iyi à wasi ideu ku fɔ bɛɛbɛ, ŋɔi nŋu takaɛ í faata
wa si anini nŋa [nɔ í ni, Ilaaɔ̃ ku mu nŋɛ laakai ku
sũ.]
37 Ŋɔi njo í mu ŋa, zigi nŋa í da. À tamaa bɛi zɩ̃ii.
38 Ŋɔi í bee ŋa í ni, mii í ce ì waa biti ŋa. Na mii í
ce dimii lasabuu ihɛ̃ í wa si idɔ nŋɛ.
39 I cɔ awəm do isɛm ŋa. Amui, i lum i cɔ ŋa. Zɩ̃ii
ci ya nɛ ara do kũkũ si bɛi ì waa yɛm ŋau ihɛ̃ ŋa. [
40 Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í nyisi ŋa awəɛ do isɛɛ ŋa.]
41 Ŋɔi inɔ didõ nŋa í jɔ̀ a kù dasi naanɛ gbãa gbãa
nɔ à wa si biti nla nla, ŋɔi í jɔ̀ í bee ŋa í ni, i kù nɛ mii
ku jɛ gɔ ihɛ̃ ŋa?
42 Ŋɔi à nya cɛ̃ɛ ku banda akã à naa.
43 Nɔ í gba í ŋəə si waju nŋa.
44 Ŋɔi í ye ŋa gigi í ni, ide ŋa iyi ǹ sõ ŋɛu mbɛ si
waati iyi ǹ wa inɔ nŋɛ wo. Ǹ tako ǹ sõ ŋɛ wo ǹ ni
mii ŋa iyi à kɔ na irim si tiai woodai Moiziu do si ti
walii ŋau do si iri ku kõi Davidi ŋau kù nɛ bɛi á ce
iyi kù ce.

45 Ŋɔi í mu nŋa laakai jiida ku ba a gbɔ yaasei
kukɔi idei Ilaaɔ̃u.
46 Nɔ í sɔ̃ ŋa í ni, bɛɛbɛi à kɔɔ à ni amu iyi Ilaaɔ̃ í
cica an yɛ ijuukpã. Aa kpam, amma an jĩ hai si balɛ
si ajɔ mɛɛtasia.
47 Nɔ aa waazo do irim si dimi fei, aa sintii hai
Zeruzalɛmu. Aa waazo a kpe inɛ ŋa a kpaasi idɔ nɔ
Ilaaɔ̃ ku kpa idei dulum du ŋa.
48 Iŋɛi aa jɛ sɛɛdai ide ŋau bɛ fei ŋa.
49 Nɔ an samba nŋɛ mii iyi Baam í wã ŋɛ dou wa.
Amma si iluu ihɛ̃i aa maa wa ŋa hee gbugbãi Ilaaɔ̃
ku naa si ŋɛ wa.

Jesu í nyi kɔkɔi Ilaaɔ̃ má
(Cɔ Maaku 16:19-20; IWB 1:9-11)

50 Ŋɔi Jesu í gbã mɔcɔɛ ŋau í fitaò ŋa hai inɔ iluu.
Nɔ í bɔò ŋa hee ikpa Betani, nɔ í wu awɔ lele í wee
nŋa.
51 Waati iyi wa wee nŋau, ŋɔi í sɛkɛɛ hai bi tu ŋa
[nɔ í so araɛ í nɛ lele.]
52 Aŋa mɔ [iyi à gulɛ à tɔɔɛ ŋɔi] à nyi ikpa
Zeruzalɛmu do inɔ didɔ̃ nla nla.
53 Nɔ kpasɛ̃i Ilaaɔ̃ bɛi à ya maa wa waati kãma fei
a maa saabu Ilaaɔ̃.

Akabuu Titɔ̃i Idei Ilaaɔ
Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titɔ̃i Idei Ilaaɔ

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022

cv

596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282